เอเชียปริทัศน์
ASIA PARIDARSANA
ปีที่ 42 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2564
ISSN 2673-0650

ภาษากับการเมือง: กรณีศึกษาภาษาปัญจาบ
ซิมมี่ อุปรา

การท่องเที่ยวเชิงโลกาเทศาภิวัตน์ภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา
ปิยณัฐ สร้อยคำ

การทูตเชิงวัฒนธรรม: โยคะเพื่อการดูแลสุขภาพในประเทศไทย
สิริทรัพย์ สีหะวงษ์

ความท้าทายและโอกาส:
ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับอินเดีย
ตั้งแต่ยุคปลดปล่อยอาณานิคมมาจนถึงสมัยแห่งการแพร่ระบาด
ของเชื้อไวรัสโควิด 19
ธนเชษฐ วิสัยจร

พลวัตทางเศรษฐกิจการเมือง
กับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นในประเทศสิงคโปร์
รุ้งนภา ยรรยงเกษมสุข

บทความปริทัศน์หนังสือ
บัณฑิตกับนักบุญ (The Doctor and The Saint)
ลักษณนัยน์ ทรงเสี่ยงไชย

เอเชียปริทัศน์ เป็นวารสารวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ของสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับเอเชียศึกษา โดยเป็นพื้นที่สำหรับการอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างนักวิชาการและเป็นช่องทางในการเผยแพร่ผลงานวิชาการสู่สาธารณะเพื่อประโยชน์แก่สังคมในวงกว้างต่อไป

เอเชียปริทัศน์ เป็นวารสารราย 6 เดือน ออกเผยแพร่ในเดือนมิถุนายนและธันวาคม และอาจมีฉบับพิเศษปีละไม่เกิน 1 เล่ม รับตีพิมพ์บทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเอเชียศึกษาในมิติทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ ภาษาและวรรณกรรม และมิติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

เอเชียปริทัศน์ ยินดีพิจารณาบทความวิจัย (research article) บทความทางวิชาการที่ไม่ใช่งานวิจัย (non-research academic article) บทความปริทัศน์ (review article) และบทปริทัศน์หนังสือ (book review) ที่อยู่ในขอบเขตเนื้อหาข้างต้น ผู้ส่งบทความสามารถส่งบทความเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ได้ตลอดทั้งปี บทความที่ส่งเข้ามารับการพิจารณาจะได้รับการประเมินแบบไม่เปิดเผยตัวตนสองทาง (double-blind review) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน

บทความต่างๆ ที่ตีพิมพ์ใน ***เอเชียปริทัศน์*** เป็นความคิดเห็นส่วนบุคคลของผู้เขียนบทความเท่านั้น ผู้พิมพ์และคณะบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความแต่อย่างใด

ลิขสิทธิ์วารสารและบทความเป็นของสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอเชียปริทัศน์
ปีที่ 42 ฉบับที่ 2 ก.ค.- ธ.ค. 2564
ISSN 2673-0650

JOURNAL OF ASIAN REVIEW
Vol.42 No.2 July-December 2021
ISSN 2673-0650

คณะบรรณาธิการ / Editorial Board

กิตติ ประเสริฐสุข — Kitti Prasirtsuk
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ — Thammasat University

จรัญ มะลูลีม — Jaran Maluleem
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ — Thammasat University

ไชยวัฒน์ ค้ำชู — Chaiwat Khamchoo
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย — Chulalongkorn University

ทวีศักดิ์ รูปสิงห์ — Taweesak Roopsing
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ — King Mongkut's University of Technology North Bangkok

ธีระ นุชเปี่ยม — Theera Nuchpiam
สำนักงานราชบัณฑิตยสภา — Office of the Royal Society

สุภางค์ จันทวานิช — Supang Chantavanich
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย — Chulalongkorn University

นงเยาว์ เนาวรัตน์ — Nongyao Naowarat
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ — Chiang Mai University

ปรัชญา ชุ่มนาเสียว — Prachaya Chumnaseaw
มหาวิทยาลัยรามคำแหง — Ramkhamhaeng University

วิทยา สุจริตธนารักษ์ — Witthaya Sucharithanarugse
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย — Chulalongkorn University

สุเนตร ชุตินธรานนท์ — Sunait Chutintaranond
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย — Chulalongkorn University

พลโท สุรสิทธิ์ ถนัดทาง — LTG Surasit Thanadtang
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ — National Defence Studies Institute

สุวรรณา สถาอานันท์ | Suwanna Satha-anand
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย | *Chulalongkorn University*

อณัส อมาตยกุล | Anas Amatayakul
มหาวิทยาลัยมหิดล | *Mahidol University*

อิมรอน มะลูลีม | Imron Maluleem
สำนักจุฬาราชมนตรี | *Sheikhul Islam Office*

ที่ปรึกษา: | **Advisor:**
นวลน้อย ตรีรัตน์ | Nualnoi Treerat

หัวหน้ากองบรรณาธิการ: | **Chief Editor:**
สุภาพร โพธิ์แก้ว | Supaporn Phokaew

บรรณาธิการประจำฉบับ: | **Issue Editors:**
จิรยุทธ์ สินธุพันธุ์ | Jirayut Sinthupan

บรรณาธิการภาษาอังกฤษ: | **Language Editor:**
ธีระ นุชเปี่ยม | Theera Nuchpiam

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ | **Editorial Assistant**
ดลลดา ชื่นจันทร์ | Dollada Chuenjan

ออกแบบปก | **Art work**
สุธีย์ บุญลา | Sutee Boonla

สำนักงาน
สถาบันเอเชียศึกษา
อาคารประชาธิปก-รำไพพรรณี ชั้น 7
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10330
โทร. 0-2218 7411 email: ias@chula.ac.th

พิมพ์โดย
ศรีบูรณ์คอมพิวเตอร์-การพิมพ์ โทร. 02-2154506

สารบัญ

ภาษากับการเมือง: กรณีศึกษาภาษาปัญจาบ
ซิมมี่ อุปรา 1

การท่องเที่ยวเชิงโลกาเทศาภิวัตน์ภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา
ปิยณัฐ สร้อยคำ 38

การทูตเชิงวัฒนธรรม: โยคะเพื่อการดูแลสุขภาพในประเทศไทย
สิริทรัพย์ สีหะวงษ์ 63

ความท้าทายและโอกาส: ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับอินเดียตั้งแต่ยุคปลดปล่อยอาณานิคมมาจนถึงสมัยแห่งการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19
ธนเชษฐ วิสัยจร 82

พลวัตทางเศรษฐกิจการเมืองกับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นในประเทศสิงคโปร์
รุ้งนภา ยรรยงเกษมสุข 112

บทความปริทัศน์หนังสือ
ลักษณนัยน์ ทรงเสี่ยงไชย 143

บทบรรณาธิการ

พลวัตและความเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ส่วนใหญ่แล้วมันไม่ได้เกิดขึ้นในชั่วพริบตาจากปัจจัยกระทบไม่กี่ปัจจัยที่ แต่ความเปลี่ยนแปลงนั้นมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป สั่งสมกำลังเรื่อยมาตามกระแสแห่งกาลเวลา บทความในวารสารเอเชียปริทัศน์ฉบับนี้มีแก่นสาระที่ร่วมกันคือเป็นการนำผู้อ่านเดินย้อนเส้นทางแห่งความเปลี่ยนแปลงทบทวนปัจจัยและสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อพลวัตรของสังคมที่นำมาสู่ภาพปัจจุบัน

ภาษากับการเมือง: กรณีศึกษาภาษาปัญจาบ โดย ซิมมี่ อุปรา ชี้ให้เราเห็นถึงอิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างการเมือง วัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางภาษาที่เริ่มจากการเป็นภาษาท้องถิ่นของชุมชนที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรม เปลี่ยนผ่านไปสู่สถานะใหม่ไปตามบริบททางสังคมและการเมืองในแต่ละช่วงเวลา

ถัดมา ปิยณัฐ สร้อยคำ ได้เสนอแนวทางใหม่ในการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศของประเทศในลุ่มแม่น้ำโขงและประเทศอินเดียผ่านการท่องเที่ยวในบทความเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงโลกาเทศาภิวัตน์ภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา แนวคิดเรื่อง “โลกาเทศาภิวัตน์” นั้นเป็นแนวคิดที่ว่าด้วยการผสมผสานความเป็นสากลและท้องถิ่น ซึ่งในบทความก็ได้ชี้ให้เห็นว่าเป็นปรากฏการณ์ที่มีมาแต่ครั้งอดีต และพยายามอธิบายว่าความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคาจะเป็นการสร้างโลกาเทศาภิวัตน์ในโลกปัจจุบันด้อย่างไร ผ่านการประนีประนอม ปรับปรน และ เชื่อมโยง เพื่อจุดเชื่อมต่อระหว่างภูมิภาคที่ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในมิติเชิงเศรษกิจ การเมือง และสังคม

เช่นเดียวกัน บทความเรื่อง การทูตเชิงวัฒนธรรม: โยคะเพื่อการดูแลสุขภาพในประเทศไทย โดย สิริทรัพย์ สีหะวงษ์ก็พูดถึงความเกี่ยวเนื่องทางวัฒนธรรมอินเดียในไทยผ่านศาสตร์ทางจิตวิญญาณอย่างโยคะ โดยให้ความสำคัญแก่โยคะในฐานะศาสตร์

แห่งสุขภาพและในฐานะการทูตทางวัฒนธรรมของอินเดียที่ได้รับการยอมรับไปทั่วโลก

จากนั้น ธนเชษฐ วิสัยจร ก็พาเราไปสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียและลาว ผ่านบทความเรื่อง ความท้าทายและโอกาส: ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับอิเดียตั้งแต่ยุคปลดปล่อยอาณานิยมมาจนถึงสมัยแห่งการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 โดย โดยวิเคราะห์ถึง ความท้าทายและโอกาสในการสานสัมพันธ์ในช่วงเวลาที่ต่างกันไปในกระแสการเมืองโลก บทความชิ้นนี้ก็ชี้ให้เห็นพื้นที่ในการสร้างโอกาสระหว่างกันในอนาคตด้วยความใกล้ชิดทางอารยธรรมและศาสนา ตลอดจนนโยบายทางการเมืองและความร่วมมือในแบบพหุภาคีและทวิภาคี

ท้ายที่สุด บทความ พลวัตทางเศรษฐกิจการเมืองกับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นในประเทศสิงคโปร์ ของ รุ้งนภา ยรรยงเกษมสุข ก็ฉายภาพให้เห็นนโยบายการต่อต้านการทุจริตของสาธารณรัฐสิงคโปร์ที่สัมพันธ์กับเงื่อนไขเชิงเศรษฐกิจ โดยชี้ให้เห็นแนวทางการป้องกันการทุจริตที่ปรับแปลี่ยนไปตามพลวัตทางเศรษฐกิจการเมืองตามแต่นโยบายในแต่ละช่วงเวลา ตั้งแต่สมัยของนายกรัฐมนตรีลี กวนยิวไปจนถึงนายกรัฐมนตรีลี เซียนลุง บทความชิ้นนี้เสนอว่า ความยืดหยุ่นทางนโนบายและการดำเนินงานอย่างเอาจริงเอาจังเป็นเวลาต่อเนื่องได้ ส่งผลให้เกิดการสั่งสมของค่านิยมและแนวปฏิบัติที่ต้านการทุจริตขึ้นในสังคมสิงคโปร์ อันสัมฤทธิ์กลายเป็นวิถีที่นำพาให้สิงคโปร์กลายเป็นประเทศที่ได้รับการจัดอันดับความโปร่งใสเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก

จิรยุทธ์ สินธุพันธุ์
บรรณาธิการประจำฉบับ

ภาษากับการเมือง: กรณีศึกษาภาษาปัญจาบ

Language and politics: A case study of Punjabi

ดร.ซิมมี่ อุปรา[1]

1 นักวิจัยประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

บทคัดย่อ

ภาษากับการเมือง: กรณีศึกษาภาษาปัญจาบ

บทความเรื่อง ภาษากับการเมือง: กรณีศึกษาภาษาปัญจาบ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอสภาพสังคม วัฒนธรรม การเมือง ที่มีอำนาจในการกำหนดบทบาทของภาษาปัญจาบ โดยศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้บอกภาษา และการรวบรวมเอกสารวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ นำเสนอผลเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า ภาษาปัญจาบมีถิ่นกำเนิดอยู่ในพื้นที่ทางสังคมวัฒนธรรมในอินเดียเดิม (The greater India) ก่อนการเข้ามาของอังกฤษและก่อนที่จะเกิดการแยกประเทศ มีอาณาบริเวณครอบคลุมจากรัฐปัญจาบในอินเดียไปจนถึงรัฐปัญจาบในภาษาปัญจาบ มีตัวอักษรใช้ 2 แบบคือ ตัวอักษรคุรุมุขิ (Gurumukhi) ที่ใช้ในปัญจาบอินเดียและ ตัวอักษรชาฮ์มุขิ (Shahmukhi) ที่ใช้ในปัญจาบปากีสถาน คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาปัญจาบอินเดียมาจากภาษาสันสกฤต ภาษาเปอร์เซีย และ ภาษาอุรดู

การเมืองเป็นปัจจัยทางสังคมที่มีอำนาจในการกำหนดบทบาทของภาษาปัญจาบในสังคมปัญจาบทั้งในปัญจาบอินเดียและปัญจาบปากีสถาน สถานะของภาษาปัญจาบเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ทางสังคมและการเมืองในอินเดียและปากีสถาน บทความนี้นำเสนอสถานะของภาษาปัญจาบโดยแบ่งเป็น 4 ช่วงเวลา คือ 1. ภาษาปัญจาบในอินเดียเดิม 2. ภาษาปัญจาบภายใต้การปกครองของอังกฤษ 3.ภาษาปัญจาบภายหลังการผนวกเข้ากับอังกฤษ และ 4. ภาษาปัญจาบหลังการแยกประเทศ

คำสำคัญ: *ภาษาปัญจาบ ภาษากับการเมือง ภาษาศาสตร์เชิงสังคม ภาษาปัญจาบในอินเดีย ภาษาปัญจาบในปากีสถาน*

ABSTRACT

Language and politics: A case study of Punjabi

The article "Language and Politics: A Case Study of Punjabi Language aims to present the social situation, culture and political factors that influence Punjabi language. The study involved interviews of informants, documents study and analysis based on the political situation that had happened in the area of the greater Punjab until today. The result is descriptively presented.

It was found that Punjabi or the language of Punjab originated in the sociocultural area of greater India prior to the British rule. The Punjab in greater India extends from the Punjab state in India to the Punjab in Pakistan. Two different alphabets are used which are Gurumukhi in India's Punjab and Shahmukhi in Pakistan's Punjab. The vocabulary used are mainly from Sanskrit, Persian and Urdu.

Politics was the main social factor that influenced the role of Punjabi both in India and in Pakistan. The status of the language changes in accordance to the changing socio-political situations of both countries. The article presents the status of the language in 4 main timelines: the status of Punjabi in greater India, Punjabi under the British Rule, Punjabi after the annexation with the British Empire and Punjabi after the Partition of India and Pakistan.

Keywords: *Punjabi, Language and Politics, Sociolinguistics, Punjabi In India, Punjabi in Pakistan*

บทนำ

ประเทศสาธารณรัฐอินเดียเป็นสังคมพหุภาษาและมีภาษาใช้มากถึง 122 ภาษา รัฐธรรมนูญของประเทศอินเดียได้กำหนดให้มีภาษาหลัก (scheduled language) ของประเทศไว้จำนวน 22 ภาษา โดยใน 22 ภาษานี้ ได้กำหนดให้ภาษาฮินดีเป็นภาษาราชการหลัก และภาษาประจำรัฐอื่นๆอีก 21 ภาษา โดยที่ทั้ง 21 ภาษานั้นสามารถใช้สื่อสารทางราชการได้ ทั้งนี้อินเดียยังได้กำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการเพิ่มเติม (associated official language) ร่วมกับภาษาฮินดีด้วยอีกหนึ่งภาษา หรือหากรัฐใด ๆ มีความประสงค์จะใช้ภาษาประจำรัฐในราชการก็ให้เป็นไปตามข้อตกลงระหว่างรัฐนั้น ๆ ภาษาปัญจาบซึ่งเป็นภาษาประจำรัฐปัญจาบ เป็นหนึ่งใน 21 ภาษาที่ถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศสาธารณรัฐอินเดีย (Department of Official Languages, 2018; Department of Higher Education, 2018) และยังเป็นหนึ่งในหลาย ๆ ภาษาที่ชาวไทยเชื้อสายอินเดียใช้สื่อสารกันในครอบครัวด้วย

ในขณะที่ภาษาฮินดีและภาษาสันสกฤตเป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีในประเทศไทย ยังมีผู้ที่รู้เกี่ยวกับภาษาปัญจาบไม่มากนักและงานเขียนและความรู้ด้านภาษาปัญจาบในประเทศไทยนั้นก็มีอย่างจำกัด (อภิรัฐ คำวัง, 2554, 2559; วิไลลักษณ์ จูววราหะวงศ์, 2543) งานของ อภิรัฐ คำวัง (2559, หน้า 141-160) ให้ข้อมูลเชิงภาษาและสังคมของชาวซิกข์ที่ใช้ภาษาปัญจาบเป็นหลัก และสถานภาพการใช้ภาษาของชาวซิกข์ในประเทศไทยและปัญจาบ แต่ไม่ได้ระบุเรื่องการใช้ภาษาปัญจาบของชุมชนอื่นใดในประเทศที่นอกเหนือไปจากชาวซิกข์มากนัก ในขณะที่งานของวิไลลักษณ์ จูวราหะวงศ์ เป็นการศึกษาการใช้วรรณยุกต์ภาษาไทยโดยชาวไทยแต้จิ๋วและชาวไทยซิกข์ ในขณะที่สารานุกรมผู้พลัดถิ่นชาวอินเดีย (The Encyclopedia of Indian Diaspora) ระบุถึงผู้ที่พูดภาษาปัญจาบที่อพยพมาจากปัญจาบมาอยู่ในประเทศไทยว่า มีชาวปัญจาบซิกข์จำนวน 35,000 คน และชาวฮินดูจากปัญจาบประมาณ 20,000 คน (Lochan, 2006, หน้า 194) ดังนั้นภาพของ

การศึกษาด้านภาษาปัญจาบในประเทศไทยจึงเป็นภาพของการใช้ภาษาปัญจาบของชาวซิกข์เป็นส่วนใหญ่ ยังขาดข้อมูลด้านการใช้ภาษาปัญจาบของศาสนาอื่น ๆ

นอกเหนือจากนี้ยังขาดข้อมูลเชิงลึกในประเด็นภาษากับการเมืองของภาษาปัญจาบในภาพใหญ่ รวมไปถึงภาษาปัญจาบที่ใช้ในประเทศอินเดียและปากีสถานที่จะทำให้เราเข้าใจการกระจายตัวและสถานการณ์การใช้ภาษาของชุมชนพลัดถิ่นทั้งจากอินเดียและปากีสถานที่ใช้ภาษาปัญจาบร่วมกันได้

ภาษาปัญจาบมีประวัติศาสตร์อันยาวนานเชิงภาษาและการเมืองก่อนเข้ามาในประเทศไทย บทความนี้มุ่งนำเสนอผลจากการศึกษาสถานการณ์ทางภาษาและภาษาศาสตร์เชิงสังคมของภาษาปัญจาบ โดยมุ่งให้ข้อมูลเชิงลึกเรื่องภาษากับการเมือง กรณีศึกษาภาษาปัญจาบในรัฐปัญจาบอินเดียและรัฐปัญจาบปากีสถาน เพื่อมาเติมเต็มช่องว่างทางความรู้ในการศึกษาด้านภาษาปัญจาบและประวัติศาสตร์ของภาษาปัญจาบในประเทศไทย

2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

การศึกษาเรื่อง ภาษากับการเมือง: กรณีศึกษาภาษาปัญจาบ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพสังคม วัฒนธรรม การเมือง ที่มีอำนาจในการกำหนดบทบาทของภาษาปัญจาบในสังคมปัญจาบทั้งในปัญจาบอินเดีย และปัญจาบปากีสถาน ใน 4 ช่วงเวลาคือ 1. ภาษาปัญจาบในอินเดียเดิม 2. ภาษาปัญจาบภายใต้การปกครองของอังกฤษ 3.ภาษาปัญจาบภายหลังการผนวกเข้ากับอังกฤษ และ 4. ภาษาปัญจาบหลังการแยกประเทศ

3.วิธีการดำเนินการศึกษา

ผู้วิจัยเก็บข้อมูล 3 ลักษณะทั้งในประเทศไทยและประเทศอินเดีย คือ การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง การเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญภาษา และการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง: ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้รู้ทางด้านภาษาและ

วัฒนธรรม และผู้รู้ด้านชุมชนอินเดียพลัดถิ่น (Indian diaspora) โดยที่ผู้รู้ทางด้านภาษาประกอบไปด้วยผู้รู้ภาษาฮินดีและภาษาปัญจาบจากหน่วยงานต่าง ๆ ในส่วนของประเทศอินเดียผู้วิจัยได้ผู้เชี่ยวชาญมาจากการแนะนำของสภาวิจัยสังคมศาสตร์อินเดีย และจากการแนะนำของผู้เชี่ยวชาญที่ผู้วิจัยได้พบในระหว่างเก็บข้อมูลในประเทศอินเดียต่อเนื่องกันไป (Snowballing)

การเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญภาษาปัญจาบ: ผู้วิจัยได้เรียนภาษาปัญจาบกับผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.นัจฉัตร ซิงห์ ณ ภาควิชาภาษาปัญจาบ มหาวิทยาลัยเดลลี ซึ่งเป็นทั้งผู้เชี่ยวชาญภาษาและเป็นเจ้าของภาษา

การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง: ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในห้องสมุดของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งในประเทศไทยและประเทศอินเดีย และผู้วิจัยพบว่าผู้ที่เขียนเรื่องการเมืองในเขตพื้นที่อินเดียเดิมได้ชัดเจนคือ Khuswant Singh (2006a; 2006b) และ Tariq Rehman (2008) ท่านแรกให้ภาพของการเมืองและการต่อสู้ของชาวซิกข์ในปัญจาบว่าด้วยประวัติศาสตร์ของชาวซิกข์จำนวน 2 เล่ม ส่วนงานของTariq Rehman ให้ภาพของภาษาปัญจาบและกับการเมืองในทั้งสองประเทศได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยอ้างอิงงานของสองท่านนี้เป็นส่วนใหญ่

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล และหากมีข้อสงสัยใดก็นำกลับไปปรึกษาและทำความเข้าใจกับผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านอีกครั้ง และนำมาปรับปรุงแก้ไข

5.ผลการศึกษา

ผลการศึกษาเรื่อง ภาษากับการเมือง: กรณีศึกษาภาษาปัญจาบ นำเสนอตามหัวข้อตามการวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้ดังนี้ 1. มิติพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และพื้นที่ทางสังคมของรัฐปัญจาบ 2. ระบบภาษา และ 3. การเมืองกับภาษาปัญจาบ

5.1 มิติพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และพื้นที่ทางสังคมของรัฐปัญจาบ

วันที่ 15 สิงหาคม 1947 อินเดียได้รับเอกราชจากประเทศอังกฤษ มีการแบ่งประเทศอินเดียออกเป็นสองส่วนคือ ส่วนที่เป็นประเทศอินเดียปัจจุบันและส่วนที่เป็นประเทศปากีสถานปัจจุบัน โดยประเทศปากีสถานปัจจุบันนั้นเรียกว่าประเทศปากีสถานตะวันตก และประเทศบังคลาเทศปัจจุบันคือส่วนที่เคยเป็นประเทศปากีสถานตะวันออก ในภายหลังด้วยเหตุทางการบริหารและนโยบายด้านการเมืองทำให้ประเทศปากีสถานตะวันออกแยกตัวเป็นประเทศบังคลาเทศ ที่น่าสนใจและส่งผลต่อปัญจาบและประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตวัฒนธรรมปัญจาบคือการแยกประเทศอินเดียและปากีสถานตะวันตก ทั้งนี้เพราะว่ารัฐปัญจาบเดิมหรือเขตวัฒนธรรมปัญจาบเดิมมีขนาดใหญ่ที่ครอบคลุมพื้นที่ตอนเหนือของอินเดียนั้นถูกแบ่งครึ่งเป็นเมืองอกแตก โดยที่พื้นที่ส่วนใหญ่ของปัญจาบหรืออาณาเขตเดิมที่ครอบคลุมลุ่มแม่น้ำ 3 สาย (แม่น้ำเจลัม จีนาบ และระวี) ทางตะวันตกของปัญจาบถูกแบ่งไปอยู่กับประเทศปากีสถานและพื้นที่ในอาณาเขตลุ่มแม่น้ำอีกสองสายด้านตะวันออกของปัญจาบ (แม่น้ำสัตเลจและบีอาส) ถูกแบ่งไปอยู่กับประเทศอินเดีย (Singh, 2006a, 2006b; Rehman, 2008)

เมื่อพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และพื้นที่ทางวัฒนธรรมเป็นพื้นที่เดียวกัน อาณาเขตทางวัฒนธรรมใหญ่ถูกแยกเป็นสองและถูกตีเส้นขอบเขตโดยปัจจัยทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมจึงเป็นไปตามปัจจัยทางสังคมและการเมืองของประเทศนั้น ๆ การพัฒนาทางภาษาก็เป็นไปตามปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม และการเมืองของประเทศนั้น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ภาษาปัญจาบในเขตวัฒนธรรมเดิมก่อนการแยกประเทศ มีลักษณะพิเศษคือ เป็นภาษาที่มีการใช้ภาษาโดยคนจากสามศาสนาหลักคือ ซิกข์ ฮินดู และอิสลาม ภาษาปัญจาบถือกำเนิดขึ้นในพื้นที่ที่มีลักษณะสังคมแบบพหุวัฒนธรรม มีลักษณะเฉพาะทางภาษาและวัฒนธรรมที่คนจากสามศาสนายึดถือปฏิบัติในสังคม หากยึดเอาตัวศาสนาเป็นหลักในการเขียนเชิงภาษา ภาพก็จะไม่ชัดเจน และหากยึดประเทศเป็นหลักภาพก็จะไม่ชัดเจนเช่นเดียวกัน ผู้เขียนจึง

ต้องใช้มิติทางพื้นที่ภูมิศาสตร์และสังคมเป็นฐานในการอธิบายตัวภาษาและสภาพทางสังคมของตัวภาษา ถือได้ว่าเป็นพื้นที่ทางภาษาศาสตร์ (Linguistic area) ที่น่าสนใจ หากตัดอินเดียหรือปากีสถาน ประเทศใดประเทศหนึ่งออกไปจะทำให้ภาพภาษาปัญจาบขาดหายไม่สมบูรณ์ และขาดความชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเอาภาษาเป็นตัวตั้งในการอธิบายสถานการณ์ทางภาษาของภาษาปัญจาบ

5.2 ระบบภาษาของภาษาปัญจาบ

บทความนี้จะขอนำเสนอระบบภาษาอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้เข้าใจประเด็นความสัมพันธ์หลักของภาษากับการเมืองโดยจะไม่กล่าวถึงระบบโครงสร้างภาษา

ภาษาปัญจาบเป็นภาษาในตระกูลภาษาอินโดยุโรป (Indo-European Family) ในกลุ่มตระกูลย่อยอินโดอารยัน (Indo-Aryan) ร่วมตระกูลกับภาษาฮินดี (Hindi) เป็นภาษาที่ใช้ระบบพยางค์ (Syllabary system) ภาษาปัญจาบมีตัวอักษรใช้อยู่สองชนิด คือ ชนิดที่ใช้ในอินเดียและชนิดที่ใช้ในปากีสถาน ตัวอักษรที่ใช้ในอินเดียคือตัวอักษรคุรุมุข หรือ คุรุมุขิ (Gurumukhi Lipi[2]) และตัวอักษรที่ใช้ในปากีสถานเรียกว่า ชาฮ์มุขขิ (Shahmukhi) (Goyal and Lehal, ม.ป.ป; Bhari, 2003)

5.2.1 ระบบตัวอักษร

ตัวอักษรคุรุมุขิ เป็นตัวอักษรที่พัฒนามาจากอักษรพราหมี (Brahmi) คำว่าคุรุมุขิ โดยทั่วไปหมายถึงตัวอักษรที่ศาสดาคนที่สองในศาสนาซิกข์ คุรุ อังกาดฺ เดวฺ (Guru Angad Dev) เป็นผู้คิดค้นขึ้นและให้ใช้บันทึกคำสอนทางศาสนา โดยที่คำว่าคุรุ (Guru) หมายถึงศาสดาของศาสนาซิกข์ และ คำว่า มุขิ (Mukhi) หมายถึงปาก แต่สำหรับชาวปัญจาบที่นับถือศาสนาซิกข์ (Goyal and Lehal, ม.ป.ป) คำนี้มีความหมายต่างออกไป กล่าวคือมีความผูกพันกับมิติทางศาสนามากขึ้นโดยชาวซิกข์ถือว่าก่อนที่จะมีการบันทึกเรื่องราวทางศาสนา ศาสดาของศาสนาซิกข์ได้สอนเรื่องราวผ่านการ

2 คำว่า ลิปปิ (Lipi) แปลว่าตัวอักษร เป็นคำที่ใช้ในภาษาปัญจาบเมื่อหมายถึงตัวอักษรใด ๆ ก็ตาม

เทศนาcและคำสอน ที่ออกมาจากปากหรือมุข (Mukhi) ของศาสดาหรือ คุรุ (Guru) ดังนั้นคำว่าคุรุมุขิ จึงหมายถึงคำสอนจากศาสดา หรือ “Utterance of the Guru”

อย่างไรก็ตาม โกยัลและเลฮาร์ (อ้างแล้ว) มีความเห็นที่แตกต่างไปและกล่าวว่า ตัวอักษรคุรุมุขิไม่ได้ถูกคิดค้นขึ้นมาใหม่เสียเลยทีเดียว หากแต่ศาสดาในศาสนาซิกข์เป็นผู้รวบรวมและทำให้เป็นมาตรฐานขึ้นมาเพื่อใช้บันทึกเนื้อหาคำสอนทางศาสนา ตัวอักษรคุรุมุขิเป็นตัวอักษรที่พัฒนามาจากอักษรเดิมที่มีอยู่แล้ว นิวตัน (อ้างใน Goyal และ Lehal, ม.ป.ป.) กล่าวว่าพบตัวอักษรคุรุมุขิอย่างน้อย 21 ตัวในเอกสารโบราณ โดยพบการใช้ในเอกสารในช่วงศตวรรษที่ 10 จำนวน 6 ตัว พบการใช้ในช่วงศตวรรษที่ 3 ก่อนคริสตศักราช จำนวน 12 ตัว และในช่วงศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกาล อีกจำนวน 3 ตัว นั่นหมายความว่าอย่างน้อย คุรุนานัก เดว (Guru Nanak Dev) ศาสดาองค์แรกของศาสนาซิกข์ก็เคยได้ใช้ตัวอักษรเหล่านี้มาแล้ว การนำตัวอักษรคุรุมุกขิมาใช้เพื่อบันทึกคัมภีร์ คุรุกรันท์ ซาฮิบ (Guru Grant Sahib) มีนัยที่สำคัญคือ ทำให้ภาษาปัญจาบมีกฎเกณฑ์ในการเขียนที่ชัดเจนเป็นมาตรฐานขึ้นเป็นครั้งแรก ในระยะเวลาต่อมาตัวอักษรคุรุมุคขิจึงเข้ามามีบทบาทในฐานะที่เป็นตัวอักษรหลักที่ใช้ในงานเขียนของศาสนาซิกข์ และในศตวรรษที่ 20 ตัวอักษรคุรุมุขิได้รับการยกสถานะให้เป็นตัวอักษรที่เป็นทางการของภาษาปัญจาบตะวันออกหรือภาษาปัญจาบในอินเดีย[3] (Rehman, 2008)

ส่วนตัวอักษรที่ใช้ในภาษาปัญจาบในปากีสถานนั้น คือตัวอักษรที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า ชาฮ์มุขิ (Shahmukhi) มาจากคำว่า กษัตริย์ (Shah) และ ปาก (Mukhi) หรือตัวอักษรจากพระโอษฐ์ของกษัตริย์ ซึ่งเป็นตัวอักษรเปอร์โซอาราบิค (Perso-Arabic) ที่ใช้เขียนภาษาอุรดูอยู่แล้วในประเทศปากีสถานและใช้มาอย่างต่อเนื่องจนถึงทุกวันนี้

ภาษาปัญจาบในอินเดียมีสถานภาพเป็นภาษาราชการและภาษาประจำรัฐปัญจาบ ใช้มากที่สุดในรัฐปัญจาบ จังหวัดฮัรยานา (Haryana) กรุงเดลลี (Delhi)

3 เอกสารที่กล่าวถึงปัญจาบทั้งในส่วนอินเดียและปากีสถานมักจะเรียกรัฐปัญจาบในอินเดียว่าปัญจาบตะวันออก รัฐปัญจาบในปากีสถานจะถูกเรียกว่าปัญจาบตะวันตก

รัฐหิมาชัลประเทศ (Himachal Pradesh) และแคว้นจัมมูและแคชเมียร์ (Jummu and Kashmir) ในขณะที่ในประเทศปากีสถาน สถานภาพของภาษาเป็นเพียงภาษาถิ่น และใช้เฉพาะในรัฐปัญจาบของปากีสถาน (Pakistan Punjab) รัฐซินด์ (Sindh) และรัฐบาลูชิสถาน (Baluchistan)

หากเดินทางในกรุงนิวเดลลี หรือในภาคเหนือของอินเดียจะพบว่าป้ายบอกทิศทางหรือบอกสถานที่สำคัญจะเขียนด้วยตัวอักษรจากสี่ภาษาที่มีความสำคัญในภาคเหนือของอินเดีย โดยเรียงตามลำดับดังนี้ คือ ภาษาฮินดี (ตัวอักษรเทวนาครี) ภาษาอังกฤษ (ตัวอักษรโรมัน) ภาษาปัญจาบ (ตัวอักษรคุรุมุขิ) และภาษาอุรดู (ตัวอักษรเปอร์โซอาราบิค) ป้ายบอกทิศทางเป็นตัวชี้วัดภูมิทัศน์ทางภาษา (Linguistic Landscape) ว่าในระบบนิเวศทางภาษาของประเทศหรือชุมชนนั้น ๆ มีความสัมพันธ์ทางอำนาจอย่างไร ป้ายชื่อทำให้เห็นว่าภาษาปัญจาบมีความสำคัญทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจในประเทศอินเดียในระดับที่สูงพอสมควร

รูปที่ 1 ป้ายบอกชื่อถนนสายหลักในกรุงนิวเดลีมีการใช้ตัวอักษรของสี่ภาษาหลัก ได้แก่ ภาษาฮินดี ภาษาอังกฤษ ภาษาปัญจาบ และภาษาอุรดู (ภาพถ่ายของผู้เขียน)

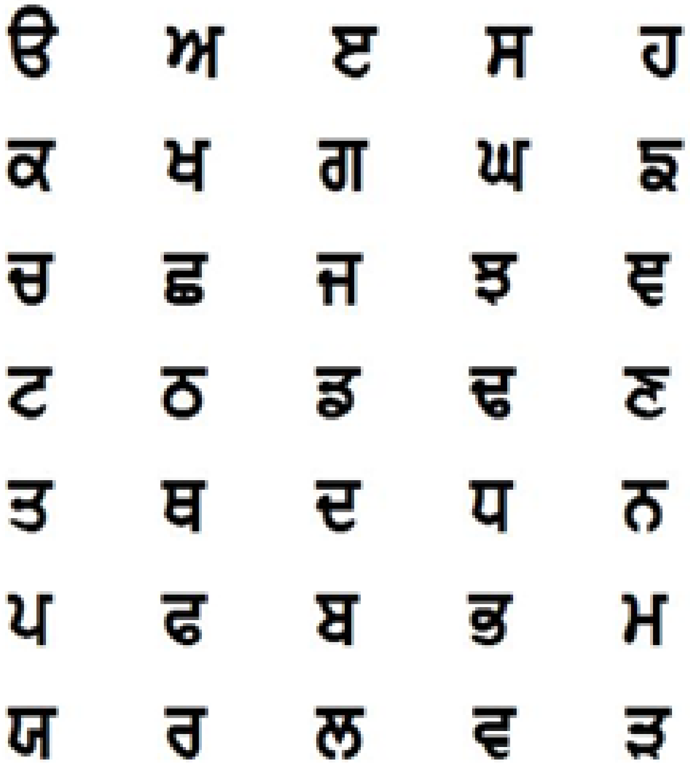

รูปที่ 2: แผ่นภาพอักษรคุรุมุขิ

ภาพจาก http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/30/Punjabi_Alphabet.jpg

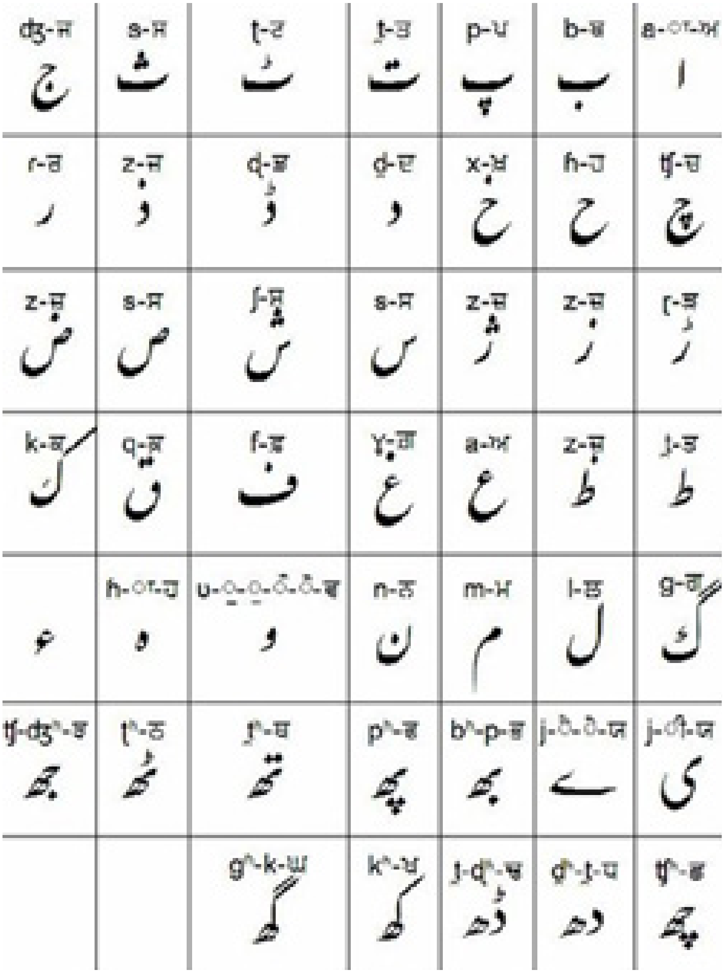

รูปที่ 3: แผ่นภาพอักษรชาฮ์มุคขิ

ภาพจาก http://th.wikipedia.org/wiki/อักษรชาห์มุคขิ

5.2.3 คำศัพท์ภาษาปัญจาบ

คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาปัญจาบมีความหลากหลายและมีการผสมผสานจากหลายภาษา เช่น สันสกฤต เปอร์เซีย และอุรดู เป็นต้น

ภาษาปัญจาบมีคำศัพท์จำนวนมากที่มาจากภาษาสันสกฤตและไม่น่าแปลกใจว่าทำไมคนพูดภาษาฮินดีจึงฟังภาษาปัญจาบออก ผู้วิจัยเองก็ฟังออกเช่นกัน เพราะคำศัพท์ไม่ต่างกันมากเท่าใดนัก แต่อย่างไรก็ตามยังมีคำศัพท์จากยุคพระเวทที่ยังหลงเหลือการใช้ในภาษาปัญจาบแต่ไม่ใช้ในภาษาอื่น ๆ เกรียสัน (Grierson) นักภาษาศาสตร์ที่ทำการสำรวจการใช้ภาษาของอินเดีย พบว่า ภาษาปัญจาบมีคำศัพท์เก่าอยู่มากที่ไม่มีใช้ที่อื่น หรือในภาษาฮินดี เช่นคำว่า “pio” (พ่อ) และ “akhanda” (ถาม) นักภาษาศาสตร์ระบุว่าภาษาปัญจาบอาจมีความเก่าแก่ย้อนหลังไปถึง 1000 ปีก่อนคริสตกาลก็เป็นได้ และอาจถือได้ว่าเป็นภาษาที่เก่าที่สุดในภาษาอินเดียใหม่ทั้งหมด (Sekhon & Duggal, 1992, หน้า 1) ผู้เขียนยังระบุอีกว่า ภาษาปัญจาบยังคงรูปศัพท์ที่ใช้ในสันสกฤตไว้ได้ ในขณะที่ภาษาฮินดีได้เปลี่ยนรูปคำไปบ้างแล้ว เช่น

ภาษาสันสกฤต	**ภาษาปัญจาบ**	**ภาษาฮินดี**	**ความหมาย**
Gho	Ghao	Ghai	โค
Potra	Potra	Pota	หลานชาย
Prit	Prit	Priit	ที่รัก

ตารางที่ 1: แสดงการเปรียบเทียบรูปศัพท์ใน 3 ภาษา (ปรับจาก Sekhon และ Duggal 1992)

นักภาษาศาสตร์กล่าวว่าภาษาปัญจาบและภาษาใกล้เคียงยังคงรูปศัพท์เดิมที่เคยมีใช้ในภาษาปรากฤตเดิมที่ใช้เป็นภาษากลาง (Lingua Franca) ก่อนจะพัฒนาเป็นภาษาเฉพาะของตน

ด้วยเหตุที่ว่าภาษาเปอร์เซียเป็นภาษาของราชสำนักมุกัล (Mughal) เป็นภาษาที่ใช้เป็นภาษาราชการในอินเดียเดิมก่อนการเข้าครอบครองของอังกฤษ ภาษาปัญจาบในอินเดียเดิมก่อนการแยกประเทศจึงเลี่ยงไม่ได้ที่จะหยิบยืมภาษาที่สูงกว่าเข้ามาในภาษาของตน ในช่วงเวลานั้นไม่ว่าจะเป็นชาวปัญจาบที่นับถือศาสนาใด ๆ ก็จะเข้าใจกันได้หมด เพราะต่างหยิบยืมคำศัพท์ของกันและกัน และใช้ภาษาเดียวกันที่เรียกว่าปัญจาบ

เมื่อเกิดการแยกประเทศในปี 1947 ภาษาปัญจาบในปากีสถานก็ได้หยิบยืมคำศัพท์จากภาษาอุรดูและเปอร์เซียซึ่งเป็นภาษาราชการของปากีสถานและภาษาในราชสำนักในอดีตมาใช้และเติมภาษาของตน จึงทำให้ภาษาปัญจาบของทั้งสองประเทศเริ่มมีความแตกต่างกัน แต่ความแตกต่างนี้จะพัฒนาต่อไปได้อีกหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการเมืองในประเทศปากีสถานเอง เรห์มานย้ำอยู่เสมอในหนังสือของเขาเองว่าปัจจุบันอัตราการใช้ภาษาปัญจาบในปากีสถานได้ลดน้อยลงตามลำดับเนื่องจากปัจจัยทางการเมือง (Rehman, 2008) จะได้กล่าวถึงต่อไปเมื่อพูดถึงการใช้ภาษาปัญจาบในปากีสถานโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตามเมื่อผู้วิจัย ค้นตามสื่อต่าง ๆ เช่นภาพยนตร์ในแอพลิเคชั่นต่าง ๆ ก็จะมีภาพยนตร์ภาษาปัญจาบจากปากีสถานด้วยเช่นกัน

5.2.5 ภาษาปัญจาบและภาษาถิ่น

ภาษาปัญจาบมีภาษาถิ่นที่หลากหลายและการพิจารณาเรื่องภาษาถิ่นปัญจาบยังมีความลื่นไหลอยู่ตลอดเนื่องจากสภาพสังคมและวัฒนธรรม และการเมืองในอินเดียและในปากีสถานเอง

ภาษาปัญจาบในอินเดียมีการพัฒนาต่อเนื่องมาโดยตลอดจนกระทั่งมีการยกระดับให้เป็นภาษาประจำรัฐปัญจาบและเป็นหนึ่งในภาษาประจำชาติของอินเดีย ในกรณีภาษาปัญจาบในปากีสถานต้องอยู่ในสภาพที่เป็นภาษาท้องถิ่น (Vernacular) โดยที่ไม่มีสถานภาพทางการแต่อย่างใด ทัศนคติที่มีต่อภาษาแม่ของคนปัญจาบในปากีสถานก็ไม่สู้จะดีนัก เมื่อสถานการณ์ในประเทศต่างกัน การจัดสถานภาพทางภาษา

จะขึ้นอยู่กับสภาพการเมืองในท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นหลัก หลักเกณฎ์ในการจัดประเภทของภาษาตามเกณฑ์ของภาษาศาสตร์ใช้ไม่ได้ในทุกกรณีไป เอกสารแต่ละชนิดก็ให้ข้อมูลทางภาษาถิ่นที่แตกต่างกันไป บ้างก็ระบุได้ชัดเจน บ้างก็ระบุได้แบบคร่าว ๆ

เมื่อพิจารณาจำนวนภาษาถิ่นปัญจาบในรัฐปัญจาบของอินเดีย พบว่ามีการจัดลำดับภาษาถิ่นปัญจาบที่เป็นภาษาถิ่นหลัก ๆ อยู่ 4 ภาษาด้วยกัน คือ มาจิฮ์ (Majhi) มัลวิ (Malwi) โดอาบิ (Doabi) และปวาดิ (Pwadi) (Grierson, 2014; http://www.joao-roiz.jp/LSI/ ; Ethnologue, 2014; http://www.learnpunjabi.org/intro1.asp) และมีภาษาถิ่นย่อยอีกจำนวนมากและแยกแตกต่างกันไปจำนวนนับสิบภาษาถิ่นย่อย เช่นในเว็บของมหาวิทยาลัยปาเตียล่า (University of Patiala, 2014).

ภาษาถิ่นปัญจาบในปากีสถานมีความสับสนมากเนื่องจากเอกสารที่ใช้ศึกษามีความแตกต่างกันไป และไม่ชัดเจน แม้แต่หนังสือของเรห์มาน (2008) ก็ไม่ได้ระบุเรื่องภาษาถิ่นของภาษาปัญจาบในปากีสถานแต่อย่างใด จากการศึกษาก็สามารถที่จะระบุได้คร่าว ๆ ว่าภาษาถิ่นในปัญจาบปากีสถานแบ่งเป็น 3 ภาษาถิ่นหลักคือ โปโธฮารี (Pothohari) แลฮ์นดิ (Lanhdi) และ มุลตานิ (Multani)

สิ่งที่ยังเป็นช่องว่างในการศึกษาเรื่องภาษาถิ่นของปัญจาบมีมากมาย นักภาษาศาสตร์ยังคงต้องทำงานกันหนักมากขึ้นเพื่อแยกภาษาถิ่นปัญจาบให้ชัดเจนมากขึ้น ในอินเดียโอกาสในการศึกษาภาษาถิ่นต่าง ๆ น่าจะมีความคล่องตัวมากกว่าการศึกษาในปากีสถาน เนื่องจากทัศนคติของเจ้าของภาษาที่ค่อนข้างติดลบกับภาษาของตน สิ่งที่น่าสนใจอีกเรื่องผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาเรื่องภาษาถิ่นปัญจาบที่พูดอยู่ในชุมชนชาวปัญจาบในประเทศไทยไว้ด้วย จะทำให้เราเห็นการเปลี่ยนแปลงและการคงอยู่ของภาษาเมื่อเปลี่ยนสถานการณ์มากน้อยเท่าใด

5.2.6 ระดับของความเข้าใจของภาษาเมื่อสอบถามผู้ใช้ภาษาฮินดี

จากการสอบถามผู้พูดภาษาฮินดีในอินเดียพบว่า ไม่มีปัญหาในเรื่องการฟังหรือการทำความเข้าใจภาษาปัญจาบแต่อย่างใด โครงสร้างและคำศัพท์คล้ายคลึงกัน อีก

ทั้งคุ้นเคยกับภาษาปัญจาบมาตั้งแต่เล็กผ่านเพลง ภาพยนตร์และละคร และมีเพื่อนเป็นชาวปัญจาบ อีกทั้งอินเดียยังมีความเป็นพหุลักษณ์ทางภาษา ภาษาปัญจาบและวัฒนธรรมปัญจาบเป็นตัวแทนของความสนุกสนาน ภาพยนตร์ภาษาฮินดีมีการใช้เพลงประกอบภาพยนตร์เป็นภาษาปัญจาบมาโดยตลอด และนักร้องก็สามารถขับร้องเป็นภาษาปัญจาบได้ อีกทั้งนักร้องชาวปัญจาบก็ได้สร้างชื่อในวงการภาพยนตร์ภาษาฮินดีหรือบอลลีวูดมานานแล้ว ดนตรีและการเต้นรำที่ชื่อว่าบังกรา (Bhangra) ก็เป็นที่รู้จักกันทั่วโลก เพราะการเผยแพร่ของนักร้องชาวปัญจาบ ทั้งจากในอินเดียและจากนักร้องชาวปัญจาบโพ้นทะเลรุ่นใหม่ที่นำเสนอเพลงพื้นบ้านดั้งเดิมในรูปแบบแร๊พ

เมื่อภาษาปัญจาบเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและความสนุกสนานของผู้คนมาโดยตลอด คำถามเรื่องความแตกต่างระหว่างภาษาปัญจาบและภาษาฮินดีอยู่ตรงไหน คำตอบที่ได้คือ “We just know that its Punjabi.” ผู้ตอบใช้เวลานานพอสมควรที่จะตอบว่าเขารู้ได้อย่างไรว่าต่างจากภาษาฮินดี ส่วนใหญ่จะระบุว่าไม่แตกต่างกันมากและไม่เป็นปัญหาต่อความเข้าใจ

5.3 การเมืองกับภาษาปัญจาบ

การเมืองมีบทบาทในการกำหนดความเป็นไปของภาษา ดังจะเห็นได้ชัดเจนจากกรณีศึกษาภาษาปัญจาบ ภาษาปัญจาบถือกำเนิดในรัฐปัญจาบก่อนที่จะเกิดการแบ่งแยกประเทศอินเดียในปี 1947 การทำความเข้าใจภาษาปัญจาบให้ได้อย่างถ่องแท้จะต้องเข้าใจสภาพทางสังคมวัฒนธรรมที่ทำให้ภาษามีลักษณะอย่างที่เป็นอยู่ ภาษาปัญจาบมีบ้านเกิดคือสถานที่แห่งเดียวกันคือที่แม่น้ำห้าสายไหลผ่าน หรือ ปัญจาบ แต่เมื่อพลัดพรากจากกันไปในปี 1947 ภาษาปัญจาบก็พบเจอสถานการณ์ที่แตกต่างกัน เกิดการบ่มเพาะที่แตกต่างกัน มีทิศทางการพัฒนาที่แตกต่างกัน ในขณะที่ภาษาปัญจาบกำลังรุ่งเรืองและได้รับสถานะเป็นภาษาราชการของรัฐและเป็นหนึ่งในภาษาหลักของอินเดีย อีกปัญจาบหนึ่งมีสถานะที่ตรงกันข้ามกลายเป็นภาษาพูดที่ไม่มีสถานะอันสูงส่งแต่อย่างใด สถานการณ์ทางภาษาในปัญจาบอินเดียและปากีสถาน สามารถ

แบ่งการวิเคราะห์และอธิบายภายใต้สถานการณ์ทางการเมืองในอินเดียเป็น 4 ช่วง คือ 1.ภาษาปัญจาบในอินเดียเดิม 2.ภาษาปัญจาบภายใต้การปกครองของอังกฤษ 3.ภาษาปัญจาบหลังการผนวกอินเดียเข้ากับอังกฤษ และ 4.ภาษาปัญจาบหลังการแยกประเทศ

5.3.1 ภาษาปัญจาบในอินเดียเดิม

อินเดียเดิมในที่นี้หมายถึงอาณาจักรอินเดียก่อนที่อังกฤษจะเข้ายึดอินเดีย และปากีสถานยังเป็นส่วนหนึ่งของประเทศอินเดีย ในยุคนั้นภาษาปัญจาบไม่ได้มีสถานะเป็นภาษาราชสำนักหรือภาษาราชการแต่อย่างใด กล่าวคือไม่ได้นำไปใช้ในพื้นที่แห่งอำนาจใด ๆ หรือในระดับที่สูงขึ้นไปในปัญจาบ

ก่อนการเข้ามาของอังกฤษ ภาษาปัญจาบเป็นเพียงภาษาท้องถิ่นที่ใช้เป็นภาษากลางในการสื่อสารในชุมชน และเป็นภาษาที่ใช้เป็นสื่อกลางในการเรียนการสอนภาษาอื่นๆ เช่นภาษาเปอร์เซีย ภาษาอุรดู และ ภาษาฮินดวี ซึ่งเป็นภาษาอุรดูเก่า และไม่ได้เป็นไปเพื่อการเรียนการสอนภาษาของตัวเอง เรห์มาน (Rehman, 2008, หน้า 381) ได้กล่าวถึงการใช้ภาษาปัญจาบในยุคนั้นไว้ว่า

> “Punjabi was not taught for itself but facilitated the learning of Persian. It was the means for an educational end – the learning of Persian ... Punjabi had never been used in the official domains of power or taught at a high level, or in its own right, before the coming of the British. However, there is evidence that at the primary level children were taught some books in Punjabi. Moreover, it was informally learned by a number of people, Sikhs, Hindus, and Muslims.”

จะเห็นได้ว่าถึงแม้จะไม่ได้เป็นภาษาที่ใช้ในราชสำนักแต่ยังใช้ในสถานการณ์

การเรียนการสอนในระดับประถมซึ่งหมายความว่ามีตัวเขียนแล้วในระดับหนึ่ง ด้วยเหตุที่ว่าเป็นภาษาท้องถิ่นที่มีคนจากศาสนาใช้เป็นภาษาของตน จึงมีการเรียนภาษาท้องถิ่นในกลุ่มของประชาชนที่เป็นชาวซิกข์ ฮินดู และมุสลิม

สำหรับการเรียนการสอนในระดับประถมนั้น เรห์มานพบว่ามีหนังสือจำนวนไม่น้อยที่ใช้ภาษาปัญจาบเป็นสื่อกลาง แต่ส่วนใหญ่เป็นสื่อกลางในการเรียนการสอนภาษาของราชสำนักหรือเปอร์เซีย ส่วนหนังสือที่เป็นภาษาปัญจาบเองมีในจำนวนที่น้อยกว่ามาก นั่นหมายความว่าสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนเป็นสื่อประเภทสองภาษาระหว่างเปอร์เซียกับปัญจาบ ซึ่งสื่อสองภาษานี้ได้รับอิทธิพลมาจากหนังสือ Khaliq Bari ที่สอนภาษาเปอร์เซียโดยใช้สามภาษาคือ ภาษาฮินดวี (ภาษาอุรดูเก่า) ภาษาเปอร์เซีย และภาษาอารบิก (Rehman, 2008)

5.3.1.1 แนวงานเขียน (Genre) ของหนังสือในรัฐปัญจาบของอาณาจักรอินเดีย

หนังสือที่ใช้สอนในช่วงเวลานี้เป็นหนังสือที่ประกอบไปด้วยแนวงานเขียน 2 ประเภทหลัก คือ สอนภาษาเปอร์เซียโดยใช้หลักปฏิบัติทางศาสนา และเรื่องเล่านิทานชาวบ้านแนวรักโรแมนติก โดยใช้ภาษาปัญจาบเป็นสื่อกลางในการเขียนและใช้ตัวอักษรที่แตกต่างกัน 2 แบบ

เรห์มาน (Rehman, 2008) ได้รวบรวมและวิเคราะห์เนื้อหา และการใช้ภาษาในหนังสือทั้งสองประเภท พบว่านอกจากจะมีวัตถุประสงค์ที่สอนศาสนาอิสลามแล้วยังมีวัตถุประสงค์คือสอนภาษาเปอร์เซียซึ่งเป็นภาษาราชสำนัก ไปพร้อม ๆ กับการสอนวัตรปฏิบัติในศาสนาอิสลามให้กับชาวปัญจาบที่นับถือศาสนาอิสลามในโรงเรียนอิสลาม โดยที่หนังสือเหล่านี้ใช้ภาษาปัญจาบเป็นสื่อกลางในการอธิบายความ

ภาษาถิ่นปัญจาบที่ใช้ในการเขียนในช่วงปี 1600 นั้น จะอิงภาษาถิ่นมุลตาน เพราะศูนย์กลางของปัญจาบในยุคนั้นอยู่ที่เมืองลาฮอร์ (Lahore) ประเทศปากีสถานปัจจุบัน ตัวอักษรที่ใช้เขียนภาษาปัญจาบและภาษาเปอร์เซีย มีตัวอักษรสองประเภท คือ ตัวอักษรนัสตัลลิค (Nastaliq) หรือตัวอักษรเปอร์โซ-อาราบิค และตัวอักษรนัชค์

(Nashk) เป็นอักษรในกลุ่มเปอร์โซอาราบิคเช่นกันแต่ใช้ในการคัดลอกงานจากต้นฉบับ เมื่อต้องการความรวดเร็ว ส่วนแนวเขียนประเภทที่สองนั้นเป็น ประกอบไปด้วยเรื่องเล่า และนิทานชาวบ้าน รักโรแมนติก ในรูปแบบของบทกวี ใช้ภาษาปัญจาบและใช้ตัวอักษรนัสตัลลิข เป็นสื่อในการเขียน จะเริ่มเห็นได้ว่าภาษาปัญจาบเป็นภาษาท้องถิ่นในใช้ในวงกว้าง

Shirani (อ้างใน Rehman,2008,หน้า 387) กล่าวว่าคนที่อาศัยอยู่ในปัญจาบไม่ว่าจะจากศาสนาใดก็ตามมีความคุ้นเคยกับภาษาอุรดูอยู่แล้ว "...Urdu was not unfamiliar for Punjabis" หากนักเรียนในเขตปัญจาบเข้าใจภาษาอุรดูก็ดูเหมือนจะไม่ใช่เรื่องแปลกแต่อย่างใด เพราะภาษาปัญจาบและภาษาอุรดูมีคำศัพท์พื้นฐานที่ใช้ร่วมกันจำนวนหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นเพราะเหตุว่ามีความหลากหลายทางภาษาเป็นพื้นฐาน และการใช้หนังสือสองภาษาในการเรียนการสอนในยุคก่อนอังกฤษเข้าปกครอง

โดยสรุปสถานการณ์ทางสังคมภาษาของปัญจาบในอาณาจักรอินเดียก่อนอังกฤษเข้าปกครองมีภาษาเปอร์เซียเป็นภาษาในราชสำนักและการเรียนการสอนภาษาเปอร์เซียนั้นสอนโดยผ่านการใช้ภาษาปัญจาบและภาษาอุรดูในระดับประถม ภาษาปัญจาบที่เป็นสื่อกลางในการเรียนภาษาเปอร์เซียนั้นไม่ได้รับสถานภาพที่สูงขึ้นแต่อย่างใดเป็นเพียงสื่อกลางที่ใช้สอนภาษาอื่นและหลักทางศาสนาของชนชั้นปกครอง

5.3.2 ภาษาปัญจาบภายใต้การปกครองของอังกฤษในอินเดีย

เมื่ออังกฤษเข้าปกครองอินเดีย อังกฤษพบว่ามีโรงเรียนประเภทต่าง ๆ 5 ประเภทในปัญจาบ คือ โรงเรียนมัคตาบ (Maktabs), มาดราสซ่า (Madrassas) ปาทชาลา (Patshala) คุรุมุขิ (Gurumukhi) และ มหาชน (Mahajani) ข้อแตกต่างของโรงเรียนทั้งห้าประเภทคือ โรงเรียนมัคตาบ คือโรงเรียนที่สอนตามแนวทางของเปอร์เซีย โรงเรียนมาดราสซ่าคือโรงเรียนที่สอนตามแนวทางอิสลาม โรงเรียนปาทชาลาคือโรงเรียนที่สอนภาษาสันสกฤต โรงเรียนคุรุมุขคือ โรงเรียนที่สอนภาษาปัญจาบ

โดยใช้ตัวอักษรคุรุมุขิ สำหรับโรงเรียนมหาชนนั้นเป็นโรงเรียนที่สอนภาษาถิ่นแลนดิ (Landi) โดยใช้ตัวอักษรซาริฟิ (Sarifi) ให้กับกลุ่มคนที่เป็นพ่อค้า (Rehman, 2008)

ในกรณีของโรงเรียนคุรุมุคขิ ชาวปัญจาบที่นับถือศาสนาซิกข์ถือเป็นหน้าที่ทางศาสนาที่ทุกคนต้องเรียนตัวอักษรคุรุมุขิ เพื่อให้อ่านพระคัมภีร์ อาดิกรันท์ซาฮิบ (Adi Granth Sahib) ได้ นอกจากนี้ยังต้องเรียนรู้ไวยากรณ์และระบบเสียงของภาษาปัญจาบเพิ่มเติม เด็ก ๆ จะเริ่มเข้าเรียนภาษาในโรงเรียนตั้งแต่อายุ 6 ขวบและเรียนตัวอักษรคุรุมุขิที่ได้คิดและปรับปรุงขึ้นโดยศาสดาศาสนาซิกข์คือ คุรุอังกาด ซิงห์ (Angad Singh) ซึ่งเป็นผู้คิดแบบเรียนเล่มแรกขึ้นอีกด้วย ด้วยเหตุนี้การเรียนหนังสือด้วยตัวอักษรคุรุมุขิจึงเปรียบเสมือนการเข้าถึงเรื่องของศาสนาและทำให้เด็ก ๆ อ่านพระคัมภีร์ของศาสนาได้ หลังจากศึกษาเรื่องตัวภาษาและพระคัมภีร์แล้วนักเรียนจะได้เรียนวรรณกรรมเรื่อง Hanuman Natak ซึ่งเป็นเรื่องราวของหนุมาน วรรณกรรมเล่มนี้ประยุกต์จากละครภาษาฮินดี วิชาอื่นๆที่เรียนเป็นภาษาปัญจาบโดยใช้อักษรคุรุมุขิ เช่น การดูแลสุขภาพเบื้องต้น และวรรณกรรมอื่น ๆ

นอกเหนือจากนี้ในช่วงทศวรรษที่ 1880 เลทเนอร์ (Leitner) ตัวแทนของรัฐบาลอังกฤษซึ่งมีหน้าที่สำรวจและทำรายงานเรื่องการใช้ภาษาส่งผู้สำเร็จราชการของรัฐได้รายงานว่า มีประชากรชาวปัญจาบจำนวนมากที่รู้ตัวอักษรคุรุมุขิ ผู้หญิงจะได้รับการศึกษาในโรงเรียนไปพร้อม ๆ กับเด็ก ๆ เพื่อให้สามารถอ่านคัมภีร์ทางศาสนาที่เป็นตัวอักษรคุรุมุขิได้ และมีการแปลวรรณกรรมจากภาษาอื่นเป็นภาษาปัญจาบโดยใช้ตัวอักษรคุรุมุขิ

หลังจากที่อังกฤษเข้าครอบครองแล้ว เด็กๆถูกส่งเข้าไปเรียนหนังสือในโรงเรียนที่ใช้ภาษาอุรดูทำให้แม่ไม่สามารถสอนลูกโดยใช้ตัวอักษรคุรุมุขิได้ เพราะอำนาจในการให้ความรู้มีการเปลี่ยนผ่านจากแม่สู่รัฐบาล เลทเนอร์ ได้เสนอแนะว่ารัฐบาลอังกฤษควรให้เด็กเรียนภาษาแม่ก่อนที่จะให้เรียนภาษาอื่น ๆ ทั้งนี้เลทเนอร์ได้ให้เหตุผลว่ารัฐบาลอังกฤษทำให้ระบบการศึกษาของปัญจาบพิกลพิการ และอาจล่มสลาย เพราะ

นโยบายทางภาษาที่ผิดพลาดของรัฐบาลอังกฤษเอง “...the true education of the Punjab was crippled, checked, and is nearly destroyed ... our system stands convicted of worse than official failure” (Rehman, 2008, หน้า 389) นอกจากนี้เลทเนอร์ ยังอ้างถึงนโยบายของรัฐบาลอังกฤษว่าการที่รัฐบาลอังกฤษนำเอาภาษาเปอร์เซียออกจากภาษาระดับสูงและนำเอาภาษาอุรดูเข้าไปแทนที่ทำให้นโยบายการเรียนการสอนโดยผ่านภาษาปัญจาบนั้นไม่มีที่ยืนทั้งในระดับสูง (High culture) และในระดับล่างหรือระดับชุมชน (Popular culture)

หากพิจารณาสิ่งที่ เลทเนอร์ รายงาน (ที่อ้างอิงในงานของเรห์มาน) โดยใช้มุมมองภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ นั่นหมายความว่าระบบนิเวศทางภาษาของภาษาปัญจาบเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง จากที่เคยเป็นภาษากลางในการสื่อสารภาษาปัญจาบเริ่มสูญเสียอำนาจของการเป็นภาษากลางของคนในท้องถิ่น ถึงแม้จะไม่มีอำนาจมากล้นในการเป็นภาษาระดับสูงแต่ยังคงมีอำนาจในการโยงใยหรือเป็นศูนย์กลางในการประสานภาษาต่าง ๆ ในท้องถิ่น เมื่อปัญจาบถูกผนวกเข้ากับอังกฤษ ภาษาปัญจาบมีการเปลี่ยนแปลงขึ้น

5.3.3 ภาษาปัญจาบหลังการผนวกปัญจาบเข้ากับอังกฤษ

หลังจากที่มีการผนวกรัฐปัญจาบเข้าอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ อังกฤษยังรับรู้การเป็นศูนย์กลางของภาษาปัญจาบ

ในระยะเริ่มต้นอังกฤษส่งจดหมายและประกาศเวียนต่างๆเผยแพร่เป็นภาษาปัญจาบ มิชชันนารีได้แปลพระคัมภีร์เพื่อการเผยแพร่โดยใช้ภาษาปัญจาบเนื่องจากเป็นภาษาท้องถิ่นและเป็นภาษาแม่ของคนส่วนใหญ่ อังกฤษเองก็ไม่ปฏิเสธความสำคัญของภาษาปัญจาบในการทำงานได้ ดังที่เรห์มาน (Rehman, 2008) ได้คัดลอกจากเอกสารทางการของอังกฤษที่ได้บันทึกไว้ดังนี้

> “Punjabi was of special importance as being the language of our Sikh soldiers. It is of the greatest importance that the officers in Sikh regiments should be able to converse freely in Punjabi. Too many of them employ Hindustani. There is a great deal of tea grown in the Northern Punjab. The European [sic] employed there must be able to speak Panjabi.” (Rehman, 2008, หน้า 390)

ทั้ง ๆ ที่เห็นความสำคัญของภาษาปัญจาบ แต่ภาษาราชการที่อังกฤษนำมาใช้ในปัญจาบกลับเป็นภาษาอุรดู เรห์มานอ้างว่าทั้งนี้เพราะ “อคติ” ของเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติงานในระดับล่าง เรห์มานอธิบายเหตุการณ์ก่อนการเลือกภาษาอุรดูไว้ว่า หลังจากที่อังกฤษได้ยกเลิกภาษาเปอร์เซียในฐานะภาษาราชสำนักทั้งของราชสำนักมุกัลและราชสำนักซิกข์ในปี 1836 และนำภาษาอังกฤษเข้ามาแทนที่เป็นภาษาราชการ ก่อนที่จะเลือกภาษาที่ใช้ในระดับล่างรัฐบาลอังกฤษได้สอบถามความเห็นของผู้ปฏิบัติราชการภาคสนามในเขตต่าง ๆ ว่า ควรใช้ภาษาใดในระดับล่างของสังคมหรือใช้ในการสั่งการในระดับล่าง เรห์มานอ้างว่าจดหมายโต้ตอบระหว่างรัฐบาลอังกฤษและเจ้าพนักงานนั้นมองว่า ภาษาปัญจาบเป็นภาษาถิ่นที่เป็นชนบท (Rustic) และไม่สามารถใช้เป็นภาษาสำหรับงานราชการได้ ในขณะที่ภาษาอุรดูถูกมองว่าเป็นภาษาปัญจาบอีกรูปแบบหนึ่งที่พัฒนาไปมากกว่าและทันสมัยกว่า “advanced and more sophisticated” (Rehman, 2008, หน้า 391)

นอกเหนือจากอคติที่มีต่อตัวภาษาตามที่เรห์มานอ้างนั้นแล้ว ยังมีกระแสอื่นว่าเหตุที่รัฐบาลอังกฤษไม่ใช้ภาษาปัญจาบและตัวอักษรคุรุมุขิ เพราะความหวาดกลัวเรื่องของอำนาจเชิงสัญลักษณ์ (symbolic power) ของอักษรคุรุมุขิที่จะสามารถพลิกผันเป็นอำนาจทางการเมืองได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นข้าหลวงและผู้สำเร็จราชการในเดลลี จึงมีหนังสือไปถึงเลขาธิการของสภารัฐปัญจาบ เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 1862 โดยมีเนื้อหาว่า “การใช้ภาษาปัญจาบจะทำให้ระบบการศึกษาไม่พัฒนาหากยังใช้เป็นภาษาราชการ

หรือภาษาของราชสำนัก ในเดลลีได้มีการสอนให้ประชาชนอ่านและเขียนภาษาอุรดู การรื้อฟื้นตัวอักษรคุรุมุขิขึ้นมาใช้สอนอาจเป็นข้อผิดพลาดทางการเมืองได้”

> “It will be a stultification of our whole educational system to adopt Punjabee as our court language. Here we are teaching the population to read and write Oordoo...Besides, I think that any measure which would revive the Goormukhee, which is the written Punjabee tongue would be a political error” (Chaudhry, 1977, อ้างใน Rehman, 2008, หน้า 391)

ในขณะเดียวกันก็มีข้าหลวงและเจ้าพนักงานหลายคนที่ไม่เห็นด้วยและได้ต่อสู้เพื่อภาษาปัญจาบแต่ไม่สามารถเอาชนะเสียงข้างมากได้ และในช่วงนี้เองที่ทั้งชาวฮินดูและชาวมุสลิมเกิดความรู้สึกเรื่องของอัตลักษณ์และตัวตนของตนเอง ซึ่งในช่วงนี้เองที่มีการแบ่งอัตลักษณ์อย่างชัดเจนไม่ว่าจะเป็นอัตลักษณ์ทางศาสนา ภาษา ตัวอักษร คำศัพท์ หรือขนบทางวรรณกรรมว่าเป็นของกลุ่มใดขึ้น ภาษาอุรดูกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ของชาวมุสลิม ชาวปัญจาบที่เป็นมุสลิมเริ่มระบุตัวตนและเชื่อมโยงตัวเองเข้ากับภาษาอุรดูมากกว่าที่จะเชื่อมโยงตัวตนเข้ากับความเป็นปัญจาบ เรื่องนี้ดำเนินไปจนกระทั่งถึงการแยกประเทศอินเดียในปี 1947 (Rehman, 2008, หน้า 392)

เรห์มานยังอรรถาธิบายต่อไปว่า นอกเหนือจากเจ้าพนักงานที่เห็นด้วยกับการใช้ภาษาปัญจาบแล้ว ยังมีชาวซิกข์และชาวฮินดูในปัญจาบที่เสนอว่าควรให้มีการสอนภาษาปัญจาบในปัญจาบเท่านั้น ในปี 1867 จึงได้มีการเสนอให้สอนภาษาปัญจาบให้กับชาวซิกข์ในฐานะภาษาแม่และภาษาของศาสนา ส่วนชาวฮินดูและกลุ่มตระกูลคัทรีที่ใช้ภาษาปัญจาบเป็นภาษาแม่ก็จะได้เรียนภาษาแม่ของตนเอง ซึ่งทางการอังกฤษก็ได้สนับสนุนให้เรียนในระดับช่วงชั้นต้นเท่านั้นแต่ไม่อนุญาตให้ใช้เป็นสื่อในการสอนหรือเป็นวิชาในมหาวิทยาลัยทั้งนี้เพราะมองว่าภาษาปัญจาบเป็นภาษาชนบทและถ้า

หากอนุญาตให้ภาษาปัญจาบแล้วจะเป็นตัวอย่างให้กับภาษาอื่นด้วย ภาษาปัญจาบจึงพ่ายแพ้ต่อการขึ้นมามีบทบาทในการเป็นภาษาประจำราชสำนักหรือภาษาที่เป็นทางการในปัญจาบยุคอังกฤษ

แต่อย่างไรก็ตามชาวซิกข์ได้ต่อสู้ภายใต้การนำของ สิงห์สภา (Singh Sabha) เพื่อให้มีการเรียนการสอนภาษาปัญจาบและเรียกร้องให้มีการสอบเข้ามหาวิทยาลัยโดยใช้ข้อสอบภาษาปัญจาบนอกเหนือไปจากภาษาฮินดีและภาษาอุรดู ทางการได้อนุญาตให้ใช้ข้อสอบภาษาปัญจาบในการสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ แต่เมื่อจบการศึกษาและเข้าสู่การทำงานไม่อนุญาตให้ใช้ภาษาปัญจาบ ต้องใช้ภาษาอุรดูและภาษาอังกฤษเท่านั้น

ในปี 1907-1908 รายงานการศึกษาพบว่ามีอัตราการเรียนภาษาปัญจาบและตัวอักษรคุรุมุขิเพิ่มสูงขึ้น โดยผู้ที่เรียนเป็นหญิงชาวฮินดูและชาวซิกข์ในจำนวนที่มากกว่าชาย ในขณะที่ชาวมุสลิมทั้งหญิงและชายไม่ได้เรียนภาษาและตัวอักษรดังกล่าวแต่อย่างใด แต่มีรายงานการใช้ภาษาปัญจาบเพื่อการสื่อสารในบริบทต่าง ๆ เช่น ในบ้านกับสมาชิกในบ้าน กับเพื่อน ในตลาดร้านค้า แต่เมื่อถึงเวลาเขียนจะเขียนเป็นภาษาอุรดูหรือภาษาอังกฤษและใช้ภาษาอุรดูในสถานการณ์ที่เป็นทางการ เช่น การกล่าวสุนทรพจน์ การถกหรืออภิปราย รวมไปถึงสถานการณ์ที่เป็นทางการต่าง ๆ

คนปัญจาบทั่วไปชอบที่จะฟังเพลง บทกวี และเรื่องราวตลกขบขันเป็นภาษาปัญจาบ กวีที่เขียนเป็นภาษาปัญจาบจะได้รับความนิยมอย่างสูง ภาษาปัญจาบถูกเชื่อมโยงโดยปริยายไปกับคำว่าความสุขซึ่งได้กลายมาเป็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่งของภาษาปัญจาบในภายหลัง

ก่อนที่อินเดียจะแยกประเทศ ปัญจาบได้ถูกแยกโดยปริยายผ่านนโยบายภาษาของอังกฤษที่ใช้ในปัญจาบ ชาวปัญจาบมุสลิมผูกตัวตนติดกับอัตลักษณ์ทางภาษาอุรดูและไม่ใช้ภาษาปัญจาบ ในขณะที่ชาวซิกข์และฮินดูเรียกร้องที่จะใช้ภาษาปัญจาบเป็นภาษาแม่และยกเลิกการใช้ภาษาอุรดู ในช่วงเวลาก่อนการแยกประเทศไม่นานนัก เกิดการ

เรียกร้องการใช้ภาษาปัญจาบครั้งใหม่ขึ้น แต่ไม่รับอนุญาตจากอังกฤษ โดยให้เหตุผลเดิม ๆ ว่าภาษาปัญจาบไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอน เพราะภาษาปัญจาบไม่มีระบบและมาตรฐานของภาษา และภาษาปัญจาบนั้นมีความซับซ้อนในเรื่องสำเนียงและภาษาถิ่น (Rehman, 2008).

เรห์มานกล่าวแสดงความหดหู่ใจว่าการต่อสู้เพื่อภาษาแม่นั้นเปลี่ยนไป ก่อนอังกฤษเข้าครอบครองปัญจาบ กลุ่มที่พูดภาษาปัญจาบเป็นภาษาแม่รวมทั้งชาวปัญจาบมุสลิมได้รวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นเพื่อต่อต้านการใช้ภาษาอุรดูเพื่อรักษาภาษาแม่ ในขณะที่ก่อนการแยกประเทศอินเดีย กลุ่มที่ต่อต้านการใช้ภาษาอุรดูเหลือเพียงชาวฮินดูและชาวซิกข์เท่านั้น สถานการณ์ของชุมชนภาษาปัญจาบแตกเป็นสองขั้วตามภาษาก่อนที่อินเดียจะได้รับเอกราชจากอังกฤษในปี 1947

5.3.4 ภาษาปัญจาบหลังแยกประเทศ

หลังแยกประเทศแล้วภาษาปัญจาบมีสถานะที่ต่างกันในสองประเทศ

ในอินเดียภาษาปัญจาบมีเสรีภาพในการพัฒนาตนเองและสถาปนาความเป็นภาษาของรัฐ เนื่องจากรัฐธรรมนูญของอินเดียตั้งแต่ฉบับแรกในปี 1950 ระบุข้อกำหนดนโยบายภาษาแบบ 2+1 กล่าวคือ มีภาษาราชการของประเทศ 2 ภาษาคือภาษาฮินดี และภาษาอังกฤษ ส่วนภาษาประจำรัฐหรือภาษาแม่ให้รัฐจัดให้มีการเรียนการสอนภาษานั้นๆ นโยบายภาษานี้เปิดโอกาศให้เจ้าของภาษาต้องเรียนภาษาแม่ของตนทำให้ภาษาปัญจาบในอินเดียมีการพัฒนาแบบก้าวกระโดดและเป็นที่ประจักษ์และเห็นได้ชัด เพลงภาษาปัญจาบมีขายทุกหนแห่งในอินเดีย ภาษาปัญจาบมีความสำคัญในอินเดียดังที่ได้กล่าวถึงไปในต้นบทความแล้ว

ในขณะที่สถานการณ์ในปากีสถานมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง หลังได้รับอิสรภาพปากีสถานไม่อนุญาตให้มีการใช้ภาษาปัญจาบในการเรียนการสอน แต่ก็ยังมีการใช้ในชีวิตประจำวันของคนทั่วไปเช่นการละเล่นพื้นบ้านและการขับร้องต่าง ๆ หากจะเขียนต้องใช้ตัวอักษรชาห์มุคขิ บุคคลผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับภาษาปัญจาบ

ในปากีสถานคือ ฟากีร์ มูฮัมเหม็ด ฟากีร์ (Faqir Muhammad Faqir) (Rehman, 2008; Ayres, 2008)

ฟากีร์ มูฮัมเหม็ด ฟากีร์เป็นผู้สนับสนุนนโยบายการใช้ภาษาปัญจาบตั้งแต่ก่อนการแยกประเทศของอินเดียและปากีสถาน ก่อนหน้านี้ชาวซิกข์และชาวฮินดูได้รวมตัวกันเพื่อเรียกร้องสิทธิในการใช้ภาษาในการเรียนการสอนแต่ถูกปฏิเสธ เหตุการณ์ครั้งนั้นเป็นตัวจุดชนวนที่ค่อนข้างรุนแรงระหว่างชาวปัญจาบมุสลิมกับชาวปัญจาบซิกข์และฮินดู ตั้งแต่เหตุการณ์ครั้งนั้นการเรียกร้องร้องสิทธิทางภาษาปัญจาบจะนำไปพ่วงกับชาวซิกข์โดยเสมอมา จึงเป็นประเด็นต้องห้ามในสังคมชุมชนปัญจาบ จนกระทั่งฟากีร์ได้เป็นผู้ริเริ่มจัดการประชุมของผู้สนับสนุนการใช้ภาษาปัญจาบ (Pro-Punjabi Intellectuals Meeting) โดยมีนักวิชาการภาษาอุรดูจำนวนหนึ่งเข้าร่วมด้วย การประชุมในครั้งนี้ได้มีมติจัดตั้งสมาคมภาษาปัญจาบปากีสถาน (Pak Punjabi League) ขึ้น โดยมี มอลานา อับดุล มาจีด ซาลิค (Maulana Abdul Majeed Salik) เป็นประธานสมาคมและฟากีร์เป็นเลขาธิการสมาคม ทั้งสองมีหน้าที่รับผิดชอบจัดพิมพ์วารสารรายเดือนชื่อ ภาษาปัญจาบ (Punjabi) ตีพิมพ์ครั้งแรกในเดือนกันยายน ค.ศ. 1951 หลังปากีสถานแยกประเทศได้เพียง 4 ปี (รายละเอียดนโยบายภาษาในปากีสถานหาอ่านได้จาก Rehman, 2008)

วัตถุประสงค์ของวารสารรายเดือนเล่มนี้เพื่อให้นักวิชาการได้เขียนงานของตนเป็นภาษาปัญจาบ มีนักเขียนชื่อดังจำนวนไม่น้อยได้ตีพิมพ์ผลงานของตนเป็นภาษาปัญจาบ (รายละเอียดนักเขียนดูใน Rehman, 2008) อีกหนึ่งปีให้หลังฟากีร์ได้จัดการประชุมภาษาปัญจาบครั้งที่ 1 (1st Punjabi Conference) ขึ้นในเมืองลิอาลปุระ (Lyallpur) และผลจากการประชุมในครั้งนั้นได้ข้อสรุปร่วมกันว่า ควรมีการสอนภาษาปัญจาบตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ 1 ไปจนถึงระดับปริญญาโท ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมานักเคลื่อนไหวด้านภาษาปัญจาบ นักข่าว หนังสือพิมพ์และวารสาร ทุกคนและทุกฉบับขานรับความต้องการนี้ของสมาคม การประชุมครั้งนี้ยังทำให้เกิดหน่วยงานที่ผลิตเอกสารภาษาปัญจาบเพิ่มขึ้น คือ สถาบันภาษาและวรรณกรรมภาษาปัญจาบ (Punjabi

Literary Academy) หน่วยงานแห่งนี้นำหนังสือในอดีตกลับมาตีพิมพ์จำหน่ายอีกครั้ง เช่น งานบทกวีของบุลเลฮ์ ชาฮ์ (Bulleh Shah) นิยายรักของวาริซ ชาร์ เรื่องฮีร (Heer of Waris Shah) นิยายรักของปีลูและฮาฟิส บัรคุรดาร เรื่องมิรซา ซาฮิบา (Mirza Sahiban of Peeloo and Hafiz Barkhurdar) และงานวรรณกรรมอื่น ๆ ของนักบวชที่มีชื่อเสียงจำนวนมาก หนังสือเรียนภาษาปัญจาบสำหรับระดับประถมหนึ่งและสองไปจนถึงตำราสำหรับระดับปริญญาตรี

เรห์มานกล่าวว่าเหตุผลที่การต่อต้านมีน้อยลงในช่วงที่ฟากีร์ขึ้นมามีบทบาท (ตั้งแต่ 1951 เป็นต้นมา) อาจเป็นเพราะนักวิชาการภาษาอุรดูนั้นสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมว่าพื้นที่ของภาษาอุรดูนั้นมั่นคงแล้ว และภาษาปัญจาบก็ไม่สามารถเข้ามาแทนที่ภาษาราชการและภาษาประจำชาติได้ และการสนับสนุนให้มีการใช้ภาษาปัญจาบในปากีสถานในช่วงเวลานี้ได้ห่างออกจากสังคมชาวซิกข์ และได้มีการสร้างกระแสการฟื้นฟูภาษาปัญจาบเฉพาะของปากีสถานที่แยกตัวออกมาจากชาวอินเดีย โดยให้ชื่อการเคลื่อนไหวฟื้นฟูภาษาในยุคนี้ว่า ปัญจาบปากี (Pak Punjabi) ในยุคนี้คนเริ่มใช้ภาษาปัญจาบกันมากขึ้นและมีการรณรงค์ให้เด็กเรียนภาษาปัญจาบ

อย่างไรก็ตามการรณรงค์ให้คนใช้ภาษาปัญจาบในปากีสถานเป็นเรื่องยากทั้งนี้เนื่องมาจากทัศนคติที่ได้ฝังรากลึกเช่นอคติที่มีต่อภาษาและความอายที่จะต้องเรียนและพูดภาษาแม่ของตนเองในสังคมปัญจาบปากีสถาน ด้วยเหตุจากทัศนคติเดิมที่อังกฤษสร้างไว้ให้ว่า ภาษาปัญจาบนั้นไม่เหมาะสมต่อการนำมาใช้เรียนใช้สอน ไม่มีมาตรฐาน เป็นเพียงภาษาถิ่น ภาษาชนบท คำศัพท์ที่มีไม่สามารถใช้แสดงความคิดที่สูงได้ คำศัพท์ที่มีเป็นคำก่นด่า ด่าทอกันเป็นส่วนใหญ่ เป็นภาษาสำหรับเรื่องตลก เป็นภาษาที่ไม่มีวรรณกรรมเป็นของตนเอง (Rehman, 2008, หน้า 401)

บทความเรื่อง Language, the Nation, and Symbolic Capital: The Case of Punjab ของไอเรส (Ayres, 2008, หน้า 928) ได้กล่าวถึงกระบวนการเคลื่อนไหวทางวรรณกรรมที่ได้นำเอาทัศนคติข้างต้นมาใช้เป็นประเด็นหลักของการดำเนินเรื่อง

ไอเรสได้รวบรวมข้อเขียนจากงานวรรณกรรมประเภทสร้างหรือเรียกร้องความมีตัวตนของปัญจาบ (Punjabiyat Literature) จำนวนหนึ่งในช่วงทศวรรษ 1980-1990 ที่นำเสนอมุมมอง “การสูญเสียตัวตนทางวัฒนธรรม” และ“การมีอัตลักษณ์สองแบบเป็นภาระ” เมื่อต้องรับวัฒนธรรมและภาษาใหม่ในปากีสถาน ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างข้อเขียนจำนวน 2 วรรค ที่ไอเรสได้รวบรวมมาจากวรรณกรรมมาอ้างอิงดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

“Having given up their identity, and though Punjab built a tradition of living as a Pakistani, in this way, they became intellectually developed but their emotional development remained halfway, and they became the prey of several such dreams,... on account of which not just they but Pakistan as well was harmed ... Punjab’s new generations are not proud of Punjabi, but are excluded from it; in a bid to walk like a swan, the crow forgot its own gait. (Ramey, 1985, 76,97)”. (Ayres, 2008, หน้า 928)

ตัวอย่างที่ 2

ข้อความที่ไอเรสรวบรวมจากงานวรรณกรรมอีกแหล่งหนึ่ง ที่นำเสนอทัศนคติเชิงลบ

“I am also a migrant. I am from Faisalabad. My home is a true United Nations: the cook is Bengali. The servant is Sri Lankan. The driver is a Pathan and the gardener is a Sindhi. My children speak Urdu, not Punjabi. When I started to put a tape of Punjabi

songs on in the car, my four-year-old son said “please turn it off”. I asked “Why?” He said “Only dogs speak this language”....We don’t live in Pakistan, our place is air-conditioned. Air-conditioned cars and videos. We have a satellite antenna; we have lost our link and connection with our own country. Kahut, 1992, 253)” (Ayres, 2008, หน้า 928)

ไอเรส (Ayres, 2008, หน้า 928-929) ยังอ้างถึงงานของ ซาฮิบา มันซูร (Sahiba Mansoor) ที่ได้ทำการสำรวจทัศนคติของของนักศึกษาที่มีต่อภาษาของตนเองในมิติต่าง ๆ เช่น มีความสง่างามทางสังคม (Social grace) ทันสมัย (Modern) และมีวัฒนธรรม (Cultured) สิ่งที่ซาฮิบา มันซูรพบแตกต่างไปจากที่ได้ตั้งสมมุติฐานไว้ “พบว่านักเรียนนักศึกษาชาวปัญจาบในปากีสถานประเมินภาษาแม่ของตนเองต่ำกว่าภาษาอุรดู ทัศนคติที่มีต่อทวิอัตลักษณ์กลายเป็นภาระทางจิตใจที่ต้องแบกเอาไว้ โดยเฉพาะภาษาปัญจาบซึ่งเป็นภาษาแม่ เพราะเหตุว่าภาษาปัญจาบถูกมองว่าด้อยกว่าภาษาอุรดู ทัศนคตินี้ทำให้ให้นักเรียนนักศึกษาชาวปัญจาบปฏิเสธการเรียนรู้วรรณกรรมภาษาปัญจาบของตนเอง”

ภาพล้อข้างล่างนี้เป็นภาพล้อสังคมภาษาของคนปัญจาบในปากีสถานที่วาดโดย กัมมิ (Kammi, อ้างใน Ayres, 2008, หน้า 930) กัมมิเป็นผู้สนับสนุนการใช้ภาษาปัญจาบและขอพื้นที่การใช้ภาษาปัญจาบให้กับคนปัญจาบในปากีสถาน กัมมิมองว่าสถานการณ์ทางภาษาทำให้ชาวปัญจาบตกอยู่ในที่นั่งลำบาก ตั้งแต่ชาวปัญจาบรับภาษาอุรดูและภาษาอังกฤษเข้ามาก็ต้องทำให้ตัวเองต้องสูญเสียตัวตน “lost self” (อ้างแล้ว) และสูญเสียเต็นท์ อูฐสวมหมวกเป็นตัวแทนของภาษาอุรดูและสวมเนคไทเป็นตัวแทนของภาษาอังกฤษ ในขณะที่ตัวคนปัญจาบเองต้องมานั่งอยู่นอกเต็นท์

Figure 1. "Punjabi? Urdu, English Inside?" (Kammi 1988, 53)

ภาพ 4 ภาพการ์ตูนล้อสังคมภาษาของชาวปัญจาบในปากีสถาน (Ayres, 2008, หน้า 930)

ความพยายามของนักเคลื่อนไหวในการที่จะแก้ข้อกล่าวเชิงภาษาศาสตร์ข้างต้นเป็นเรื่องที่ยากมากโดยเฉพาะการแก้ที่ทัศนคติที่ติดลบอย่างมากดังในตัวอย่าง แต่เรห์มาน (Rehman, 2008, หน้า 401-402) กล่าวว่า สิ่งที่ปากีสถานต้องทำเพื่อแก้ไขทัศนคติดังกล่าวคือ การวางแผนและนโยบายทางภาษาจากรัฐบาล เพราะในระดับมหภาคต้องใช้ทั้งงบประมาณและการวางแผนจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของกำลังคนในการสอน การจัดทำตำรา การสร้างมาตรฐานของภาษา การสร้างคำศัพท์ใหม่ขึ้นมาใช้ในภาษา รวมไปถึงการสนับสนุนให้มีการใช้ภาษาในระดับที่กว้างขวางขึ้น โดยสร้างทัศนคติใหม่ ซึ่งทั้งหมดทั้งมวลนี้เป็นจุดบอดของรัฐบาล ในประเด็นเรื่องของคำศัพท์ที่ไม่สุภาพเมื่อใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ นั้น เรห์มาน (อ้างแล้ว, หน้า 403) กล่าวว่า ภาษาปัญจาบไม่เคยได้ถูกนำไปใช้ในบริบททางราชการเลยจึงทำให้ภาษาปัญจาบมีช่องว่างดังกล่าวและเมื่อใช้คำศัพท์ของภาษาปัญจาบจึงฟังดูไม่สุภาพ

แต่นักเขียนและกวีในอดีตแก้ไขปัญหานี้โดยใช้โดยการยืมคำจากภาษาเปอร์เซียเข้ามาใช้ในภาษาปัญจาบ ทำให้ภาษาปัญจาบในปากีสถานมีคำเปอร์เซียมากขึ้น ดังนั้นความเข้าใจของคนที่ปิดในเรื่องการใช้ภาษาจึงเป็นผลของการที่รัฐบาลไม่ให้ใช้ภาษาปัญจาบและผลักภาษานี้ให้เป็นภาษาชายขอบของประเทศ

5.3.4.1 การเรียนการสอนภาษาปัญจาบในปากีสถาน

การเรียนการสอนภาษาปัญจาบในปากีสถานในอดีต มีการเรียนการสอนในระดับชั้นต้นให้เป็นภาษาแม่ แต่มาในระยะหลังได้ยกเลิกการเรียนการสอนภาษาปัญจาบไปเนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองและทัศนคติของเจ้าของภาษาเองดังที่ได้ยกตัวอย่างข้างต้น

ในปี 1970 หลังจากเกิดการเคลื่อนไหวครั้งใหม่เพื่อเรียกร้องให้เปิดภาควิชาภาษาปัญจาบในมหาวิทยาลัย รัฐบาลปากีสถานได้อนุมัติให้มหาวิทยาลัยปัญจาบในรัฐปัญจาบเปิดภาควิชาภาษาปัญจาบและเปิดการเรียนการสอนภาษาปัญจาบในระดับปริญญาโทขึ้น ผู้สอนภาษาในช่วงนั้นเป็นผู้สอนที่ไม่ได้มีวุฒิการศึกษาทางด้านภาษาแต่อย่างใดแต่เป็นผู้รู้ภาษาปัญจาบและมีผลงานตีพิมพ์เป็นภาษาปัญจาบ ในระยะหลังมีงานเขียนที่เพิ่มขึ้นเป็นภาษาปัญจาบอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาทางด้านหลักสูตรโดยเพิ่มเติมการเรียนตัวอักษรคุรุมุขิเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อที่จะให้ผู้เรียนสามารถอ่านงานภาษาปัญจาบที่มาจากทางอินเดียได้ แต่การเพิ่มการเรียนการสอนคุรุมุขิกลับกลายเป็นประเด็นขึ้นมาเมื่อรัฐบาลและกลุ่มนักเคลื่อนไหวไม่เห็นด้วย

หลังจากนั้นยังมีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องเพื่อต้องการให้ภาษาปัญจาบถูกนำมาใช้ในการเรียนการสอน และมีการเรียกร้องให้มีการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาปัญจาบ เช่น ให้เพิ่มการเรียนการสอนภาษาปัญจาบในห้องเรียนให้มากขึ้น ปรับปรุงและแก้ไขเนื้อหาของตำราเรียนโดยให้มีลักษณะองค์รวมมากขึ้น กล่าวคือให้มีเนื้อหาที่รวมแนวความคิดจากภาษาปัญจาบที่ใช้ในที่อื่น เช่นของปัญจาบในอินเดียเข้าไว้ด้วย การเคลื่อนไหวเพื่อภาษาปัญจาบเริ่มแผ่วลงในยุคหลังตั้งแต่ 1990 เพราะ

การเปลี่ยนแปลงการปกครองและการเวียนกลับมาของทัศนคติเดิม ๆ

ที่น่าสังเกตคือการเคลื่อนไหวทางด้านภาษาเป็นของกลุ่มนักวิชาการเพียงกลุ่มเดียว ทั้งนี้เนื่องจากคนส่วนใหญ่ยังไม่สนใจที่จะให้ลูกเรียนภาษาปัญจาบเท่าไหร่นักเนื่องจากทัศนคติเดิม ๆ และเห็นความสำคัญของภาษาประจำชาติมากกว่า การรณรงค์ให้เรียนภาษาปัญจาบจึงอ่อนตัวลง การเรียนการสอนในชุมชนแทบไม่มีให้เห็นยกเว้นเมื่อจะใช้เป็นสื่อในการอธิบายความคิดที่ยากขึ้นในภาษาอุรดูให้เด็กนักเรียนฟัง (Rehman, 2008)

บทสรุป

ภาษาปัญจาบเริ่มจากการเป็นภาษาท้องถิ่นของคนในชุมชนพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรมที่ร่วมกัน ภาษาปัญจาบเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมทางการเมืองการปกครองที่ชาวปัญจาบเผชิญในแต่ละช่วงเวลา ตั้งแต่ยุคก่อนราชสำนัก ยุคราชสำนักเปอร์เซีย ราชสำนักซิกข์ จากสถานะทางภาษาที่เป็นภาษากลาง เมื่ออยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษตกอยู่ในสถานะภาษาท้องถิ่น และเมื่อแยกประเทศเป็นอินเดียและปากีสถานด้วยปัจจัยทางการเมือง รัฐปัญจาบเดิมจึงถูกแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งเป็นประเทศอินเดีย และอีกส่วนหนึ่งเป็นประเทศปากีสถาน ด้วยสภาวการณ์ทางการเมืองในประเทศของทั้งสองประเทศ ภาษาปัญจาบจึงมีสถานะที่แตกต่างกันในประเทศอินเดียและประเทศปากีสถาน ในอินเดียภาษาปัญจาบเฟื่องฟูอย่างเห็นได้ชัดและมีเสรีภาพทางภาษา ส่วนในปากีสถานภาษาปัญจาบเป็นเพียงภาษาชายขอบเท่านั้นแต่ปัจจุบันมีการส่งเสริมและใช้ภาษามากขึ้น สภาพแวดล้อมของภาษา การเมืองการปกครอง ส่งผลต่อการการพัฒนาหรือการถดถอยทางภาษาในสังคมนั้น ๆ อย่างชัดเจน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

วิไลลักษณ์ จูววราหะวงศ์ และ วิไลลักษณ์ จูวราหะวงศ์, 2543. *วรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่พูดโดยคนไทย คนแต้จิ๋ว และคนซิกซ์.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อภิรัฐ คำวัง. 2554. *เปรม ปราณ ปัญจาบ บันทึกการเดินทางกับภาคสนามอินเดียศึกษาในรัฐปัญจาบ.* ศูนย์ภารตะศึกษา สภาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล.

อภิรัฐ คำวัง. 2559. *สิงห์ปัญจาบ ณ สยามประเทศ: ประวัติศาสตร์ ปรัชญาศาสนา สังคมวัฒนธรรม รวมบทความวิชาการว่าด้วยเรื่องราวของชาวไทยซิกข์.* ศูนย์ภารตะศึกษา สภาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล.

ภาษาต่างประเทศ

Ayres, A. 2008. “Language, the Nation, and Symbolic Capital: The Case of Punjab.” *The Journal of Asian Studies 67* (3): 917-946.

Bahri, H.D. 2003. *Teach Yourself Punjabi.* Patiala: Punjabi University.

Bhatt, S.K. 2007. *Hindi: Complete Course for Beginners.* USA: Random House, Living Languages.

Department of Higher Education. Ministry of Human Resource Development. the Government of India. 2018. http://mhrd.gov.in/language-education

Ethnologue. 2014. *Language Databases.* www.ethnologue.org.

Grierson, G.A. 2014. *Linguistic Survey of India Database.* http://www.joao-roiz.jp/LSI/

Lochan, A. 2006. *The encyclopedia of Indian Diaspora.* ed. Brij V.Lal, Perter Reeves, & Rajesh Rai. 189-194.National University of Singapore.

Lohal and Goyal (n.d.) *Comparative Study of Hindi and Punjabi Language Scripts.* Department of Computer Science, Punjabi University Patiala.

Ministry of Home Affairs. Department of Foreign Languages. http://rajbhasha.nic.in/en/constitutional-provisions

Sandhu, B.S. 1986. The Articulatory and Acoustic Structure of the Panjabi Consonants. Patiala: Punjabi University Patiala.

Sekhon, S.S. and Duggal, K.S. 1992. *A History of Punjabi Literature.* New Delhi: Sahitya Akademi.

Singh, K. 2004a. *A History of the Sikhs.* Vol 1. Oxford University Press.

Singh, K. 2004b. *A History of the Sikhs.* Vol 2. Oxford University Press.

Rehman, T. 2008. Language, ideology and power: *Language learning among the Muslims of Pakistan and North India*. Delhi: Glorious Printers. University of Patiala (retrieved,2014). www.learningpunjabi.org

ภาพอ้างอิงจากสื่อออนไลน์

Punjabi_Alphabet.jpg จาก http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/30/Punjabi_Alphabet.jpg

Shahmukhi Alphabet จาก http://th.wikipedia.org/wiki/อักษรชาห์มุขี

การท่องเที่ยวเชิงโลกาเทศาภิวัฒน์ภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา

Glocalised Tourism in the Mekong Ganga Cooperation

ปิยณัฐ สร้อยคำ [1]

1 อาจารย์ประจำสาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาความร่วมมือทางวิชาการด้านเอเชียศึกษา ภายใต้แผนงานอาเซียนในกระแสแห่งความพลิกผัน สนับสนุนโดย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และ กลุ่มศึกษาอินเดียแห่งมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวเชิงโลกาเทศาภิวัตน์ภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา

การเข้ามาของสาธารณรัฐอินเดียในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงผ่านกรอบความร่วมมือแม่โขง-คงคา (Mekong-Ganga Cooperation) นั้น ความคาดหวังหนึ่งคือการพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวระหว่างภูมิภาค โดยการนำแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวมาเชื่อมโยงกับความร่วมมือระหว่างประเทศนั้น นับเป็นเป็นส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์โลกาเทศาภิวัตน์ (Glocalisation) บทความนี้จึงมุ่งศึกษาการท่องเที่ยวเชิงโลกาเทศาภิวัตน์ภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา ผ่านการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้อง ใช้การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review) โดยกำหนดห้วงเวลาของการศึกษาค้นคว้าคือช่วงปีคริสตศักราช 2000 - 2021 จากการศึกษาพบว่าความร่วมมือที่สำคัญด้านการท่องเที่ยวของภูมิภาคประกอบไปด้วย ประการที่ 1 การส่งเสริมความร่วมมือผ่านกระบวนการเชิงสถาบัน ประการที่ 2 การสร้างการรับรู้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ประการที่ 3 การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ประการที่ 4 การส่งเสริมการศึกษาด้านการท่องเที่ยว และประการสุดท้าย ความเชื่อมโยงทางกายภาพเพื่อการท่องเที่ยว ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์โลกาเทศาภิวัตน์เพราะชาติสมาชิกในกรอบความร่วมมือได้ผสมผสานระหว่างความเป็นท้องถิ่นและความเป็นสากลผ่านการประนีประนอม การปรับตัว และการเชื่อมโยงระหว่างกัน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งเชิงมิติเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม

คำสำคัญ: *การท่องเที่ยว กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา โลกาเทศาภิวัตน์ อินเดีย ลุ่มแม่น้ำโขง*

ABSTRACT

Glocalised Tourism in the Mekong Ganga Cooperation

The engagement of India in the Mekong sub-region, under the Mekong Ganga Cooperation (MGCs), aims at developing and leveraging inter-regional tourism. This combination between tourism and international relations could be regarded as the process of Glocalsation. Thus, this paper focuses on studying the Glocalised Tourism in the Mekong Ganga Cooperation. It uses a documentary research with a systematic review of related documents during 2000-2021. The paper found that there are five significant programs on tourism cooperation. First, institutionalization of tourism. Second, promotion of tourism awareness. Third, encouraging Buddhist tourism. Forth, supporting studies in tourism. Last, physical connectivity for tourism. These five programs are a result of Glocalisation as all MGC's members have integrated localisation with globalisation by compromising, customising and connecting among them. This glocalisation leads to the changes in economic, political and social spheres.

Keywords: *Tourism, Mekong Ganga Cooperation, Glocalisation, India, Mekong*

บทนำว่าด้วยโลกาเทศาภิวัตน์

การเข้ามาของสาธารณรัฐอินเดียในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงผ่านกรอบความร่วมมือแม่โขง-คงคา (Mekong-Ganga Cooperation) นั้น ความคาดหวังหนึ่งคือการพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวระหว่างภูมิภาค ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับเป้าหมายของอาเซียนที่มุ่งใช้การท่องเที่ยวเพื่อบูรณาการเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมภายในประชาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN 1977) ในขณะที่อินเดียก็ใช้แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวบนฐานวัฒนธรรมในการสร้างความร่วมมือกับกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ทั้งอินเดียและอาเซียนต่างนำแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวมาเชื่อมโยงกับความร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าลักษณะข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์โลกาเทศาภิวัตน์ (Globalization)

โลกาเทศาภิวัตน์ (Glocalisation) เป็นแนวคิดที่ผสมผสานระหว่างความเป็นสากล (Global) และท้องถิ่น (local) ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสื่อสารข้อมูลเชื่อมโยงระหว่างท้องถิ่นไปสู่โลก และโลกไปสู่ท้องถิ่น (Francois 2015, 61-72, Blatter 2021) โดยคำว่าโลกาเทศาภิวัตน์นั้น เกิดขึ้นจากการประกอบสร้างของ 2 คำ คือโลภาภิวัตน์ (Globalisation) และการทำให้เป็นท้องถิ่น (Localisation) โดยคำแรกโลกาภิวัตน์ (Globalisation) นั้น เป็นปรากฏการณ์และปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในโลกสมัยใหม่ เป็นกระบวนการทำให้พื้นที่กับเวลาใกล้ชิดกันมากขึ้น แม้สิ่งที่เกิดขึ้นบนที่แห่งหนึ่งซึ่งอยู่ห่างไกล แต่ด้วยความก้าวหน้าเทคโนโลยีและความรวดเร็วของการสื่อสารอันช่วยย่นเวลาและระยะทาง จึงสามารถทำให้เกิดการเชื่อมโยงถึงกันได้ ทั้งนี้โลกาภิวัตน์นับเป็นส่วนหนึ่งของระบบทุนนิยม เนื่องจากจักรวรรดินิยมหรือผู้ที่มีอำนาจต้องการที่จะแผ่ขยายอำนาจของตัวเองไปสู่ภูมิภาคอื่น ๆ ดังเช่นรัฐที่ร่ำรวยพยายามทำให้เกิดโลกาภิวัตน์เพื่อนำสินค้าของตนไปค้าขายในที่ต่าง ๆ จึงถือว่าโลกาภิวัตน์คือการขยายต่อของระบบทุนนิยม ที่แพร่ขยายออกไปสู่รัฐอื่น ๆ โดยรัฐที่มีขีดความสามารถมากกว่าได้ครอบงำรัฐที่มีขีดความสามารถน้อยกว่า (Tangsapvattana 2005, Makin 2002)

ในขณะที่การทำให้เป็นท้องถิ่น (Localisation) เป็นปรากฏการณ์สะท้อนกลับเมื่อมีการแพร่ขยายอิทธิพลจากระดับบนมาสู่ระดับล่างมากขึ้น ทำให้ท้องถิ่นต้องปรับตัวเพื่อรักษาอัตลักษณ์ของตน รวมถึงท้องถิ่นของตนเอาไว้ ไม่ให้ถูกกระแสโลกาภิวัตน์ครอบงำ จึงเกิดกระแสการทำให้เป็นท้องถิ่นโดยเน้นการเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ที่สร้างขึ้นมา สิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดขึ้นภายใต้ปรากฏการณ์ภายใน โดยแต่ละท้องที่พยายามสร้างความเป็นท้องถิ่นของตนเองขึ้น เพื่อปกป้องวัฒนธรรมของตนจากการรุกรานจากภายนอก (Chiang and Zhou 2019)

จากการประกอบสร้างของโลกาภิวัตน์ (Globalisation) และการทำให้เป็นท้องถิ่น (Localisation) นำมาสู่แนวคิดโลกาเทศาภิวัตน์ (Glocalisation) โดยมีนัยยะหมายถึง การที่โลก (Global) มาพบกับความเป็นท้องถิ่น (Local) ทั้งนี้ในการปะทะสังสรรค์ดังกล่าว อาจเป็นได้ทั้งกระแสแห่งการต่อต้านโลกาภิวัตน์ (Fuchs 2021) ในขณะเดียวกันอาจเป็นทั้งการผสมผสานระหว่างท้องถิ่นและความเป็นสากลเข้าไว้ด้วยกัน (Blatter 2021) นอกจากนี้อาจกล่าวได้ว่าโลกาเทศาภิวัตน์ คือกระบวนการที่มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ กล่าวคือ ประการที่ 1 การประนีประนอม (Compromising) โดยเป็นการประนีประนอมระหว่างโลกาภิวัตน์กับความเป็นท้องถิ่นเพื่อหาจุดร่วมระหว่างกัน ประการที่ 2 การปรับ (Customizing) คือการปรับสูตรให้เข้ากับตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนำความเป็นสากลมาปรับให้เข้ากับบริบทของท้องถิ่น และประการสุดท้าย การเชื่อมโยง (Connecting) คือการเชื่อมต่อทั้งความเป็นนานาชาติและท้องถิ่นเข้าไว้ด้วยกัน (Svensson 2001, Francois 2015)

อนึ่ง การเกิดขึ้นของโลกาเทศาภิวัตน์ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน 3 มิติ คือ ประการที่ 1 มิติเศรษฐกิจ (Economic Sphere) พบว่าบริษัทแต่ละแห่งต่างได้นำเอาความเป็นท้องถิ่นมาผสมผสานเพื่อให้บริษัทขายสินค้าได้ ประการที่ 2 มิติการเมือง (Political Sphere) เป็นการพบกันของแนวคิดทางการเมืองทั้งในระดับสากลและระดับท้องถิ่น เช่น แนวคิดประชาธิปไตย ที่เป็นรูปแบบการปกครองที่เป็นสากลแต่ได้รับการแพร่ขยายมาผสมผสานกับท้องถิ่น และประการสุดท้ายคือมิติสังคม (Social

Sphere) คือการเป็นมิตรทางวัฒนธรรมระหว่างผู้คนแต่ละชาติ จากแต่เดิมเราอาจเข้าใจและเข้าถึงวัฒนธรรมของต่างชาติได้ยาก แต่เมื่อปรากฏการณ์โลกาเทศาภิวัตน์ได้เกิดขึ้น ทำให้เราสามารถเข้าใจและเข้าถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นของชาติอื่นได้มากขึ้น (Blatter 2021)

บทความนี้จึงมุ่งศึกษาปรากฏารณ์โลกาเทศาภิวัตน์ภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา โดยเฉพาะความร่วมมือระหว่างสองภูมิภาคด้านการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลและศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของลุ่มแม่น้ำโขงและคงคาผ่านแนวคิดโลกาเทศาภิวัตน์ ผ่านการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาเอกสารชั้นต้นที่สำคัญ อาทิ รายงานประจำปีของรัฐบาลอินเดียและประเทศในลุ่มน้ำโขง (Annual Report) นอกจากนี้ยังศึกษาเพิ่มเติมจาก หนังสือพิมพ์ บทความวิชาการ และผลงานศึกษาที่เป็นวิทยานิพนธ์ และงานวิจัยของนิสิต นักศึกษา อาจารย์หรือนักวิจัยทั่วไป ทั้งจากสถาบันการศึกษา หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ผ่านคำค้นสำคัญอันประกอบไปด้วย การท่องเที่ยว ความร่วมมือแม่โขง-คงคา และโลกาเทศาภิวัตน์ โดยกำหนดห้วงเวลาในการศึกษานับแต่การก่อตั้งกรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา ในปี 2000 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน (ปี ค.ศ. 2000-2021) ด้วยวิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Reviews) เป็นการใช้วิธีการวัดที่มีความชัดเจนและเข้มงวด ในการระบุ (Identify) ประเมิน (Critical Appraisal) และสังเคราะห์ (Synthesize) งานวิจัยทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง

อนึ่ง บทความนี้ แบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นการกล่าวถึงข้อมูลพื้นฐานของกรอบความร่วมมือแม่โขงคา ส่วนที่ 2 กล่าวถึงความร่วมมือทางการท่องเที่ยวภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา และส่วนที่ 3 เป็นการกล่าวถึงความสำเร็จและความท้าทายในห้วง 20 ปีของการท่องเที่ยวภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา ส่วนที่ 4 เป็นการกล่าวถึงความเชื่อมโยงของแนวคิดโลกาเทศาภิวัตน์ภายใต้กรอบความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว และส่วนสุดท้ายเป็นบทสรุปพร้อมข้อเสนอเชิงนโยบายต่อการพัฒนาพื้นที่

กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา

กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา (The Mekong – Ganga Cooperation) เป็นความร่วมมือระหว่างประเทศในระดับอนุภูมิภาคระหว่างอินเดียและประเทศในลุ่มแม่น้ำโขง 5 ประเทศ ซึ่งประกอบไปด้วยกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ ไทยและเวียดนาม จัดตั้งขึ้นระหว่างการประชุมรัฐมนตรีของประเทศสมาชิก ณ กรุงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในปีคริสตศักราช 2000 เพื่อที่จะสร้างการติดต่อและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนใน 2 ลุ่มแม่น้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจระหว่างชาติสมาชิก โดยกรอบความร่วมมือแม่โขงคากำหนดประเด็นความร่วมมือหลักไว้ทั้งสิ้น 4 ประการ คือ การท่องเที่ยว วัฒนธรรม การศึกษา และการคมนาคมและการสื่อสาร (Minister of External Affairs 2017)

โดยกรอบความร่วมมือดังกล่าวเป็นความตั้งใจของทั้งสองภูมิภาคที่จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน ทั้งนี้อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Mekong Sub region) นับเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของนโยบายปฏิบัติตะวันออก (Act East Policy) ของอินเดียในการเชื่อมและบูรณาการความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Federation of Indian Chamber of Commerce and Industry 2021) ดังที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของอินเดียได้กล่าวว่า

“สำหรับอินเดียแล้ว ภูมิภาคลุ่มน้ำโขงเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง อินเดียกำลังมองหาความร่วมมือในหลายมิติกับกลุ่มประเทศเหล่านี้ และเราพยายามขยายฐานของการเป็นหุ้นส่วนด้วยการค้นหากรอบความร่วมมือใหม่ ๆ เราพยายามที่จะสนับสนุนความเชื่อมโยงในภูมิภาค ซึ่งไม่เพียงแต่เชิงกายภาพเท่านั้น แต่มุ่งเน้นความเชื่อมโยงทางดิจิตัล เศรษฐกิจ และการความร่วมมือระหว่างภาคประชาชน” (Jaishankar 2021)

ในขณะที่ชาติสมาชิกจากลุ่มแม่น้ำโขงเห็นพ้องกันว่ากรอบความร่วมมือแม่โขงคงคาเป็นความพยายามในการยกระดับความร่วมมือระหว่างอินเดียและแม่โขงผ่าน

ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างผู้คน (Ministry of Foreign Affairs 2019) และถือเป็นกรอบความร่วมมือแรกที่อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงมีกับประเทศที่เป็นภาคีภายนอก (Ministry of Foreign Affairs 2021)

ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของกรอบความร่วมมือ ได้กำหนดให้มีการจัดประชุมรัฐมนตรีของชาติสมาชิก (MGCs Ministerial Meeting) และการประชุมในระดับเจ้าหน้าที่ระดับสูง (MGCs Senior Officials Meeting) เพื่อยกระดับและติดตามการดำเนินงาน นับตั้งแต่ปีคริสตศักราช 2000 การประชุมระดับรัฐมนตรีได้จัดไปทั้งสิ้น 11 ครั้ง โดยสามารถสรุปความก้าวหน้าของการประชุมดังตาราง 1 ต่อไปนี้ (Ministry of Foreign Affairs 2019, Ministry of Foreign Affairs 2021, Ministry of Foreign Affairs 2017)

การประชุม	ห้วงเวลา	สาระสำคัญ
การประชุมรัฐมนตรีครั้งที่ 1 ณ กรุงเวียงจันทน์ ลาว	10 พฤศจิกายน 2000	การจัดตั้งกรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา โดยเน้นความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว วัฒนธรรม การศึกษาและการคมนาคม
การประชุมรัฐมนตรีครั้งที่ 2 ณ กรุงฮานอย เวียดนาม	28 กรกฎาคม 2001	เห็นชอบแผนปฏิบัติการฮานอย (Hanoi Programme of Action) เพื่อยืนยันความตั้งใจภายใต้ความร่วมมือ
การประชุมรัฐมนตรีครั้งที่ 3 ณ กรุงพนมเปญ กัมพูชา	20 มิถุนายน 2003	เห็นชอบแผนงานพนมเปญเพื่อยกระดับการปฏิบัติงานของกิจกรรมและโครงการภายใต้ความร่วมมือ
การประชุมรัฐมนตรีครั้งที่ 4 ณ เมืองเซบู ฟิลิปปินส์	12 มกราคม 2007	ประเทศไทยส่งมอบตำแหน่งประธานให้กับอินเดีย
การประชุมรัฐมนตรีครั้งที่ 5 ณ กรุงมะนิลา ฟิลิปปินส์	1 สิงหาคม 2007	อินเดียเป็นประธานการประชุมกรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา ซึ่งจัดระหว่างการประชุมสุดยอดผู้นำอินเดีย-อาเซียน
การประชุมรัฐมนตรีครั้งที่ 6 ณ กรุงนิวเดลี อินเดีย	3-4 กันยายน 2012	การประชุมร่วมกันทั้งในระดับเจ้าหน้าที่ระดับสูงและระดับรัฐมนตรี โดยเป็นครั้งแรกที่อินเดียเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม
การประชุมรัฐมนตรีครั้งที่ 7 ณ กรุงเวียงจันทน์ ลาว	24 กรกฎาคม 2016	ความร่วมมือแม่โขงคงคาได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีในฐานะหนึ่งในการริเริ่มเพื่อการบูรณาการอาเซียนและแผนแม่บทการเชื่อมโยงอาเซียน โดยเพิ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจ โครงการก่อสร้างความเชื่อมโยงทางทะเล การแลกเปลี่ยนข้อมูลในการจัดการภัยพิบัติ ความมั่นคงทางอาหาร รวมถึงความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม
การประชุมรัฐมนตรีครั้งที่ 8 ณ กรุงมะนิลา ฟิลิปปินส์	7 สิงหาคม 2017	เห็นชอบความร่วมมือภายใต้แนวคิดสร้างความเชื่อมโยงที่ดีขึ้นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงการสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือทั้งในระดับรัฐและภาคเอกชน เพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินในภูมิภาค
การประชุมรัฐมนตรีครั้งที่ 9 ณ กรุงสิงคโปร์ซิตี้ สิงคโปร์	2 สิงหาคม 2018	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยเป็นประธานการประชุม
การประชุมรัฐมนตรีครั้งที่ 10 ณ กรุงเทพมหานคร ไทย	1 สิงหาคม 2019	การประชุมเตรียมความพร้อมเพื่อเฉลิมฉลอง 20 ปีแห่งการก่อตั้งกรอบความร่วมมือ โดยการประชุมดังกล่าวกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงได้แสดงความขอบคุณรัฐบาลอินเดียในการสนับสนุนโครงการก่อสร้างขั้นพื้นฐานภายในภูมิภาค
การประชุมรัฐมนตรีครั้งที่ 11 ณ กรุงฮานอย เวียดนาม	21 กรกฎาคม 2021	ยกระดับความร่วมมือ ผ่านแผนปฏิบัติการใหม่ ความร่วมมือด้านสาธารณสุข การฟื้นฟูหลังโควิด และการบูรณาการกรอบความร่วมมือแม่โขงคงคากับยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี – เจ้าพระยา – แม่โขง (ACMES)

ตาราง 1 ความก้าวหน้าของการประชุมภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา

จากตาราง 1 เห็นได้ว่าผู้นำของชาติสมาชิกภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคาได้มีการประชุมหารือเพื่อยกระดับความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปีคริสตศักราช 2000 จนถึงปัจจุบัน โดยความร่วมมือดังกล่าวได้สร้างการรับรู้และสร้างความเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงการเชื่อมต่อพื้นที่ผ่านแผนแม่บทความเชื่อมโยงทางกายภาพ รวมถึงการจัดทำแผนการพัฒนาและแผนความร่วมมือ ทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองระหว่างชาติสมาชิก ซึ่งการสร้างความร่วมมือดังกล่าวระหว่างอินเดียและกลุ่มประเทศในลุ่มน้ำโขงได้สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามที่จะเชื่อมโยงระหว่างกันอันเป็นส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์โลกาเทศาภิวัตน์ ในส่วนถัดไปของบทความนี้ จะได้กล่าวถึงภาพรวมและทิศทางของความร่วมมือทางการท่องเที่ยวภายใต้ความร่วมมือของทั้งสองอนุภูมิภาค

ความร่วมมือทางท่องเที่ยวภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา

จากการริเริ่มของกรอบความร่วมมือแม่โขงคงคานั้น การท่องเที่ยวนับว่าเป็นเสาหลักสำคัญของแผนปฏิบัติการที่ชาติสมาชิกให้ความสำคัญ จากความหมายขององค์การการท่องเที่ยวโลก ได้ให้นิยามว่า “การท่องเที่ยวคือปรากฏการณ์ทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ที่ส่งเสริมการเคลื่อนที่ของผู้คนไปยังประเทศหรือสถานที่ที่แตกต่างไปจากสิ่งแวดล้อมของตน ทั้งเป็นการเดินทางส่วนตัวหรือการเดินทางที่มีเป้าหมายทางเศรษฐกิจและอาชีพ โดยผู้คนเหล่านี้ถูกเรียกว่า นักท่องเที่ยว” (United Nations World Tourism Organization 2021)

องค์การสหประชาชาติได้แบ่งการท่องเที่ยวรูปแบบตามการเดินทางได้เป็น 3 ลักษณะกล่าวคือ (Department of Economic and Social Affairs, United Nations 2010, 15-16) ประการที่ 1 การท่องเที่ยวภายใน (Internal Tourism) คือการเดินทางการท่องเที่ยวภายในประเทศหนึ่ง ซึ่งเป็นกิจกรรมของทั้งของพลเมืองและผู้มาเยือนจากภายนอก ประการที่ 2 การท่องเที่ยวของคนในชาติ (National Tourism) คือการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศหนึ่งและการเดินทางออกไปท่องเที่ยวยัง

ประเทศอื่นของพลเมืองในชาตินั้น ๆ และ ประการที่ 3 การท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Tourism) คือ การเดินทางท่องเที่ยวภายนอกประเทศของพลเมืองประเทศหนึ่ง ๆ นัยหนึ่ง จึงกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวคือส่วนหนึ่งของการเดินทางและกิจกรรมของนักเดินทาง ซึ่งเดินทางจากพื้นที่หนึ่งไปสู่พื้นที่หนึ่งเพื่อจุดประสงค์ใดจุดประสงค์หนึ่งในห้วงระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่ง (Department of Economic and Social Affairs, United Nations 2010, 9-10)

การท่องเที่ยวจึงเป็นกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นการเดินทางและยกระดับทางเศรษฐกิจ ดังที่ Lickorish และ Jenkins สะท้อนว่า การท่องเที่ยวคือกิจกรรมที่ตัดผ่านช่องทางพื้นฐานในระบบเศรษฐกิจ โดยนำเข้าทรัพยากรทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและธรรมชาติ ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมที่มีหลายมิติ (Lickorish and Jenkins 1997, 1) ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ที่ประชุมรัฐมนตรีของชาติสมาชิกภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคาในปีคริสตศักราช 2000 ได้เห็นชอบร่วมกันในคำประกาศเวียงจันทน์ (Vientiane Declaration) ซึ่งมุ่งเน้นให้การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นหนึ่งในสาขาสำคัญของความร่วมมือและถือเป็นแผนปฏิบัติการหลัก (Building Block) ที่จะช่วยยกระดับความร่วมมือในสาขาอื่น ๆ (Singh 2007, 23-30) โดยที่ประชุมดังกล่าวได้กำหนดแนวทางของความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวไว้ 5 ด้าน ประกอบไปด้วย (Mekong Ganga Cooperation 2001, 3-5, Singh 2007)

ด้านที่ 1 การประชาสัมพันธ์การรับรู้ด้านความร่ำรวยและหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของภูมิภาคแม่โขง-คงคา ผ่านการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของชาติสมาชิก ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว และสื่อมวลชนได้ศึกษาและร่วมประชาสัมพันธ์โอกาสของการท่องเที่ยวภายในภูมิภาค อีกทั้งยังกระตุ้นการจัดทำแพ็กเกจการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถค้นพบความร่ำรวยในมรดกทางวัฒนธรรมอารยธรรมของภูมิภาค รวมไปถึงจัดเทศกาลวัฒนธรรมแม่โขง-คงคา (MGC wide Cultural Festival) ออกร้านนิทรรศการในงานเทศกาลการท่องเที่ยวนานาชาติ การจัดพิมพ์แผนที่ คู่มือ และ

โบชัวร์ ท่องเที่ยวแม่โขงคงคา จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยว การจัดทำฐานข้อมูลคู่มือสินค้าและบริการเพื่อรวบรวมข้อมูลสำหรับผู้ประกอบการ รวมไปถึงการออกแบบตราสัญลักษณ์ความร่วมมือแม่โขงคงคาเพื่อใช้ในสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ

ด้านที่ 2 ส่งเสริมการลงทุนด้านการท่องเที่ยว ผ่านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดการลงทุนจากภาคธุรกิจท่องเที่ยวจากชาติสมาชิก รวมไปถึง พัฒนาคู่มือการลงทุนด้านการท่องเที่ยว ในประเด็นธรรมาภิบาล ระบบ ขั้นตอน และกระบวนการในการลงทุนเพื่อประชาสัมพันธ์ภูมิภาคในฐานะจุดหมายของการลงทุนด้านการท่องเที่ยว

ด้านที่ 3 ความร่วมมือด้านการศึกษาและการอบรมด้านการท่องเที่ยว การแบ่งบันทรัพยากร ทักษะ และการอบรม เพื่อสร้างเครือข่ายระหว่างศูนย์/สถาบันด้านการท่องเที่ยว การสนับสนุนความช่วยเหลือทางเทคนิค ผู้เชี่ยวชาญ และการอบรมให้กับวิทยากร การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การแบ่งบันข้อมูลเกี่ยวกับสถิติด้านการท่องเที่ยวและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และการสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์

ด้านที่ 4 การอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวภายในชาติสมาชิก การอำนวยความสะดวกในกระบวนการจัดทำวีซ่าและการลดกำแพงที่กีดกันการเติบโตด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาค รวมไปถึง เพิ่มการคมนาคมทางอากาศเพื่อเชื่อมเมืองสำคัญและพื้นที่ท่องเที่ยวในภูมิภาค และด้านที่ 5 การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ผ่านการพัฒนาคู่มือเพื่อช่วยเหลือและให้คำแนะนำด้านผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเพื่อสร้างการรับรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับชุมชน เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

จากการตั้งต้นผ่านคำประกาศเวียงจันทน์ในปีคริสตศักราช 2000 นับว่าเป็นจุดริเริ่มอันดีในการส่งเสริมความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างชาติสมาชิก ส่วน

ถัดไปของบทความนี้จะได้มุ่งศึกษาและสะท้อนภาพผลลัพธ์ในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคาในห้วงระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา

ความสำเร็จและความท้าทายในห้วง 20 ปี ของการท่องเที่ยวภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าเสียดายว่าในช่วงทศวรรษแรก ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา ยังคงอยู่เพียงเฉพาะในเวทีเจรจาและการประชุม ซึ่งยังไม่มีความชัดเจนในทางปฏิบัติ แม้จะมีความพยายามในการประชุมคณะทำงานในปี 2001 รวมไปถึงการประชุมรัฐมนตรีท่องเที่ยวในปี ค.ศ. 2004 ณ กรุงนิวเดลี สาธารณรัฐอินเดีย และตามมาด้วย ASEAN Tourism Forum (ATF) ก็ตาม (Levesque 2007) แต่ในทศวรรษที่ 2 นั้นพบว่าความร่วมมือด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างชาติสมาชิกได้เพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยเห็นได้จากความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม 5 ประการดังนี้

ประการที่ 1 การส่งเสริมความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวผ่านกระบวนการเชิงสถาบัน (Institutionalising Tourism) เพื่ออำนวยความสะดวกในการส่งเสริมความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคาได้กำหนดให้มีการกระบวนการทางสถาบันเพื่อกำหนดระเบียบและกลไกเพื่อให้การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประสบความสำเร็จด้วยดียิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากกลไก อาทิ การลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระดับทวิภาคีระหว่างชาติสมาชิก โดยรองประธานาธิบดีฮามิด อันซารี แห่งอินเดีย ได้ลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวกับกัมพูชาเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวและการเดินทาง และบันทึกข้อตกลงความร่วมมือว่าด้วยการริเริ่มความร่วมมือภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคากับนายกรัฐมนตรีฮุนเซน ณ กรุงพนมเปญ (Raghavan 2015, Mindmapchart 2021)

นอกจากนี้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา ยังกระตุ้นความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว อาทิ แผนปฏิบัติการ 2016-2018 และแผนปฏิบัติ 2019-2022 เป็นต้น

โดยแผนข้างต้นได้กำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญ และได้มุ่งเน้นในการหาขีดความสามารถเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ การท่องเที่ยวในชุมชน และการท่องเที่ยวผจญภัย เป็นต้น ซึ่งจากแนวทางดังกล่าวอินเดียได้สร้างโครงสร้างขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเส้นทางและแหล่งท่องเที่ยวของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย อาทิ โครงการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวแสวงบุญ การพัฒนารีสอร์ต เป็นต้น (Minister of State for Tourism 2017, Ministry of External Affairs 2019)

ประการที่ 2 การสร้างการรับรู้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว กรอบความร่วมมือแม่โขงคาได้จัดให้มีการผลิตสื่อและกิจกรรมเพื่อประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งในอินเดียและกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง อาทิ การจัดพิมพ์คู่มือนักท่องเที่ยว (Tourist Handbooks) เพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นของประเทศในลุ่มแม่น้ำโขงคงคาเพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวมายังภูมิภาคนี้ (University of the Thai Chamber of Commerce 2018) การจัดกิจกรรมและนิทรรศการส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งในอินเดียและลุ่มแม่น้ำโขง เช่น ในปี 2019 รัฐบาลอินเดียได้จัดนิทรรศการการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย (Northeast India Festival) ที่กรุงเทพมหานคร รวมไปถึงการประกวดภาพถ่ายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในอินเดียสำหรับชาติสมาชิกจากลุ่มน้ำโขง (Ministry of External Affairs 2018, Matichon 2019)

ประการที่ 3 การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา นับเป็นแนวทางหลักและเป็นรูปธรรมมากที่สุดของการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะการมาเยือนสังเวชนียสถานและสถานที่ทางพระพุทธศาสนาถือเป็นการเติมเต็มความฝันสูงสุดของพุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง ด้วยเหตุนี้จึงมีเครื่องมือและกลไกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาระหว่างชาติสมาชิก อาทิ การจัดทำสื่อเพื่อแนะนำ

และเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยือนสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาในอินเดีย (Ministry of External Affairs 2018) การที่รัฐบาลอินเดีย ได้เชิญผู้แทนชาติสมาชิกจำนวน 110 คน จาก กัมพูชา ลาว เวียดนาม ไทย และเมียนมาร์ เดินทางเยือนรัฐพิหารในปี 2007 เพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาที่สำคัญในรัฐพิหาร ณ เมืองปัฏนา พุทธคยา ราชคฤห์ และพาราณศรี โดยรัฐบาลอินเดียได้ยกย่องนักท่องเที่ยวเหล่านี้ว่าเป็น "ทูตผู้ตื่นรู้ (enlightened ambassadors)" ของรัฐพิหาร (DNAIndia 2007) อีกทั้งในปีคริสตศักราช 2016 รัฐบาลอินเดียยังได้เชิญชาติสมาชิกเข้าร่วมในฐานะแขกผู้ทรงเกียรติ (Guest of Honour) ในที่ประชุมพระพุทธศาสนานานาชาติ ซึ่งจัดขึ้น ณ กรุงนิวเดลี พาราณศรี และสารนาถ (Minister of State for Tourism 2017) พร้อมยังให้วีซ่าแสวงบุญโดยไม่มีค่าใช้จ่ายให้กับนักบวชในศาสนาพุทธเมื่อเดินทางไปเยือนอินเดียอีกด้วย (Indian Embassy Bangkok 2021)

ในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาข้างต้น รัฐบาลอินเดียยังได้จัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเส้นทางพระพุทธศาสนา (Buddhist Circuit Tourism Strategy) โดยกำหนดกลุ่มประเทศในลุ่มน้ำโขงเป็นนักท่องเที่ยวประเภทผู้แสวงบุญ ที่เดินทางเยือนแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้เพื่อสักการะสังเวชนียสถานภายใต้งบประมาณที่จำกัดและมุ่งเดินทางเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ ทั้งนี้ได้กำหนดนโยบายในการกระตุ้นการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ผ่านวัดและองค์กรทางศาสนา สถานประกอบการในพื้นที่ และหน่วยแสวงบุญในประเทศลาว กัมพูชา เวียดนาม ไทย และเมียนมาอีกด้วย (International Finance Corporation 2014, 21-22)

นอกจากนี้ชาติสมาชิกของกรอบความร่วมมือแม่โขงคงคายังได้จัดทำเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาทั้งในอินเดียและในลุ่มแม่น้ำโขงเพื่อการประชาสัมพันธ์ร่วมกัน (Ministry of External Affairs 2018, Ministry of Foreign Affairs 2019) โดยในแผนปฏิบัติการฉบับปี 2019-2022 กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคาได้เห็นชอบการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาใน 2 ภูมิภาค พร้อมกระตุ้นให้ผู้ประกอบการภาคบริการการท่องเที่ยวจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว

ในลักษณะของแพ็คเกจในประเทศสมาชิกตั้งแต่ 2 ประเทศ ขึ้นไป (Ministry of External Affairs 2019)

ประการที่ 4 การส่งเสริมการศึกษาด้านการท่องเที่ยว รัฐบาลอินเดียได้มอบทุนการศึกษาภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา (Mekong Ganga Cooperation Scholarship Scheme) โดยกระทรวงการท่องเที่ยวแห่งอินเดียได้มอบทุนการศึกษาให้กับไทย ลาว เวียดนาม กัมพูชา และเมียนมา เพื่อศึกษาด้านการท่องเที่ยวและการจัดการ ณ สถาบันการจัดการท่องเที่ยวแห่งอินเดีย (Indian Institute of Tourism Management) หรือ สถาบันการจัดการโรงแรมแห่งอินเดีย (Indian Institute of Hotel Management) (Ministry of External Affairs 2019) อีกทั้งยังมีการจัดหลักสูตรระยะสั้นเพื่ออบรมให้ความรู้เกี่ยวกับอาหารสำหรับผู้ประกอบการจากกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง ซึ่งถือเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของการเฉลิมฉลองปีแห่งการท่องเที่ยวระหว่างอินเดียและอาเซียนในปี 2019 (Ministry of External Affairs 2018) รวมไปถึงการสร้างพิพิธภัณฑ์ผ้าพื้นเมืองเอเชียแห่งกรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา (MGCs Asian Traditional Textile Museum) ในเมืองเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา เพื่อรวบรวมอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมการทอผ้าในกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง-คงคา และเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวให้ผู้มาเยือนได้ศึกษาอีกด้วย (ANINews 2017)

ประการสุดท้าย ความเชื่อมโยงทางกายภาพเพื่อการท่องเที่ยว ความตั้งใจของกรอบความร่วมมือแม่โขงคงคาได้บรรลุผลในเชิงการคมนาคมและโครงสร้างขั้นพื้นฐานที่จะช่วยในการเชื่อมต่อการท่องเที่ยวระหว่างสองอนุภูมิภาคในอนาคต อาทิ การเชื่อมต่อของโครงการทางหลวงไตรภาคี (India-Myanmar-Thailand Trilateral Highway) โครงการก่อสร้างทางรถไฟอินเดีย-เมียนมา รวมไปถึงการเชื่อมโยงอ่าวเบงกอลเข้ากับทะเลจีนใต้ผ่านระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East West Economic Corridor) ซึ่งเมื่อเส้นทางเชื่อมต่อดังกล่าวแล้วเสร็จ จะกลายเป็นเส้นทางเชื่อมโยงสองอนุภูมิภาคและสามารถยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอินเดียกับกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงได้อย่างแท้จริง (Levesque 2007, Ministry of Foreign Affairs 2019)

ความเชื่อมโยงของแนวคิดโลกาเทศาภิวัตน์ภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขง-คงคาด้านการท่องเที่ยว

จากแนวคิดเรื่องโลกาเทศาภิวัตน์ ได้สะท้อนให้เห็นผ่านความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา เนื่องจากกรอบความร่วมมือดังกล่าวเป็นการเชื่อมโยงผู้คนในเอเชียใต้และบริเวณลุ่มน้ำโขงของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าด้วยกันผ่านความร่วมมือทางการท่องเที่ยว วัฒนธรรม การศึกษา และการคมนาคมสื่อสาร ก่อให้เกิดการผสมผสานระหว่างท้องถิ่นและความเป็นสากลผ่านการประนีประนอม การปรับ และการเชื่อมโยง ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งเชิงมิติเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม จึงทำให้การท่องเที่ยวภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคามีลักษณะของการเป็นการท่องเที่ยวเชิงโลกาเทศาภิวัตน์ ดังสรุปไว้ 3 ประการดังนี้

ประการที่ 1 การท่องเที่ยวภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา เป็นการประนีประนอม (Compromising) และการปรับ (Customizing) เข้าหากันระหว่างอินเดียและประเทศในลุ่มแม่น้ำโขง ดังจะเห็นได้ว่าสิ่งที่กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคาพยายามสร้างขึ้นคือสำนึกหรืออัตลักษณ์ร่วมของภูมิภาคผ่านความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม ที่ทั้งสองภูมิภาคต่างได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมของ 2 ลุ่มแม่น้ำขนาดใหญ่ อีกทั้งเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวระหว่างภูมิภาค กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคาจึงจำต้องสร้างสร้างอัตลักษณ์หรือมีการประกอบสร้างอัตลักษณ์ร่วมของทั้ง 6 ประเทศ อาทิ การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา การท่องเที่ยวบนฐานอารยธรรมอินเดีย และพิพิธภัณฑ์ผ้าพื้นเมืองเอเชีย เพื่อเปิดรับการท่องเที่ยว การปรับแต่งและประนีประนอมดังกล่าวจึงเป็นการเชื่อมอินเดียกับกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงตามแนวทางของโลกาเทศาภิวัตน์

ประการที่ 2 การท่องเที่ยวภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคาเป็นการเชื่อมโยง (Connecting) ระหว่างอินเดียและประเทศลุ่มน้ำโขง ในเชิงกายภาพและ

เชิงการรับรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างกัน ดังที่รัฐมนตรีช่วยว่าการการต่างประเทศของอินเดีย V K Singh ได้กล่าวในที่ประชุมรัฐมนตรีแห่งกรอบความร่วมมือแม่โขงคงคาครั้งที่ 8 ว่า “ความร่วมมือระหว่างชาติสมาชิกภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคาตั้งใจที่จะเรียกคืนและเติมพลังให้กับความสัมพันธ์นับแต่ยุคโบราณเพื่อนำไปสู่การสร้างสังคมที่สมบูรณ์ร่วมกัน” (Express News Service 2017) โดยอินเดียพยายามมีปฏิสัมพันธ์กับประเทศในลุ่มน้ำโขงผ่านการทูตเชิงโบราณคดี เนื่องจากในกลุ่มประเทศเวียดนาม กัมพูชา ลาว เมียนมา และไทย มีโบราณสถาน ที่ได้รับอิทธิพลการวัฒนธรรมฮินดูจำนวนมาก อินเดียจึงให้งบประมาณสนับสนุนและความรู้เชิงเทคนิคในการบูรณะปฏิสังขรณ์แหล่งโบราณคดีในลุ่มน้ำโขงผ่านการดำเนินงานของกรมโบราณคดีของอินเดีย (Archaeological Survey of India) (Soikham 2016)

ประการที่ 3 การท่องเที่ยวภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม กล่าวคือในด้านเชิงการเมือง ชาติต่างๆ ได้ยอมรับที่จะใช้กลไกความร่วมมือระหว่างประเทศในการส่งเสริมความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างกัน มิติทางเศรษฐกิจ คือการกระตุ้นให้เกิดการเดินทางเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาค ก่อให้เกิดการใช้จ่ายและการจ้างงาน และในมิติสังคม (Social Sphere) เมื่อเกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงความงดงามทางวัฒนธรรม มรดก งานศิลปะ ประวัติศาสตร์ และสถาปัตยกรรมเหล่านั้นได้ทำให้ผู้คนในอินเดียและลุ่มน้ำโขงสามารถเข้าใจและเข้าถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติตนเองและชาติอื่น ๆ ได้มากขึ้น

ด้วยเหตุนี้การเชื่อมโยงของผู้คนผ่านการท่องเที่ยวภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคา จึงเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากกระแสโลกาเทศาภิวัตน์ที่สร้างการปะทะสังสรรค์ของผู้คนทั้ง 2 ภูมิภาค ดังที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของอินเดียได้กล่าวไว้ว่า “กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคาคือการเฉลิมฉลองประวัติศาสตร์ที่ยาวนานและรุ่มรวยด้านการการแลกเปลี่ยนทางการค้า วัฒนธรรม และการพบ

กันของผู้คน อีกทั้งยังเป็นกลไกในการขับเคลื่อนความร่วมมือสมัยใหม่เพื่อนำความก้าวหน้าและความสมบูรณ์มาสู่ผู้คน” (Jaishankar 2021) นอกจากนี้ ยังเป็นการเชื่อมโยงและผสมผสานระหว่างความเป็นท้องถิ่นและความเป็นสากลเข้าด้วยกัน ก่อให้เกิดการรับรู้และเข้าใจถึงอัตลักษณ์วัฒนธรรมของท้องถิ่นในแต่ละชาติผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมซึ่งเกิดขึ้นระหว่างการท่องเที่ยวนั่นเอง

บทสรุปและข้อเสนอเชิงนโยบาย

จากการศึกษาข้างต้น จะพบได้ว่าการพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคาคือส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์โลกาเทศาภิวัตน์ที่มุ่งเชื่อมและผสมผสานระหว่างความเป็นสากลและท้องถิ่นเข้าด้วยกัน เพราะทั้งชาติสมาชิกในกรอบความร่วมมือได้ผสมผสานระหว่างท้องถิ่นและความเป็นสากลผ่านการประนีประนอม การปรับ และการเชื่อมโยงระหว่างกัน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งเชิงมิติเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ระหว่างกัน โดยพบความร่วมมือที่สำคัญด้านการท่องเที่ยวของภูมิภาคประกอบไปด้วย ประการที่ 1 การส่งเสริมความร่วมมือผ่านกระบวนการเชิงสถาบัน ประการที่ 2 การสร้างการรับรู้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ประการที่ 3 การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ประการที่ 4 การส่งเสริมการศึกษาด้านการท่องเที่ยว และประการสุดท้ายคือ ความเชื่อมโยงทางกายภาพเพื่อการท่องเที่ยว

เพื่ออภิปรายต่อยอดแนวทางดังกล่าว บทความนี้จึงขอประยุกต์ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงโลกาเทศาภิวัตน์ภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขงคงคาเพื่อทดลองนำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบาย โดยนำกรณีของจังหวัดอุบลราชธานี ที่สามารถสร้างความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวแบบพหุภาคีบนฐานอารยธรรมร่วมระหว่างอินเดียและประเทศในลุ่มน้ำโขง ซึ่งในเชิงภูมิศาสตร์ของจังหวัดอุบลราชธานีนั้นสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวบริเวณสามเหลี่ยมมรกตร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและสามารถเชื่อมโยงด้านอัตลักษณ์กับอินเดียจากความสัมพันธ์

ทางวัฒนธรรมและอารยธรรมในพื้นที่ โดยอาจจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวบนเส้นทางสามเหลี่ยมมรกต ดังภาพตัวอย่างนี้

ภาพที่ 1 ตัวอย่างเส้นทางการท่องเที่ยวสามเหลี่ยมมรกต

จากภาพที่ 1 เป็นโปรแกรมเส้นทางตัวอย่างของการท่องเที่ยวในพื้นที่สามเหลี่ยมมรกต โดยมีศูนย์กลางที่จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งสามารถเชื่อมโยงการเดินทางท่องเที่ยวของไทย ลาว และกัมพูชา บนฐานอารยธรรมอินเดีย ในเวลาเพียง 2 วัน 1 คืน โดยเริ่มต้นเช้าวันแรก ณ ทุ่งศรีเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ก่อนที่จะออกเดินทางข้ามแดนที่ช่องเม็กจากนั้นใช้เวลาในช่วงสายและภาคบ่ายไปกับความยิ่งใหญ่ของปราสาทวัดพู หนึ่งในมรดกโลกที่ได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมฮินดูของลาวใต้ ก่อนที่จะชมความงดงามของมหานทีสี่พันดอน เกาะแก่งกลางแม่น้ำโขง จากนั้นในช่วงเย็นผ่านแดนและพักผ่อนที่เมืองสตึงเตรง ก่อนจะตื่นเช้าเพื่อท่องเที่ยวในย่านเมืองใหม่และแหล่งโบราณสถาน จากนั้นมุ่งหน้าไปยังพรมแดนช่องอานม้า เยี่ยมชมตลาดและซื้อของฝากจาก 2 ประเทศ ก่อนที่จะเดินทางกลับถึงอุบลราชธานี เพื่อพัก

ผ่อนและเดินทางต่อไป อนึ่งจะเห็นได้ว่าการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวดังกล่าว เป็นการสร้างอัตลักษณ์ร่วมของประเทศในลุ่มแม่น้ำโขงและอินเดีย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์โลกาเทศาภิวัตน์

จากองค์ประกอบดังกล่าว ถือเป็นการนำกรอบความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวแบบโลกาเทศาภิวัตน์ โดยเชื่อมโยง ประยุกต์ และประนีประนอม อารยธรรมอินเดียให้เข้ากับบริบทของพื้นที่ในลุ่มน้ำโขงเพื่อแสวงหาเส้นทางและหมุดหมายใหม่ อันจะนำไปสู่การบูรณาการและตอบโจทย์ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นเสาหลักสำคัญของการขับเคลื่อนกรอบความร่วมมือแม่โขงคงคาต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยการสร้างความร่วมมือทางวิชาการด้านอาณาบริเวณศึกษาในกลุ่มมหาวิทยาลัยในประเทศไทยและอาเซียน + 4 สนับสนุนโดย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และกลุ่มศึกษาอินเดียแห่งมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

รายการอ้างอิง

ภาษาอังกฤษ

ANINews. 2017. *MGC MM adopts three-year plan of action to implement Mekong-Ganga* Cooperation. August 23. https://www.aninews.in/news/world/mgc-mm-adopts-three-year-plan-of-action-to-implement-mekong-ganga-cooperation/.

ASEAN. 1977. *Agreement of the Establishment of ASEAN Tourism Informational Centre.* Agreement, Singapore: ASEAN.

Blatter, Joachim . 2021. *Glocalization*. June 28. https://www.britannica.com/topic/glocalization#ref1180952.

Chiang, Tien-Hui, and Qian Zhou. 2019. "Can cultural localization protect national identity in the era of globalization?" *Educational Philosophy and Theory* 51 (6): 541-545.

Department of Economic and Social Affairs, United Nations. 2010. *International Recommnedations for Tourism Statistics 2008.* Studies in Methods Series M No.83/Rev.1, New York: Department of Economic and Social Affairs, United Nations.

DNA India. 2007. *Visiting Buddha land is 'dream fulfilled'.* September 6. https://www.dnaindia.com/india/report-visiting-buddha-land-is-dream-fulfilled-1120027.

Express News Service. 2017. *https://indianexpress.com/article/india/india-calls-for-expanding-cooperation-with-mgc-member-countries-vk-singh-4787053/.* August 8. https://indianexpress.com/article/india/india-calls-for-expanding-cooperation-with-mgc-member-countries-vk-singh-4787053/.

Federation of Indian Chamber of Commerce and Industry. 2021. *About Mekong-Ganga Cooperation MGC*. June 12. Accessed June 12, 2021. https://ficci.in/desk-initiative-page.asp?deskid=54527&activityDetail_id=20059.

Francois, Emmanuel Jean . 2015. *Building Global Education with a Local Perspective.* New York: Palgrave Macmillan.

Fuchs, Christian. 2021. *Antiglobalization.* June 12. https://www.britannica.com/event/antiglobalization/Right-and-left-wing-antiglobalism.

Indian Embassy Bangkok. 2021. *Tourist Visa.* June 12. https://embassyofindiabangkok.gov.in/eoibk_pages/ODE,.

International Finance Corporation. 2014. *Investing in the Buddhist* Circuit. Delhi: International Finance Corporation.

Jaishankar, S. 2021. "Mekong region is of great importance to India: EAM Jaishankar." *the Hindu,* July 22: 1.

Levesque, Julien. 2007. *Mekong-Ganga Cooperation Initiative: India's Underused Soft Power* Tool. December 11. http://www.ipcs.org/comm_select.php?articleNo=2440.

Lickorish, Leonard J., and L. Carson Jenkins. 1997. An *Introduction to Tourism.* Oxford: Butterworth-Heinemann .

Makin, A J. 2002. *International Macroeconomics.* Essex: Pearson Educational Limited .

Matichon. 2019. *North East India comes to Thailand.* February 13. https://www.matichon.co.th/international/news_1970629.

Mekong Ganga Cooperation. 2001. *Ha Noi Programme of Action for Mekong Ganga Cooperation.* Programme of Action, Hanoi: Mekong Ganga Cooperation.

Mindmapchart. 2021. *India, Cambodia ink 2 MoUs for bilateral co-operation in Tourism, Mekong Ganga Project.* June 12. http://www.mindmapcharts.com/index.php/gk/astronomy/91-current-affairs/national/1178-india-cambodia-ink-2-mous-for-bilateral-cooperation-in-tourism-mekong-ganga-project.

Minister of External Affairs. 2017. *About Mekong-Ganga Cooperation (MGC).* March 1. https://mea.gov.in/aseanindia/about-mgc.htm.

Minister of State for Tourism. 2017. *Government of India Tourism Lok Sabha.* Unstarred Question No:2410 Answered On: 31.07.2017, Delhi: Lok Sabha.

Ministry of External Affairs. 2018. *Joint Ministerial Statement for the 9th Mekong- Ganga Cooperation Ministerial Meeting in Singapore.* August 4. https://www.mea.gov.in/Speeches-Statements.htm?dtl/30237/Joint_Ministerial_Statement_for_the_9th_Mekong_Ganga_Cooperation_Ministerial_Meeting_in_Singapore.

—. 2019. *Mekong Ganga Cooperation (MGC) Plan of Action (2019-2022).* August 2. https://mea.gov.in/bilateral-documents.htm?dtl/31712/Mekong+Ganga+Cooperation+MGC+Plan+of+Action+20192022.

Ministry of Foreign Affairs. 2017. *8th Mekong – Ganga Cooperation Ministerial Meeting.* August 7. https://www.mfa.go.th/en/content/5d5bd0cb15e39c30600215fd?cate=5d5bcb4e15e39c306000683e.

—. 2019. *Mekong Sub-Regional Ministerial Meetings.* August 7. https://www.mfa.go.th/en/content/5d5bd29c15e39c306002a131?page=5d5bd3cb15e39c306002a9ac&menu=5d5bd3cb15e39c306002a9ae.

—. 2021. *Vice Minister for Foreign Affairs of Thailand advocated cooperation on the COVID-19 response and economic recovery at the*

11th Mekong - Ganga (India) Cooperation Ministerial Meeting. July 23. https://www.mfa.go.th/en/content/11th-mcg-ministerial-mtg-2?cate=5d5bcb4e15e39c306000683e.

Raghavan, Sharad. 2015. *India, Cambodia sign two MoUs.* September 17. https://www.thehindu.com/news/national/india-cambodia-sign-two-mous/article7660338.ece.

Singh, Swaran. 2007. "MGCI: Genesis and Evolution." In *Mekong Ganga Cooperation Inititiative: Analysis and Assessment of India's Engagement with Greater Mekong Sub-region,* by Swaran Singh, 23-30. Bangkok: Institut de recherche sur l'Asie du Sud-Est contemporaine.

Soikham, Piyanat. 2016. "Locating Southeast Asia in India's Emerging Power Strategy." *Annual Conference ASEAN: Siam-Thailand + Japan + China and + India.* 1-32.Bangkok: The Foundation for the Promotion of Social Sciences and Humanities Textbooks Project.

Svensson , Göran . 2001. "Glocalization" of business activities: a "glocal strategy" approach." *Management Decision* 39 (1): 6-18.

Tangsapvattana, Ake. 2005. *Globalisation, MNCs, Corporate Governance and Responsibility (In Thai).* Bangkok: Chulalongkorn University Press.

United Nations World Tourism Organization. 2021. *Glossary of Tourism Terms.* June 12. https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms.

University of the Thai Chamber of Commerce. 2018. *Mekong-Ganga countries agree on areas of cooperation.* August 6. http://aec.utcc.ac.th/TH/mekong-ganga-countries-agree-on-areas-of-cooperation/.

การทูตเชิงวัฒนธรรม: โยคะเพื่อการดูแลสุขภาพในประเทศไทย

Cultural Diplomacy: Yoga for Health Care in Thailand

สิริทรัพย์ สีหะวงษ์ [1]

1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาความร่วมมือทางวิชาการด้านเอเชียศึกษา ภายใต้แผนงานอาเซียนในกระแสแห่งความพลิกผัน สนับสนุนโดย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และ กลุ่มศึกษาอินเดียแห่งมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

บทคัดย่อ

การทูตเชิงวัฒนธรรม: โยคะเพื่อการดูแลสุขภาพในประเทศไทย

การทูตเชิงวัฒนธรรมเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของนโยบายการต่างประเทศในยุคของการสื่อสารมวลชน การค้าโลก และการท่องเที่ยว การทูตเชิงวัฒนธรรมจะช่วยให้ความรู้แก่ผู้คนเกี่ยวกับค่านิยม วัฒนธรรมประเพณีและมรดกของชาติ โยคะถือเป็นวัฒนธรรมที่เก่าแก่ของอินเดีย เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่ผู้คนทั่วโลกเลือกใช้ในการดูแลสุขภาพ ทั้งการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค การบำบัดรักษาและการฟื้นฟูสุขภาพ ตามเอกสารหลักฐานพบว่าในประเทศไทยมีการรับวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยโยคะมานับสองร้อยกว่าปี และในปัจจุบันโยคะเป็นหนึ่งในการแพทย์ทางเลือกสำหรับประชาชนในประเทศไทย บทความนี้มุ่งนำเสนอความเป็นมาของโยคะ การเผยแพร่ของโยคะในประเทศไทย การนำโยคะมาใช้เพื่อการดูแลสุขภาพในประเทศไทย และแนวทางการขยายผลบูรณาการการใช้โยคะเพื่อการดูแลสุขภาพรวมทั้งมิติอื่น ๆ ในอนาคต

คำสำคัญ: *การทูตเชิงวัฒนธรรม, โยคะ, สุขภาพ*

ABSTRACT

Cultural Diplomacy: Yoga for Health Care in Thailand

Cultural Diplomacy is one of the key components of foreign policy in the age of mass communication, global trade and tourism. Cultural Diplomacy educates people about value, culture, tradition and national heritage. Yoga is an ancient Indian culture that people around the world use yoga for health care, health promotion, health protection, therapy and rehabilitation. According to documentary evidences, yoga has become the health care culture in Thailand for more than two hundred years. At present, yoga is one of most famous alternative medicines for people in Thailand. This article aims to present the history of yoga, the spread of Yoga in Thailand, yoga for health care in Thailand and methods to integrate yoga for health care and other dimensions in the future.

Keywords: *Cultural Diplomacy, Yoga, Health*

บทนำ

โยคะ (Yoga) เป็นศาสตร์การฝึกเพื่อประสานให้ร่างกาย (Body) จิตใจ (Mind) และจิตวิญญาณ (Spirit) รวมเป็นหนึ่งเดียวกัน (Union) เป็นการฝึกสมดุลระหว่างพลังร้อนกับพลังเย็นในร่างกาย โยคะเป็นเสมือนศิลปะสำหรับการดำเนินชีวิต เพื่อมุ่งหวังให้เข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ ไม่ว่าจะเป็นร่างกาย จิตใจ หรืออารมณ์ ส่งผลให้ผู้ฝึกได้ทราบถึงขอบเขตของร่างกายและจิตใจตามธรรมชาติ โยคะแบ่งเป็น 5 องค์ประกอบ คือ การบริหารร่างกาย การหายใจเพื่อให้พลังชีวิต การทำสมาธิเพื่อให้จิตใจสงบ การมีสติอยู่ตลอดเวลา การผ่อนคลายและการพักผ่อน โยคะจึงเป็นเครื่องมือพัฒนาสู่ความสมบูรณ์ของร่างกายจิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ มีสูตรในการฝึกตนทั้งสิ้น 8 ระดับ คล้ายกับพุทธศาสนา โดยการฝึกนี้เรียกว่า มรรค 8 แห่งโยคะ (8 Limbs of Yoga) ที่แต่ละระดับมีความสำคัญเกี่ยวเนื่องกันทั้งหมด (ศุภกร ปิ่นทอง 2564) โยคะเป็นศาสตร์เก่าแก่ของประเทศอินเดียที่แพร่ขยายไปทั่วโลก เนื่องจากเป็นศาสตร์การแพทย์ทางเลือกที่มีรูปแบบน่าสนใจ สามารถฝึกได้ด้วยตนเองและฝึกเป็นหมู่คณะ อีกทั้งยังสามารถประยุกต์ใช้ในการดูแลสุขภาพได้อย่างหลากหลายทุกช่วงวัย ครอบคลุมในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม

การถือกำเนิดของโยคะและการเผยแพร่เข้าสู่ประเทศไทย

กำเนิดเริ่มต้นของโยคะครั้งแรกมาจากประเทศอินเดียเมื่อหลายพันปีมาแล้ว แต่ในยุคนั้นยังไม่มีใครรวบรวมให้เป็นระบบ มีการถ่ายทอดโดยผ่านปากต่อปากและคำแนะนำในการฝึกฝน นอกเสียจากผู้ที่รู้จักใกล้ชิดคุรุ (Guru) เท่านั้นที่จะได้รับการสอนอย่างใกล้ชิด ไม่มีการเขียนตำราหรือบันทึกวิธีปฏิบัติ มีหลักฐานเกี่ยวกับโยคะตั้งแต่สมัยอารยธรรม ลุ่มน้ำสินธุราวสามพันปีก่อนคริสต์กาล ต่อมานักปราชญ์ชาวฮินดูชื่อว่า ปตัญชลี (Patanjali) ได้คิดค้นปรับปรุงการฝึกโยคะและวางแนวทางขั้นพื้นฐานในการฝึกเป็นคนแรก โดยตำราโยคะสูตร (The Yogasutra) เขียนขึ้นครั้งแรกโดยปตัญชลี ประมาณ 400 ปีก่อนคริสต์ศักราช โยคะจึงมีความผูกพันกับปรัชญาและ

ศาสนาฮินดู (สิริพิมล อัญชลิสังกาศ 2551) โยคะมาจากรากศัพท์ภาษาสันสกฤต คำว่า ยุจ (Yuj) แปลว่า รวม องค์รวม เต็ม (Integration) สิ่งสำคัญสำหรับการฝึกโยคะคือการรวมกายกับจิตของผู้ฝึกเข้าด้วยกัน โยคะเป็นกระบวนการที่มนุษย์เรียนรู้ที่จะดำรงชีวิตอย่างเป็นองค์รวมให้ได้มากที่สุด ซึ่งรวมไปถึงการทำความรู้จักตัวตนของตัวเองและการลดทอนหรือขจัดสภาวะต่าง ๆ ที่บั่นทอนความเป็นองค์รวม ให้ความสำคัญกับเทคนิคที่จะช่วยให้มนุษย์รู้จักมูลเหตุทุกชนิดที่ขาดสมดุลอันก่อให้เกิดความเจ็บป่วยและปรับให้คืนสู่ปกติ ดังนั้นโยคะจึงเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการพัฒนาทางด้านกาย จิต และการบำบัดรักษาไปพร้อม ๆ กัน (สิริพิมล อัญชลิสังกาศ 2551) การฝึกโยคะคือการฝึกฝนร่างกายและจิตใจด้วยชุดท่าที่ออกแบบมาเพื่อพัฒนาความแข็งแรงและสร้างความยืดหยุ่นให้กับร่างกายร่วมกับการฝึกหายใจ ทำให้ผู้ฝึกเกิดสมาธิ ผ่อนคลาย ส่งผลให้ร่างกายและจิตใจเกิดความสมดุล โยคะจึงเป็นศาสตร์แห่งการออกกำลังกายและการบำบัดที่เหมาะสมกับทุกเพศทุกวัย (น้ำทิพย์ พันธุ์อนุกูล 2563) และเป็นการบำบัดทางเลือกแขนงหนึ่งที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติมีความผาสุกและมีคุณภาพชีวิตดี (กลิ่นชบา สุวรรณรงค์ 2557)

โยคะเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่ผู้คนทั่วโลกเลือกใช้ในการดูแลสุขภาพ ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน บำบัดรักษา และฟื้นฟูสภาพ โดยเฉพาะกลุ่มโรคกระดูกและกล้ามเนื้อเนื่องจากการฝึกโยคะเป็นการยืดหยุ่นและเพิ่มความแข็งแรงให้กับกล้ามเนื้อ (Garfinkel and Schumacher 2000) ในประเทศไทยตามตำราฤๅษีดัดตนวัดโพธิ์ แสดงให้เห็นว่าโยคะเป็นที่รู้จักตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชโปรดฯ ให้สร้างฤๅษีดัดตนทำด้วยดิน จนกระทั่งต่อมาใน พ.ศ. 2374 ในสมัยรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดฯ ให้ปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน และโปรดฯ ให้ปั้นฤๅษีดัดตน 80 ท่า ตั้งไว้ที่เขาฤๅษีดัดตน ทำให้คนไทยเริ่มรู้จักการนำท่าฤๅษีดัดตนมาบริหารร่างกายเพื่อการบำบัดอาการต่าง ๆ เช่น แก้อาการปวดเมื่อย วิชาโยคะเริ่มมีการเผยแพร่ในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2468 เป็นต้นมาในรูปแบบตำราชื่อว่า วิทยาศาสตร์การหายใจ แปลโดยพระยานรรัตน์ราชมานิตในปี

พ.ศ. 2499 อาจารย์ชด หัสบำเรอ ได้เปิดสอนโยคะและเผยแพร่โยคะในประเทศไทยเป็นคนแรก โดยเรียนและฝึกปฏิบัติมาจากประเทศอินเดีย จากนั้นเริ่มมีการเผยแพร่ของโยคะหลักสูตรต่าง ๆ จากหลายสำนักเรื่อยมา (สิริพิมล อัญชลิสังกาศ 2551)

จนในปี พ.ศ. 2545 รัฐบาลได้มีการปฏิรูประบบราชการ กระทรวงสาธารณสุขได้มีการเพิ่มส่วนราชการขึ้น คือกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โยคะได้รับการบรรจุให้เป็นหนึ่งในการแพทย์ทางเลือกสำหรับประชาชนในประเทศไทย จึงได้เริ่มมีการศึกษาผลของโยคะในการดูแลสุขภาพอย่างจริงจังในประเทศไทย ทั้งในรูปแบบงานวิจัย เอกสารหลักฐาน ตำราต่าง ๆ

การทูตเชิงวัฒนธรรม และการทูตโยคะ

"การทูตเชิงวัฒนธรรม" หรืออาจเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า อำนาจละมุน (soft power) เป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของนโยบายการต่างประเทศในยุคของการสื่อสารมวลชน การค้าโลก และการท่องเที่ยว การทูตเชิงวัฒนธรรมหมายถึง การแบ่งปันวัฒนธรรมทางปัญญา ศิลปะ และจิตวิญญาณของประเทศตนเองกับประเทศอื่น ๆ ในโลก ซึ่งการทูตเชิงวัฒนธรรมจะช่วยให้ความรู้แก่ผู้คนในต่างประเทศเกี่ยวกับประเพณี ค่านิยมและมรดกของชาติ และสามารถปรับปรุงภาพพจน์เชิงลบทางการเมือง (Frawley 2018)

โยคะถือเป็นวัฒนธรรมที่เก่าแก่ของอินเดีย และได้มีการฟื้นฟูโยคะในประเทศอินเดียช่วงศตวรรษที่ 19 โดยผู้ปฏิบัติชาวอินเดียที่มีชื่อเสียง ปัจจุบันมีโรงเรียนสอนโยคะขนาดใหญ่หลายแห่งทั่วประเทศอินเดีย ซึ่งในช่วงกลางศตวรรษที่ผ่านมา โยคะได้สร้างแรงบันดาลใจให้คนจำนวนมากทั้งในอินเดียและทั่วโลกมาสนใจการฝึกโยคะมากขึ้น อีกทั้งยังดึงดูดบุคคลสำคัญจากประเทศตะวันตกเป็นจำนวนมาก โยคะถือว่ามีความนิยมแพร่หลายในอาเซียน โดยเฉพาะในประเทศไทย อินเดียได้ดำเนินการหลายอย่างเพื่อเสริมความนิยมของโยคะผ่านทางศูนย์วัฒนธรรมสวามี วิเวกานันท์(SVCC) ที่ตั้งอยู่ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ตัวอย่างเช่นในประเทศไทย ศูนย์วัฒนธรรมฯ ได้

จัดหลักสูตรโยคะสำหรับคนทุกช่วงวัย จัดการเรียนออนไลน์และแชร์วิดิโอสาธิตการฝึกโยคะ เมื่อเดือนกันยายน 2557 นายกรัฐมนตรีนเรนทรา โมดี ได้เสนอแนวคิดวันโยคะสากลต่อสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ด้วยมติเอกฉันท์ของสหประชาชาติตั้งแต่ปี 2558 เป็นต้นมา จึงได้มีการเฉลิมฉลองวันโยคะสากลในวันที่ 21 มิถุนายนทั่วโลก มีการประกาศวันโยคะสากลโดยได้รับการรับรองจาก 175 ประเทศทั่วโลก ถือว่าเป็นความสำเร็จหนึ่งของอำนาจทางวัฒนธรรม หรือการทูตโยคะของอินเดีย (กรุงเทพธุรกิจ 2563)

เนื่องจากโยคะเป็นศาสตร์ด้านการดูแลสุขภาพที่ได้รับการยอมรับและเผยแพร่ไปทั่วโลก การเผยแพร่โยคะ จึงมาพร้อม ๆ กับการเผยแพร่วัฒนธรรมอินเดียและกลายมาเป็นการทูตเชิงวัฒนธรรม โยคะเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามายังอินเดียและช่วยเสริมภาพลักษณ์ของอินเดียในฐานะประเทศรักสันติภาพ อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและเพิ่มรายได้ให้กับคนท้องถิ่น (Singh and Srivastava 2014) อินเดียมีวัฒนธรรมและอารยธรรมที่ลึกซึ้งที่จะนำโลกไปสู่ยุคใหม่แห่งสันติภาพ แต่จะต้องมีการขยายความแข็งแกร่งทางวัฒนธรรม ที่ต้องอาศัยการแสดงเจตจำนงทางการเมืองและทักษะทางการทูต นักการทูตรุ่นใหม่จึงจำเป็นที่จะต้องมีมุมมองโลกทัศน์สอดคล้องกับค่านิยมทางอารยธรรมของอินเดีย (Frawley 2018) การทูตโยคะแสดงถึงความพยายามของอินเดียในการดึงเอาประเพณีทางจิตวิญญาณของชาวฮินดูโบราณมาเป็นพลังอำนาจทางวัฒนธรรมที่เผยแพร่ไปทั่วโลก อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าการทูตโยคะจะประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก แต่การนำโยคะมาใช้ทางการทูตยังทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของความร่วมมือทางการเมืองของโยคะโดยลัทธิชาตินิยมฮินดู รวมถึงการอ้างว่าการฝึกโยคะเป็นเรื่องทางศาสนาและภาระทางการเมือง (Guatam and Droogan 2017)

การทูตโยคะในประเทศไทยนับว่าประสบความสำเร็จอย่างงดงาม ประชาชนในประเทศไทยเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการฝึกโยคะเพื่อดูแลสุขภาพ ดังจะเห็นได้ว่ามีโรงเรียนสอนโยคะเกิดขึ้นแทบจะทุกจังหวัดในประเทศไทย เฉพาะในจังหวัด

อุบลราชธานี มีโรงเรียนสอนโยคะหลายรูปแบบทั้งแบบเน้นการผ่อนคลาย เน้นการนั่งสมาธิฝึกจิตใจ การฝึกโยคะเพื่อความแข็งแรงและยืดหยุ่นของร่างกาย เป็นต้น โดยครูผู้สอนมีทั้งชาวไทยและคนไทยเชื้อสายอินเดียรวมแล้วนับสิบแห่ง มีการสร้างชุมชนโยคะหรือการรวมตัวเพื่อเล่นโยคะอย่างมากมายทั้งในสวนสาธารณะหรือในกลุ่มโซเชียลมีเดีย ในการจัดกิจกรรมวันโยคะสากลที่จัดโดยสถานทูตอินเดียก็ได้รับความสนใจและการตอบรับจากประชาชนชาวไทยเป็นจำนวนมาก และแม้กระทั่งในสถานการณ์การระบาดของโรค COVID-19 ในปัจจุบันก็ยังมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการรวมกลุ่มฝึกโยคะเป็นแบบออนไลน์ผ่านโปรแกรม Zoom , Google meet การเผยแพร่วัฒนธรรมอินเดียผ่านการทูตโยคะจึงนับว่าส่งผลต่อสุขภาวะของคนไทย

การใช้โยคะเพื่อการดูแลสุขภาพ

โดยพื้นฐานโยคะเป็นปรัชญาแขนงหนึ่ง เป็นแนวคิด เป็นวิถีชีวิตครอบคลุมทุกแง่มุมของชีวิต ปัญญา อารมณ์ สมอง และกายภาพ โยคะวิวัฒนาการจิตสำนึกของมนุษย์หรือการพัฒนาตนเองของมนุษย์ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญตลอดประวัติศาสตร์มนุษย์มานับพันปี การเรียนรู้โยคะนำมนุษย์ไปสู่สมาธิ ลดการปรุงแต่งของจิต ลดการปรุงแต่งของพฤติกรรมและเกิดการตระหนักรู้ถึงเป้าหมายและกระบวนการของชีวิต วิถีแบบองค์รวมของโยคะจะนำไปสู่สุขภาพที่ดีขึ้นและขจัดปัญหาทั้งทางร่างกายและจิตใจ (สิริพิมล อัญชลิสังกาศ 2551) โยคะมีประโยชน์ต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจสำหรับคนทุกวัย ประโยชน์ของโยคะในการดูแลสุขภาพมีดังนี้ (Johns Hopkins Medicine 2021)

1. เพิ่มความแข็งแรง ความสมดุล และความยืดหยุ่นให้กับร่างกาย

2. ช่วยลดอาการปวดหลัง

3. บรรเทาอาการข้ออักเสบ

4. ช่วยในการทำงานของระบบไหลเวียนโลหิตและการทำงานของหัวใจ

5. ช่วยในการผ่อนคลาย ส่งเสริมการนอนหลับให้มีประสิทธิภาพ

6. ช่วยกระตุ้นพลังงานและอารมณ์ในด้านบวก

7.ช่วยในการจัดการกับความเครียด

8. มีกลุ่มสังคมที่สนใจในสิ่งเดียวกันและช่วยสนับสนุนซึ่งกันและกัน

9. ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมการดูแลตนเอง

มีการศึกษาการใช้โยคะบำบัด (Therapeutic Yoga) อันหมายถึงการใช้ท่าโยคะและการฝึกปฏิบัติโยคะในการดูแลสุขภาพ ที่พบว่าการฝึกโยคะช่วยเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อและความยืดหยุ่นของร่างกาย ส่งเสริมและปรับปรุงการทำงานของระบบทางเดินหายใจ หัวใจ และหลอดเลือด ฟื้นฟูร่างกาย ลดความเครียด ความวิตกกังวล ความซึมเศร้า และความเจ็บปวดเรื้อรัง ส่งเสริมการนอนหลับให้มีประสิทธิภาพและเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้ฝึกให้ดียิ่งขึ้น (Woodyard 2011)

กลิ่นชบา สุวรรณรงค์ (2557) กล่าวถึงประโยชน์ของโยคะทั้งทางร่างกายและจิตใจ ในด้านร่างกายการปฏิบัติโยคะจะทำให้ร่างกายได้รับการเหยียดยืด ช่วยให้กล้ามเนื้อและเอ็นมีความยืดหยุ่นดีขึ้น และทำให้การทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายดีขึ้น ส่วนด้านจิตใจการปฏิบัติโยคะทำจะให้รู้สึกผ่อนคลาย รู้จักตนเองมากขึ้น มีสมาธิ มีสติสัมปชัญญะ ไม่หงุดหงิดง่าย และทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง และนอกจากนี้ยังมีการศึกษาที่แสดงให้ว่าโยคะช่วยลดภาวะกระดูกพรุน ลดปัญหาด้านความสมดุลในผู้ป่วยโรคมะเร็ง ช่วยส่งเสริมสุขภาพในเพศหญิง และลดอาการปวดเรื้อรัง (Johns Hopkins Medicine 2021) และในสถานการณ์ของโรคระบาดที่ส่งผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจ มีการศึกษาพบว่าการฝึกหายใจตามแบบของโยคะสามารถช่วยในการทำงานของระบบทางเดินหายใจและช่วยเสริมสร้างการทำงานของระบบภูมิคุ้มกันภายในร่างกาย (Nagarathna, Nagendra and Majumdar 2020)

จะเห็นได้ว่าการนำโยคะมาใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพ ทำให้สามารถดูแลทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต ซึ่งเป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมที่มีความเหมาะสมสำหรับสถานการณ์สุขภาพในปัจจุบัน ที่นอกจากจะพบปัญหาสุขภาพร่างกาย ยังพบปัญหาด้านสุขภาพจิตเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งจากปัญหาสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสถานการณ์ โรคระบาดในปัจจุบัน และโยคะยังเหมาะสมกับคนทุกเพศ ทุกวัย เป็นวิธีการดูแลสุขภาพที่เข้าถึงได้ง่ายและ มีประสิทธิภาพ

โยคะกับการดูแลสุขภาพภายใต้บริบทของสถานบริการทางสุขภาพในประเทศไทย

โยคะถือเป็นการบำบัดทางเลือกแขนงหนึ่งที่ทำให้ร่างกายและจิตใจเกิดความสมดุล ผู้ปฏิบัติมีความผาสุกและ มีคุณภาพชีวิตที่ดี ในประเทศไทยได้มีการประยุกต์ใช้โยคะในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันความเจ็บป่วยแก่ผู้ป่วยและบุคคลทั่วไป นอกจากนี้ยังมีการนำโยคะมาใช้ในการบำบัดรักษา และช่วยฟื้นฟูสมรรถภาพแก่บุคคลที่มีปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิต โยคะจึงเป็นศาสตร์ที่น่าสนใจที่มีความท้าทายในการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการดูแลสุขภาพและการ บูรณาการกับศาสตร์อื่น ๆ ในอนาคต (กลิ่นชบา สุวรรณรงค์ 2557)

ตามที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้นว่า นับตั้งแต่ พ.ศ. 2545 โยคะได้รับการบรรจุให้เป็นหนึ่งในการแพทย์ทางเลือกสำหรับประชาชนในประเทศไทย ได้มีการศึกษาผลของโยคะบำบัดในการดูแลสุขภาพอย่างจริงจังในประเทศไทยทั้งในรูปแบบงานวิจัย เอกสารหลักฐาน ตำราต่าง ๆ โดยผู้เขียนได้รวบรวมการศึกษาวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้โยคะเพื่อการดูแลสุขภาพภายใต้บริบทของสถานบริการทางสุขภาพในประเทศไทย โดยจัดกลุ่มการใช้โยคะตามรูปแบบของการดูแลสุขภาพได้ดังนี้

1. การใช้โยคะเพื่อส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

พบว่ามีการใช้โยคะเพื่อการส่งเสริมสมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัว การทรงตัว และความแข็งแรงของกล้ามเนื้อขาของสตรีช่วงเตรียมวัยทอง (อรัญญา บุทธิจักร์ 2555) การใช้โยคะเพื่อส่งเสริมสมรรถภาพทางกายของนักศึกษาพยาบาล

ที่พบว่าสมรรถภาพทางกายด้านรอบเอว ไขมัน และความดันโลหิตลดลง ส่วนความจุปอด ความอ่อนตัว แรงบีบมือ ความแข็งแรงของขาและหลังเพิ่มขึ้น (สุจิรา วิเชียรรัตน์ 2547) การศึกษาผลของการฝึกโยคะต่อภาวะสุขภาพวัยรุ่นหญิง พบว่าวัยรุ่นหญิงกลุ่มที่ฝึกโยคะมีค่าคะแนนเฉลี่ยภาวะสุขภาพกาย จิต สังคม จิตวิญญาณ และมีสมรรถภาพร่างกายโดยรวม ความยืดหยุ่นของร่างกาย และความจุปอด สูงกว่ากลุ่มวัยรุ่นหญิงที่ไม่ฝึกโยคะ (เยาวเรศ สมทรัพย์ และคณะ 2548) ผลของการฝึกโยคะพื้นฐานต่อสมรรถภาพทางกายและความเครียดของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ตรัง พบว่าภายหลังการฝึกโยคะ ความจุปอด แรงเหยียดหลัง ความอ่อนตัว ส่วนสูง เส้นรอบเอว การหายใจ ชีพจร แรงบีบมือ มีความแตกต่างจากก่อนฝึก อีกทั้ง ค่าเฉลี่ยคะแนนความเครียดลดลง (อาภรณ์ ภู่พัทธยากร และ ดวงใจ พิชัยรัตน์ 2554) การใช้โยคะเพื่อลดความเครียดของเด็กและเยาวชนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครปฐม พบว่าเด็กและเยาวชนในสถานพินิจมีความเครียดลดลงหลังจากฝึกโยคะ (ยุพดี ชิดเดือน, ธีระศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ, 2556) การใช้โยคะเพื่อบำบัดความเครียดในหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นครรภ์แรก (รุจา แก้วเมืองฝาง, พิริยา ศุภศรี และ สุพิศ ศิริอรุณรัตน์ 2560) และการใช้โยคะต่อความสุขสบายของมารดาในระยะตั้งครรภ์ ที่พบว่าการฝึกปฏิบัติโยคะช่วยลดความรู้สึกไม่สุขสบายในระยะหลังของการตั้งครรภ์ โยคะจึงเป็นทางเลือกหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพของการดูแลสุขภาพมารดาในระยะตั้งครรภ์ (ทรงพร จันทรพัฒน์, วงจันทร์ เพชรพิเชฐเชียร และ อุไร หัถกิจ 2551)

2. การใช้โยคะเพื่อบำบัดรักษา

2.1 บำบัดรักษาสุขภาพทางกาย พบว่าการฝึกโยคะช่วยลดดัชนีมวลกาย (BMI) และระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีน้ำหนักตัวเกินมาตรฐาน และผู้ป่วยเบาหวานมีค่าดัชนีมวลกายและระดับน้ำตาลในเลือดลดลง (จิราภรณ์ นกแก้ว, ทิพมาส ชิณวงศ์ และ เพลินพิศ ฐานิวัฒนานนท์ 2560) การใช้สหจะโยคะสมาธิในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง พบว่าภายหลังการฝึกโยคะค่าความดันโลหิต

และความเครียดของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงลดลง (แพรวพรรณ สุวรรณกิจ และคณะ 2553)

2.2 บำบัดรักษาสุขภาพทางจิต พบว่ามีการใช้โยคะเพื่อลดความรุนแรงของอาการทางจิตในผู้ป่วยจิตเภทหญิงซึ่งพบว่าผู้ป่วยมีอาการทางจิตลดลง (อรพรรณ ประทุมนันท์ 2560)

3. การใช้โยคะเพื่อฟื้นฟูสุขภาพ

มีการใช้โยคะเพื่อฟื้นฟูสุขภาพของผู้ป่วยมะเร็งเต้านมที่ได้รับเคมีบำบัด (ชัชฎาพร พุทธเสน และ ชนกพร จิตปัญญา 2559) พบว่าผู้ป่วยมีความเหนื่อยล้าลดลง การใช้โยคะเพื่อฟื้นฟูความเหนื่อยล้าและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของมารดาหลังคลอดครรภ์แรก พบว่าโปรแกรมการออกกำลังกายด้วยโยคะส่งผลให้มีความเหนื่อยล้าลดลงและมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น (พรรณยุพา เนาว์ศรีสอน 2562) การใช้โยคะนิทราเพื่อฟื้นฟูความเหนื่อยล้าในมารดาหลังคลอด พบว่ามารดาหลังคลอดกลุ่มที่ปฏิบัติโยคะนิทรา มีความเหนื่อยล้าหลังคลอดน้อยกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ปฏิบัติโยคะนิทรา และมารดาหลังคลอดกลุ่มที่ปฏิบัติโยคะนิทรามีความเหนื่อยล้าหลังปฏิบัติน้อยกว่าก่อนปฏิบัติ แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติโยคะนิทราช่วยลดความเหนื่อยล้าในมารดาหลังคลอดได้ (เยาวเรศ สมทรัพย์ และคณะ 2559) การใช้โยคะเพื่อฟื้นฟูภาวะสุขภาพของผู้ป่วยยาเสพติด พบว่าหลังการฝึกโยคะคะแนนภาวะสุขภาพ ด้านสังคมและจิตวิญญาณของผู้ป่วยยาเสพติดระยะฟื้นฟูสมรรถภาพสูงกว่าก่อนการฝึกโยคะ (โรงพยาบาลธัญญารักษ์สงขลา 2549)

จะเห็นได้ว่าในประเทศไทย มีการใช้โยคะเพื่อการดูแลสุขภาพหลากหลายช่วงวัย ทั้งในหญิงตั้งครรภ์ วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ วัยทองจนถึงวัยสูงอายุ และมีการใช้โยคะเพื่อการดูแลสุขภาพในมิติต่าง ๆ กัน ทั้งการดูแลสุขภาพผู้ป่วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ผู้ป่วยโรคทางจิต ผู้ป่วยโรคมะเร็ง ผู้ที่มีความเครียด ใช้ในการดูแลสุขภาพมารดาระยะตั้งครรภ์และระยะหลังคลอด และนำมาใช้ในการ

ฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของกลุ่มเปราะบางคือผู้ติดยาเสพติด เด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยการศึกษาและงานวิจัยส่วนใหญ่ในประเทศไทยจะเน้นการใช้โยคะเพื่อการส่งเสริมสุขภาพทางกาย คือการเพิ่มสมรรถนะของร่างกายทั้งความแข็งแรง ความยืดหยุ่น ลดไขมันและรอบเอว ลดความดันโลหิต การเพิ่มความจุปอด การส่งเสริมสุขภาพจิต ลดความเครียด และฟื้นฟูสภาวะสุขภาพในมารดาหลังคลอดที่ต้องการการฟื้นฟูทั้งร่างกายและจิตใจ

แนวทางการขยายผลการดูแลสุขภาพด้วยโยคะในประเทศไทย

ในปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภทที่เกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อม รวมทั้งธุรกิจสนับสนุนต่าง ๆ ช่วยสร้างงานและเกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ นับเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีรายได้ดีและนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเทศไทยได้จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (พ.ศ. 2559-2568) และเป็นศูนย์กลางการเดินทางท่องเที่ยวในอาเซียน ด้วย 5 กิจกรรมหลักได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Medical & Wellness Tourism) การจัดงานแต่งงาน (Wedding & Romance) การท่องเที่ยวทางน้ำ (Marine Tourism) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจโลกและมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism) มีการเชื่อมโยงและส่งเสริมการท่องเที่ยวทุก ๆ กลุ่ม มีมูลค่าการตลาดสูงเป็นอันดับ 4 รองจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงอาหาร และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ในปี 2558 Global Wellness Institute (GWI) ได้จัดอันดับให้ประเทศไทยมีขนาดตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอยู่ในอันดับที่ 13 ของโลก การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทยมีการนำศาสตร์ในการดูแลสุขภาพ ซึ่งเป็นภูมิปัญญามาประกอบในการบริการทางสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ อาจแบ่งกิจกรรมในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทย เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ สปาและการนวดแผนไทย แพทย์ทางเลือก และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยธรรมชาติ (สถาบันทรัพย์สินทางปัญญาแห่งจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย 2560, ก)

โยคะ เป็นหนึ่งในศาสตร์ของแพทย์ทางเลือกที่สามารถนำมาบูรณาการกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวเชิงโยคะที่ได้รับความสนใจจากผู้ฝึกโยคะทั่วโลก คือ เมืองฤๅษีเกศ ประเทศอินเดีย การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงโยคะในประเทศไทยให้เป็นตัวเลือกของผู้ฝึกโยคะ สามารถทำควบคู่กับการท่องเที่ยวในปัจจุบันของประเทศไทยได้ เนื่องจากประเทศไทยมีจุดเด่นที่มีครูสอนโยคะหลายแขนงมากมายในทุกจังหวัด ผนวกกับการมีธรรมชาติที่สวยงามและมีความแตกต่างกันในทุกภูมิภาค สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มองหาการท่องเที่ยวที่เป็นการส่งเสริมสุขภาพองค์รวมทั้งร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ และสังคม และควรมีการเพิ่มความดึงดูดหรือศักยภาพในการดูแลสุขภาพแบบไทยเข้ามาร่วมด้วย เช่น การใช้สมุนไพรไทย การนวดไทย การใช้อาหารไทยให้เป็นยา และการนำวัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบไทยเข้ามามีบทบาทสอดแทรกให้มีความเป็นเอกลักษณ์น่าสนใจ โดยภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทในการรวมกลุ่ม การจัดตั้งความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน การสอนภาษา และการจัดการราคา (ศุภกร ปิ่นทอง 2564)

บทสรุป

ประเทศไทยรับวัฒนธรรมโยคะอันเป็นศาสตร์ด้านการดูแลสุขภาพที่ได้รับการยอมรับและเผยแพร่ไปทั่วโลก ซึ่งเป็นหนึ่งในการทูตเชิงวัฒนธรรมของอินเดียที่มุ่งเน้นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ และนำมาใช้ในการดูแลสุขภาพของประชาชนในทุกช่วงวัยตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาจนถึงวัยสูงอายุ และยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและปัญหาสุขภาพของคนไทย โดยเฉพาะในมิติของการส่งเสริมและป้องกันการเจ็บป่วย ซึ่งมีความสอดคล้องกับพ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ที่มุ่งเน้นแนวทาง “สร้างนำซ่อม” และสนับสนุนให้สังคมไทยเป็นสังคมสุขภาวะอย่างแท้จริง และประเทศไทยยังมีศักยภาพที่จะนำเอาศาสตร์โยคะมาบูรณาการกับศาสตร์การดูแลสุขภาพแบบไทยในการท่อง

เที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อสร้างงานให้กับท้องถิ่น เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจและเผยแพร่วัฒนธรรมไทยได้ในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยการสร้างความร่วมมือทางวิชาการด้านอาณาบริเวณศึกษาในกลุ่มมหาวิทยาลัยในประเทศไทยและอาเซียน+4 สนับสนุนโดยสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และกลุ่มศึกษาอินเดียแห่งมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กลิ่นชบา สุวรรณรงค์. 2557. "วิถีแห่งโยคะ: ศาสตร์ที่ท้าทายต่อบทบาทของพยาบาล". J Nurs Sci 32(4): 15-24.

จิราภรณ์ นกแก้ว, ทิพมาส ชิณวงศ์ และ เพลินพิศ ฐานิวัฒนานนท์. 2560. "ผลของโปรแกรมการพยาบาลเพื่อสร้างแรงจูงใจในการฝึกโยคะต่อดัชนีมวลกายและระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีน้ำหนักตัวเกินมาตรฐาน". วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์ 37(1): 10-23.

"ฉลองวันโยคะสากลกับท่านทูตอินเดีย". 2563. กรุงเทพธุรกิจ. เข้าถึงเมื่อ 4 มิถุนายน 2564. https://today.line.me/th/v2/article/9LnjVq.

ทรงพร จันทรพัฒน์, วงจันทร์ เพชรพิเชฐเชียร และ อุไร หัถกิจ. 2551. "ผลของโปรแกรมโยคะต่อความสุขสบายของมารดาในระยะตั้งครรภ์". สงขลานครินทร์เวชสาร 26(2): 123-133.

ชัชฎาพร พุทธเสน และ ชนกพร จิตปัญญา. 2559. "ผลของโปรแกรมการจัดการอาการด้วยตนเองร่วมกับการฝึกโยคะต่อความเหนื่อยล้าของผู้ป่วยมะเร็งเต้านมที่ได้รับเคมีบำบัด". มฉก.วิชาการ 19(38): 61-75.

แพรวพรรณ สุวรรณกิจ, ประกายดาว สุขเทศ, ศตวรรษ วงษา, อรอุมา อุดทา และ ณภัสวรรณ แสงปัญญา. 2553. "ผลของการฝึกสหจะโยคะสมาธิต่อความดันโลหิต อัตราการเต้นของหัวใจและความเครียดในผู้ป่วยความดันโลหิตสูง". วารสารการพยาบาลและสุขภาพ 4(2): 28-35.

ยุพดี ชิดเดือน, ธีระศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ. 2556. "ผลการใช้โปรแกรมเพื่อลดความเครียดของเด็กและเยาวชนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

จังหวัดนครปฐม”. วารสารวิทยบริการ 24(4): 65-78.

เยาวเรศ สมทรัพย์, พเยาว์ เกษตรสมบูรณ์, สุรีย์พร กฤษเจริญ และ กัญจนี พลอินทร์. 2548. “ผลของการฝึกโยคะต่อภาวะ สุขภาพวัยรุ่นหญิง”. สงขลานครินทร์เวชสาร 23(3): 165-176.

เยาวเรศ สมทรัพย์, ธารางรัตน์ หาญประเสริฐพงษ์, วัชรี จงไพบูลย์พัฒนะ, กุสม พฤกษ์ภัทรานนต์ และ วัลภา จุฑอง. 2559. “ผลของโยคะนิทราต่อความเหนื่อยล้าในมารดาหลังคลอด”. วารสารสภาการพยาบาล 31(4): 38-49.

น้ำทิพย์ พันธุ์อนุกูล, ผู้แปล. 2563. กายวิภาคโยคะ. กรุงเทพฯ: บริษัท ไอดี ออล ดิจิคอลพริ้นท์ จำกัด.

พรรณยุพา เนาว์ศรีสอน. 2562. “ผลของโปรแกรมการออกกำลังกายด้วยโยคะต่อความเหนื่อยล้าและคุณภาพชีวิตของ มารดาหลังคลอดครรภ์แรก”. พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.

รุจา แก้วเมืองฝาง, พิริยา ศุภศรี และ สุพิศ ศิริอรุณรัตน์. 2560. “ผลของการฝึกโยคะต่อการลดความเครียดของหญิง ตั้งครรภ์วัยรุ่นครรภ์แรก”. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข 27(1): 73-84. “รายงานการวิเคราะห์แนวโน้มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดี และท่องเที่ยวเชิง สุขภาพ”. 2560. สถาบันทรัพย์สินทางปัญญาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. เข้าถึงเมื่อ 4 มิถุนายน 2564. https://www.ipthailand.go.th/images/3534/web_01052018/Report_CHU/8_Well- being_06.12.2017_ CHU.pdf.

ศุภกร ปิ่นทอง. 2564. “การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงโยคะในประเทศไทย”. วิทยานิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.

สิริพิมล อัญชลิสังกาศ. 2551. โยคะเพื่อสุขภาพขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: บริษัท สุขุมวิท

มีเดีย มาร์เก็ตติ้ง จำกัด.

สุจิรา วิเชียรรัตน์. 2547. "ผลของโปรแกรมการฝึกโยคะร่วมกับกระบวนการกลุ่มต่อสมรรถภาพทางกายของนักศึกษาพยาบาล". วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรัญญา บุทธิจักร์. 2555. "ผลของโปรแกรมฝึกโยคะที่มีผลต่อสมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัว การทรงตัว และความแข็งแรงของกล้ามเนื้อขาของสตรีช่วงเตรียมวัยทอง". วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

อาภรณ์ ภู่พัทธยากร และ ดวงใจ พิชัยรัตน์. 2554. "ผลของการฝึกโยคะพื้นฐานต่อสมรรถภาพทางกายและความเครียด ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ตรัง". Princess of Naradhiwas University Journal 3(2): 15-28.

อรพรรณ ประทุมนันท์. 2560. "ผลของโปรแกรมการจัดการความเครียดร่วมกับโยคะต่อความรุนแรงของอาการทางจิตใน ผู้ป่วยจิตเภทหญิง". วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

"ผลของการฝึกโยคะต่อภาวะสุขภาพผู้ป่วยยาเสพติด". 2549. โรงพยาบาลธัญญารักษ์สงขลา, เข้าถึงเมื่อ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2564. https://www.sdtc.go.th/paper/8.

ภาษาต่างประเทศ

Frawley, D. 2018. "India's Soft Power and Cultural Diplomacy: The Role of Yoga and Dharmic Traditions". American Institute of Vedic Studies.

Accessed June 4, 2021. https://www.vedanet.com/indias-soft-power-and-cultural-diplomacy-the-role-of-yoga-and-dharmic-traditions/.

Garfinkel, M and Schumacher, R,H. 2000. “Yoga.” Rheum Dis Clin North Am 26(1): 125-132.

Guatam, A and Droogan, J. 2017. “Yoga soft power: how flexible is the posture?”. The Journal of International Communication 24(1): 18-36.

Nagarathna, R, Nagendra, R,H and Majumdar, V. “A Perspective on Yoga as a Preventive Strategy for Coronavirus Disease 2019”. Int J Yoga 13(2): 89-98.

Samal, S. 2021. “The International Yoga Day, political discourse, and soft power game in India”. BLDE University Journal of Health Sciences 5(2): 102-105.

Singh, S. and Srivastava, S. 2014. “Yoga as Indian soft power”. University of Southern California. Accessed June 4, 2021. https://uscpublicdiplomacy.org/blog/yoga-indian-soft-power.

“9 Benefits of Yoga”. 2021. Johns Hopkins Medicine. Accessed June 4, 2021. https://www.hopkinsmedicine. org/health/wellness-and-prevention/9-benefits-of-yoga.

Woodyard, C. 2011. “Exploring the therapeutic effects of yoga and its ability to increase quality of life”. Int J Yoga 4(2): 49–54.

ความท้าทายและโอกาส: ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับอินเดียตั้งแต่ยุคปลดปล่อยอาณานิคมมาจนถึงสมัยแห่งการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19

Challenges and opportunities: The relations between Lao People' s Democratic Republic (PDR) and India from the decade of decolonisation to the COVID 19 pandemic

ธนเชษฐ วิสัยจร [1]

1 อาจารย์ประจำสาขาวิชาปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาความร่วมมือทางวิชาการด้านเอเชียศึกษา ภายใต้แผนงานอาเซียนในกระแสแห่งความพลิกผัน สนับสนุนโดย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และ กลุ่มศึกษาอินเดียแห่งมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

บทคัดย่อ

ความท้าทายและโอกาส: ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับอินเดียตั้งแต่ยุคปลดปล่อยอาณานิคมมาจนถึงสมัยแห่งการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19

บทความชิ้นนี้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับอินเดียนับตั้งแต่การปลดปล่อยอาณานิคมมาจนถึงยุคปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเมืองระหว่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ วิธีวิจัยจะประกอบไปด้วยการวิเคราะห์เอกสารเพื่อจะฉายภาพให้เห็นทั้งความท้าทายซึ่งจะเป็นอุปสรรคอันทำลายสัมพันธ์ภาพของลาวและอินเดียและโอกาสที่หมายถึงแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือของทั้งสองรัฐนับตั้งแต่ยุคปลดปล่อยอาณานิคมตอนปลายทศวรรษที่ 1940 ต่อเนื่องถึง 1950 ในขณะที่อินเดียได้รับเอกราชในปี ค.ศ. 1947 ลาวเองได้สถาปนารัฐในนามความเป็นชาติลาวของตนคือราชอาณาจักรลาวเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ในปี ค.ศ. 1954 (Evans, 2002; Stuart-Fox) ช่วงเวลาแรกที่งานวิจัยชิ้นนี้จะวิเคราะห์คือในขณะที่สงครามเย็นที่เป็นสงครามทางอุดมการณ์เมืองที่คุกกรุ่นที่สุด ทั้งสองรัฐกลับต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่แตกต่างกันไปแม้ว่าจะพยายามวางตัวเป็นกลางทั้งคู่ อินเดียได้เข้าร่วมกับกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (NAM) แต่ทว่าดินแดนของลาวกลายเป็นสนามรบที่ทั้งสองฟากฝั่งอุดมการณ์เข้าห้ำหั่นกัน ช่วงเวลาที่สองที่จะวิเคราะห์คือภายหลังค.ศ. 1975 ที่ได้มีการสถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวด้วยอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ขึ้นมา โอกาสและความท้าทายของนโยบายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวต่ออินเดียในยุคนั้นก็จะถูกอธิบายให้ชัดเจนขึ้น เมื่อสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเองก็มีทีท่าและแนวโน้มที่จะผูกสัมพันธ์กับรัฐในฟากฝั่งอุดมการณ์สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ด้วยกันเองโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มของสหภาพโซเวียด ในช่วงที่สามก็คือหลังปี ค.ศ.

1989 ที่ถือได้ว่าเป็นจุดสิ้นสุดของความขัดแย้งทางอุดมการณ์แบบสงครามเย็นในการเมืองระดับโลกได้ส่งผลต่อระดับภูมิภาค สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก็ได้เปิดรับความสัมพันธ์กับประเทศที่ไม่ได้มีอุดมการณ์แบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์มากขึ้น รวมถึงอินเดียด้วยในยุคสมัยสุดท้ายที่จะวิเคราะห์ก็คือปี ค.ศ. 2009 ถึงปัจจุบัน กล่าวคือปี ค.ศ. 2009 เป็นปีที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้เป็นเจ้าภาพจัดกีฬาระดับนานาชาติ คือซีเกมส์เป็นครั้งแรก และในช่วงเวลานี้เอง สาธารณรัฐประชาชนจีนได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมากขึ้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่จะวิเคราะห์ถึงความท้าทายและโอกาสที่มีต่อความสัมพันธ์กับอินเดีย จวบจนถึงในปี ค.ศ. 2021 ซึ่งเป็นปีที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 และในยุคนี้ก็ยังมีสัญญาณที่ดีเมื่อวัคซีนจำนวนไม่น้อยภายใต้การจัดหาของโครงการโคแวกซ์ซึ่งผลิตในประเทศอินเดียได้ส่งมายังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวตามรายงานขององค์การอนามัยโลก ด้วยความเข้าใจถึงความท้าทายและโอกาสในอดีตจะช่วยให้ผู้ที่สนใจความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและอินเดียเข้าใจแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอนาคตได้มากขึ้น ในอดีตที่ผ่านมาอาจจะมีอุปสรรคในความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศปรากฏอยู่บ้าง ด้วยเพราะลักษณะทางภูมิรัฐศาสตร์ของการเมืองโลกไม่ว่าจะเป็นเรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองในยุคสงครามเย็นหรือความใกล้ชิดทางเศรษฐกิจระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับสาธารณรัฐประชาชนจีนในยุคหลังสงครามเย็นก็ตาม อย่างไรก็ตามบทความฉบับนี้ยังมองว่าในความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับอินเดียยังมีโอกาสที่จะเป็นมิตรและสร้างสรรค์ความร่วมมืออยู่เสมอเนื่องด้วยความใกล้ชิดทางอารยธรรมและศาสนา ตลอดจนในยุคสงครามเย็นเองอินเดียก็ไม่ได้กระทบกระทั่งกับสาธารณรัฐประชาชนลาวชัดเจนนักเนื่องจากอินเดีย ก็จัดว่าอยู่ในกลุ่มประเทศที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ส่วนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเองก็มีทีท่าสนับสนุนบทบาทและจุดยืนของอินเดียในเวทีองค์การระหว่างประเทศ

อยู่เนือง ๆ และในอนาคตอันใกล้ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจะยังเป็นมิตรที่ดีกับอินเดียทั้งผ่านกลไกทวิภาคและพหุภาคี

คำสำคัญ: *สปป.ลาว , อินเดีย, นโยบายต่างประเทศ, โควิด 19, ประวัติศาสตร์การเมือง*

ABSTRACT

Challenges and opportunities: The relations between Lao People' s Democratic Republic (PDR) and India from the decade of decolonisation to the COVID 19 pandemic

This article discusses the international relations between Lao People's Democratic Republic (PDR) and India from the time of decolonisation to the present era in which the COVID 19 pandemic unavoidably affects the international politics. Focusing on the Lao state, this article looks at the ways in which the foreign policy towards India was formulated. The methods employed in this research are document analysis as it aims to pioneer the exploration of the challenges and opportunities that arose in the time of independence from the late 1940s towards the early 1950s. The term challenge refers to the situation that impedes and hinders the bilateral relations of the Lao and Indian state. Meanwhile, opportunity is the situation that is likely to open the room for bilateral cooperation. The first phase of the analysis is when India gained independence in 1947 and the Lao people established their own national state for the first time in 1954 as the Kingdom of Laos. During the peak time of the Cold War, both India and the Kingdom of Laos tried to be neutral but the two states faced different situations. While India sided herself with the Non-Alignment Movement (NAM), the territory of the Laos became the brutal battleground of the Cold War conflicts. The establishment of the communist state of Lao PDR in 1975 marks the second phase of the analysis in this article. It looks at how the foreign policy of Lao PDR towards India developed and

it could be described that Lao PDR was more interested in establishing the instate-state relations with other socialist states, especially those in the Soviet camp. In 1989 when the Cold War conflict was over, Lao PDR was more opened to other non-communist and communist states which include India and this is the third section of this article. The fourth phase of the analysis is the year 2009 as Lao PDR hosted the international sports event of SEA Games for the first time in her modern history. This period is the important turning point because China became more influential in the economic development of Lao PDR. Therefore, to look at how the policy towards India is formulated is worth analysing. The understanding of the challenges and opportunities in Indian-Lao relations from 2009 to 2021 which is the time of COVID 19 pandemic is crucial. A number of vaccines from COVAX facility, produced in India, are reported to be given to Lao PDR and that could possibly be a sign of friendly relationship of the two states according to World Health Organization (WHO). Accordingly, such understanding helps foresee to the relations of two states in the future. In the past, there were obstacles due to changes in global geopolitics such as the ideological stance of Lao PDR during the Cold War that hindered her relations with other non-communist states. Recently, Lao PDR has had closer economic relations with China. However, this article argues there is always a room for positive relations between Lao PDR and India, as the former was very much culturally influenced by the latter, especially in terms of religion and civilisation. During the Cold War, the two never really had ideological clash as India was a member of NAM. Recently, Lao PDR has also supported India's position in international organization. In the future, Lao PDR will still be friendly to India both through bilateral and

multilateral mechanism.

Keywords: *Lao People's Democratic Republic, India's foreign policy, covid 19, history, Greater Mekong Subregion*

1. บทนำ

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลาวที่เป็นรัฐชาติกับอินเดียนับตั้งแต่การปลดปล่อยอาณานิคมมาจนถึงยุคปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเมืองระหว่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ตัวงานวิจัยเองจะมุ่งวิเคราะห์จากนโยบายในมุมมองของรัฐลาวว่านโยบายต่างประเทศต่ออินเดียมีลักษณะเช่นไร ในอดีตที่ผ่านมาการศึกษาความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศยังมีอยู่น้อยมากหากจะศึกษาถึงเอกสารอย่างเป็นทางการในสถานเอกอัครราชทูตอินเดียประจำนครเวียงจันทน์ (India Embassy in Vientiane, 2014; 2017) ก็จะพบแต่เพียงการบันทึกความสัมพันธ์ในยุคปลดปล่อยอาณานิคม คือระหว่าง ค.ศ. 1954-1975 เท่านั้น เมื่อลาวได้กลายเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปี ค.ศ. 1975 การบันทึกความสัมพันธ์ทางการทูตได้ขาดช่วงไป ผู้เขียนมองว่าการศึกษาความสัมพันธ์ลาวกับอินเดียจะช่วยส่งเสริมความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงต่ออินเดียซึ่งมีศักยภาพที่จะเติบโตเป็นชาติมหาอำนาจต่อไปในอนาคต (Soikham, 2018) วิธีวิจัยจะประกอบไปด้วยการวิเคราะห์เอกสารทางประวัติศาสตร์การเมืองทั้งในสปป.ลาวและอินเดียเป็นสำคัญ บทความชิ้นนี้จึงจะฉายภาพให้เห็นทั้งความท้าทายและโอกาสนับตั้งแต่ยุคปลดปล่อยอาณานิคมตอนปลายทศวรรษที่ 1940 ต่อเนื่องถึง 1950 ในขณะที่อินเดียได้รับเอกราชในปี ค.ศ. 1947 ลาวเองได้สถาปนารัฐในนามความเป็นชาติของตนคือราชอาณาจักรลาวที่เป็นรัฐสมัยใหม่เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ในปี ค.ศ. 1954 ช่วงเวลาแรกที่บทความชิ้นนี้จะวิเคราะห์คือในขณะที่สงครามเย็นที่เป็นสงครามทางอุดมการณ์เมืองระหว่างสองขั้วคือสหรัฐอเมริกาในนามเสรีนิยมประชาธิปไตยและสหภาพโซเวียตในนามสังคมนิยมคอมมิวนิสต์และทั้งสองมหาอำนาจก็ได้พยายามเข้ามามีบทบาทในการเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมถึงรัฐที่เพิ่งได้เอกราช (Tyner, 2007; Philips, 2016) แต่ทว่าทั้งลาวและอินเดียเองกลับต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่แตกต่างกันไปแม้ว่าจะพยายามวางตัวเป็นกลางทั้งคู่ อินเดียได้เข้าร่วมกับกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่

ฝ่ายใด (NAM) แต่ดินแดนของลาวรวมถึงรัฐอดีตอินโดจีนอื่นทั้งกัมพูชา เวียดนามเหนือและใต้กลับกลายเป็นสนามรบที่ทั้งสองฟากฝั่งอุดมการณ์เข้าห้ำหั่นกัน (Hillmer, 2010; Lee, 2015) ช่วงเวลาที่สองที่จะวิเคราะห์คือภายหลังค.ศ. 1975 ที่ได้มีการสถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวด้วยอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ขึ้นมา (Evans, 2002) โอกาสและความท้าทายของนโยบายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวต่ออินเดียในยุคนั้นก็จะถูกอธิบายให้ชัดเจนขึ้น ในช่วงที่สามก็คือหลังปี ค.ศ. 1989 ที่ถือได้ว่าเป็นจุดสิ้นสุดของความขัดแย้งทางอุดมการณ์แบบสงครามเย็นในการเมืองระดับโลก ในระดับภูมิภาคเองสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก็ได้เปิดรับความสัมพันธ์กับประเทศที่ไม่ได้มีอุดมการณ์แบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์มากขึ้นรวมถึงอินเดียด้วย ในยุคสมัยสุดท้ายที่จะวิเคราะห์ก็คือปี ค.ศ. 2009 ถึงปัจจุบัน กล่าวคือปี ค.ศ. 2009 เป็นปีที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้เป็นเจ้าภาพจัดกีฬาระดับนานาชาติ คือซีเกมส์เป็นครั้งแรก (Jönsson, 2009) และในช่วงเวลานี้เองสาธารณรัฐประชาชนจีนได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมากขึ้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่จะวิเคราะห์ถึงความท้าทายและโอกาสที่มีต่อความสัมพันธ์กับอินเดีย จวบจนถึงในปี ค.ศ. 2021 ซึ่งเป็นปีที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ด้วยความเข้าใจถึงความท้าทายและโอกาสในอดีตจะช่วยให้ผู้ที่สนใจความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและอินเดียเข้าใจแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอนาคตได้มากขึ้น ในอดีตที่ผ่านมาอาจจะมีอุปสรรคในความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศปรากฎอยู่บ้างด้วยเพราะลักษณะทางภูมิรัฐศาสตร์ของการเมืองโลกไม่ว่าจะเป็นเรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองในยุคสงครามเย็นหรือความใกล้ชิดทางเศรษฐกิจระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับสาธารณรัฐประชาชนจีนในยุคหลังสงครามเย็นก็ตาม อย่างไรก็ตามบทความฉบับนี้ยังมองว่าในความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับอินเดียยังมีโอกาสที่จะเป็นมิตรและสร้างสรรค์อยู่เสมอเนื่องด้วยความใกล้ชิดทางอารยธรรมและศาสนา ตลอดจนในยุคสงครามเย็นเองอินเดียก็ไม่ได้กระทบกระทั่งกับสาธารณรัฐประชาชนลาวชัดเจนนักเนื่องจากอินเดีย ก็จัดว่าอยู่ในกลุ่มประเทศที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด

และในอนาคตอันใกล้ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจะยังเป็นมิตรที่ดีกับอินเดียทั้งผ่านกลไกทวิภาคและพหุภาคี

2. จุดเริ่มต้นความสัมพันธ์ทางการทูตหลังลาวเป็นรัฐชาติ: ราชอาณาจักรลาวและอินเดียจาก 1956-1975

ในช่วงเวลาที่สงครามโลกครั้งที่สองเพิ่งจะสิ้นสุดและโลกก็ดูเหมือนว่ากำลังจะก้าวสู่ระเบียบโลกใหม่ในขณะนั้นซึ่งก็คือสงครามเย็นอันเป็นความขัดแย้งกันของอุดมการณ์ของสหรัฐอเมริกาที่ต้องการสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมและการปกครองแบบประชาธิปไตย กับสหภาพโซเวียตที่ต้องการสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม (จุลชีพ ชิณวรรโณ, ปี 2558) แรกเริ่มนั้นท่าทีของอินเดียต่อการปลดปล่อยอาณานิคมของบรรดารัฐในอินโดจีนภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสยังไม่ค่อยชัดเจน เนื่องจากอินเดียก็มีความสัมพันธ์กับฝรั่งเศสที่ไม่ได้อยู่ในสภาพที่เลวร้ายนัก (Jain, 2012) กล่าวคืออินเดียเองก็มีพื้นที่บางส่วนที่เคยอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส เช่น คาราอิกาล (Karaikal) ปอนดิเชรี (Pondichery) และยานาออน (Yan-aon) ในอันธรประเทศและก็เป็นฝรั่งเศสที่ยินยอมให้ได้รับเอกราชโดยสันติจนกระทั่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของอินเดีย ปัจจัยในข้อนี้อาจเป็นเหตุให้ให้อินเดียไม่ได้มีจุดยืนที่ชัดเจนในการสนับสนุนขบวนการปลดปล่อยอาณานิคมในอินโดจีน (Jain, 2012) แต่ครั้นเมื่อเวลาผ่านไปประยะหนึ่งอดีตนายกรัฐมนตรีคนแรกของอินเดีย คือชวาหะรลาล เนห์รู (Jawaharlal Nehru) เองก็ถึงกลับต้องยอมรับว่าตนเองและรัฐบาลอินเดียในขณะนั้นก็มีใจเข้าข้างทางฝั่งสหภาพโซเวียตและการปฏิวัติในจีนแผ่นดินใหญ่ที่นำโดยเหมาเจ๋อตุง แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ไม่ได้หมายความว่าจุดยืนของตนในนามของรัฐบาลอินเดียจะสนับสนุนลัทธิคอมมิวนิสต์หรือระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมแต่อย่างใด หากแต่เนห์รู (Nehru) ยืนกรานที่จะไม่ต้องการเห็นอิทธิพลและความก้าวร้าวของชาวยุโรป (European aggression in Asia) ในรูปแบบจักรวรรดินิยมหลงเหลือในทวีปเอเชียและดินแดนอดีตอาณานิคมอื่น ซึ่งหมายรวมพื้นที่ของอินโดจีน อันประกอบไปด้วยดินแดนลาวด้วย (Nehru, 1994, p. 417) และทัศนะเช่นนั้นน่าจะเป็นความคิดเห็น

ในระยะแรกเริ่มก่อนที่ลาวจะเป็นรัฐเอกราชหลังจากสมรภูมิเดียนเบียนฟูที่ฝรั่งเศสตกเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ต่อกองกำลังของเวียดนามภายใต้การบังคับบัญชาของโฮจิมินห์จนเป็นจุดเริ่มต้นไปสู่การถอนทหารออกจากอินโดจีนและการได้รับเอกราชของลาวในที่สุด

เหตุการณ์ที่เป็นประจักษ์ชัดที่สุดถึงท่าทีของอินเดียที่ไม่เห็นด้วยกับการเข้ามามีอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคอินโดจีนก็คือเมื่อมีการจัดตั้งองค์การสนธิสัญญาป้องกันภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ สปท. (Southeast Asia Treaty Organization) ในปี ค.ศ. 1954 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือการป้องปรามลัทธิคอมมิวนิสต์และสังคมนิยมไม่ให้แพร่ขยายลงมาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Philips, 2017) และแม้จะมีภาคีสมาชิก 8 ประเทศคือ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ปากีสถาน ไทย และฟิลิปปินส์ แต่ก็เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ว่าสหรัฐอเมริกาเป็นผู้มีอิทธิพลในการกำหนดนโยบายนั้นเป็นไปเพื่อให้สอดคล้องกับผลประโยชน์และนโยบายการป้องปรามคอมมิวนิสต์ของสหรัฐอเมริกาเอง (Said, 1977) ท่าทีของอินเดียรวมถึงเนห์รู (Nehru) คือต้องการให้ชาติตะวันตกลดอิทธิพลของตนจากดินแดนอดีตอาณานิคมที่ประกาศเอกราชไปแล้ว ซึ่งย่อมหมายรวมถึงลาวด้วย ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดีย กับสหรัฐอเมริกาในยุคนั้นยิ่งห่างเหินขึ้นไปอีก (Madan, 2020)

ความสัมพันธ์ระหว่างลาวที่เป็นรัฐเอกราชและอินเดียเอง หากจะนับอย่างเป็นทางการก็คงต้องย้อนเวลากลับไปตามที่สถานเอกอัครราชทูตอินเดียประจำนครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ระบุในเว็บไซต์อย่างเป็นทางการว่าถึงแม้ว่าอดีตนายกรัฐมนตรีคนแรกของอินเดีย คือชวาหะรลาล เนห์รู (Jawaharlal Nehru) จะเดินทางเยือนราชอาณาจักรลาวอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1954 แต่ความสัมพันธ์ทางการทูตได้เริ่มขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1956 โดยยึดถือเอาการเดินทางมาเยือนของประธานาธิบดี ราเชนทระ ปราสาทเป็นหมุดหมายสำคัญในปี ค.ศ. 1956 นั้นเอง (Embassy of India in Vientiane, 2014) บรรดาผู้นำประเทศและแกนนำในรัฐบาลของทั้งราชอาณาจักรลาวและอินเดียต่างมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศก็เป็นไปในแง่บวก กล่าวคืออินเดียถือว่าเป็นอีกหนึ่งเสียง

ที่ให้การสนับสนุนลาวในการเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ (India Embassy in Vientiane, 2017) โดยลาวได้ยื่นความจำนงขอเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติในปี ค.ศ. 1952 (United Nations, Security Council, 1952)

หากอ้างจากนิยามของคำว่าโอกาสในความสัมพันธ์ระหว่างทวิภาคีที่กล่าวไปในข้างต้นว่าคือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทีมีแนวโน้มจะพัฒนาและเกิดความร่วมมือ บทความฉบับนี้ถือว่ายุคที่แรกเริ่มได้เอกราชของสปป.ลาวนี้มีแต่โอกาสทองในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับอินเดียให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์ขึ้นด้วยเหตุผลสามประการ คือประการแรกในทางความสัมพันธ์ทางอารยธรรม อนึ่งหากจะอ้างตามการจัดประเภทของภูมิทัศน์การเมืองโลกในยุคหลังสงครามเย็นของ Samuel Huntington (1993) คำว่าอารยธรรมที่ใช้อธิบายมุมมองของลาวที่มีต่ออินเดียในทีนี้ก็คงจะไม่ตรงตามความหมายของ Huntington (1993) เท่าใดนัก แต่หากจะพิจารณาลงไปให้ละเอียดยิ่งขึ้นเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐของลาวในนามราชอาณาจักรลาวกับอินเดียในยุคแรกเริ่มหลังจากประกาศเอกราช อารยธรรมอินเดียก็จัดเป็นหนึ่งในอารยธรรมหลักของโลก แม้ว่า Huntington เองจะจำแนกว่าลาวจัดอยู่ในอารยธรรมของศาสนาพุทธ แต่ศาสนาพุทธก็จัดได้ว่ามีต้นกำเนิดมาจากอนุทวีปซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในรัฐสมัยใหม่ของอินเดีย ประกอบกับทัศนะของชาวลาวที่มีต่ออินเดียก็คงไม่แตกต่างจากประชาชนในรัฐชาติอื่น ๆ ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงอันประกอบไปด้วย สองมณฑลของสาธารณรัฐประชาชนจีน คือยูนนาน และกวางสี เวียดนาม เมียนมา ไทย และกัมพูชาเท่าใดนัก (นรุตม์ เจริญศรี, 2553) ดังปรากฏเห็นแล้วว่าอารยธรรมอินเดียมีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันชองผู้คนแถบนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปกรณัมเทพเจ้าในศาสนาฮินดู และพุทธศาสนานิกายเถรวาทซึ่งยากจะปฏิเสธได้ว่าอิทธิพลในชีวิตประจำวันของชาวลาวจนไม่อาจตัดขาดจากกันได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งพุทธศาสนากับชีวิตประจำวันของพลเมืองพื้นราบในลาว

ประการที่สอง ทั้งราชอาณาจักรลาวและอินเดียต่างต้องเผชิญกับการเป็นผู้ถูกล่าอาณานิคม กล่าวคืออินเดียเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิอังกฤษและลาวเป็นส่วนหนึ่ง

ของฝรั่งเศส นับตั้งแต่ยุคปลดปล่อยอาณานิคมในต้นทศวรรษที่ 1950 ที่อดีตอาณาจักรลาวโบราณอันประกอบไปด้วยหลวงพระบาง เวียงจันทน์และจำปาสักตลอดจนหัวเมืองเล็กหัวเมืองน้อยได้ตกอยู่ภายใต้การจัดการการปกครองของจักรวรรดิฝรั่งเศสในอินโดจีน ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องเอกราชในลาวจัดได้ว่าชื่นชมขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเอกราชในอินเดียที่ต่อต้านจักรวรรดิอังกฤษในช่วงระยะเวลาคาบเกี่ยวกัน (India Embassy, 2014) นอกจากนี้แล้วในช่วงแรกเริ่มการเป็นรัฐชาติเอกราชชนชั้นนำลาวในยุคนั้นยังรู้สึกยินดีที่อดีตนายกรัฐมนตรีเนห์รู (Nehru) ของอินเดียได้ให้การสนับสนุนราชอาณาจักรลาวตลอดมา แม้ว่าจะถูกแทรกแซงจากมหาอำนาจในยุคสงครามเย็นอยู่เนือง ๆ ทั้งสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต อินเดียได้แสดงจุดยืนอย่างชัดเจนที่สนับสนุนไม่ใช่แต่แค่เฉพาะความเป็นเอกราชของลาว แต่ยังต้องการที่จะเห็นลาวปราศจากการแทรกแซงจากมหาอำนาจไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกาหรือจีนแผ่นดินใหญ่ (Jain, 2012) เมื่ออินเดียดำรงตำแหน่งในฐานะประธานคณะกรรมการตรวจสอบและควบคุมระหว่างประเทศ (International Commission for Security and Control) ซึ่งดำเนินงานร่วมกับผู้แทนทางการทูตจากโปแลนด์และแคนาดา อินเดียก็ได้พยายามดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อราชอาณาจักรลาวตามหลักการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดดังที่อดีตประธานาธิบดีเนห์รู (Nehru) ได้ยึดมั่น ซึ่งอีกสองชาติคือโปแลนด์เองย่อมต้องดำเนินตามแนวความคิดทางการเมืองและผลประโยชน์ทางการเมือระหว่างประเทศของสหภาพโซเวียต ส่วนแคนาดาก็ย่อมต้องเอนเอียงมาทางสหรัฐอเมริกาในขณะนั้น

ประการที่สามสืบเนื่องมาจากประกาศแรก เนื่องด้วยสภาพทางภูมิรัฐศาสตร์ของสงครามเย็นถูกจำแนกโดยใช้อุดมการณ์ทางการเมืองเป็นสำคัญ กล่าวคือพันธมิตรสหรัฐอเมริกาที่มักจะยึดถือระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมและอาจจะเป็นประชาธิปไตยหรือไม่เป็นประชาธิปไตยก็ได้ในทางหนึ่ง (กุลลดา เกษบุญชู มีด, 2550) ที่ต้องห้ำหั่นกับพันธมิตรของสหภาพโซเวียตหรือพันธมิตรของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ยึดถืออุดมการณ์แบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ในอีกทางหนึ่ง อินเดียในยุคนั้น

พยายามดำเนินนโยบายต่างประเทศในลักษณะที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดตามแนวทางของเนห์รู (Nehru) นายกรัฐมนตรีคนแรกของอินเดีย พร้อมกับนาย โยเซฟ ติโต ประธานาธิบดีของยูโกสลาเวีย ประธานาธิบดีซูการ์โนของอินโดนีซียและ นายกามาล อับเดล นัสเซอร์ของอียิปต์ ที่ประชุมกันที่เมืองบันดุงในปี ค.ศ. 1955 และนำมาเป็นรากฐานในการก่อตั้งขบวนการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (Non-Aligned Movement) หรือ NAM ขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1961 โดยหลักใหญ่ใจความคือ ไม่ต้องการจะเป็นพันธมิตรกับทั้งสหรัฐอเมริกาและทั้งสหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อจะต่อต้านฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ (Grant, 1995)

จากเหตุผลสามประการดังกล่าวทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับรัฐบาลราชอาณาจักรลาวในช่วงเวลานั้นน่าจะมีแนวโน้มที่เป็นบวกมากกว่าลบ คือมีโอกาสที่จะพัฒนาความร่วมมือระหว่างสองประเทศและสนับสนุนกันและกันบนเวทีการเมืองระหว่างประเทศด้วยความคล้ายคลึงผูกพันทางอารยธรรมระหว่างสองประเทศเองและก็จุดยืนทางการเมืองของอินเดียที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ซึ่งสอดคล้องกับความพยายามในการจัดตั้งรัฐบาลผสมของราชอาณาจักรลาวที่รวมทั้งฝ่ายเป็นกลาง ฝ่ายซ้ายที่เอียงไปทางเวียดมินห์ และฝ่ายขวาที่เอียงมาทางไทยและสหรัฐอเมริกาเข้าเป็นรัฐบาลผสม (Poole, 2009) ทำให้เหมาะสมกับการดำเนินการในการผูกไมตรีมากกว่าที่ลาวจะเอนเอียงไปฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด แต่ทว่าอุปสรรคก็ปรากฏอยู่ด้วยปัญหาความไม่สงบในลาวในขณะนั้น (Sirikrai, 1979) ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับอินเดียไม่ได้พัฒนาไปมากนัก หากจะเทียบกับความพยายามเข้าแทรกแซงของชาติมหาอำนาจอื่นทั้งสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต รวมถึงไทยเอง

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับอินเดียจากปี ค.ศ. 1975-1989

ในระหว่างปี ค.ศ. 1975 ถึง 1989 เป็นช่วงเวลาที่ชาติในอดีตอินโดจีนของฝรั่งเศสต่างก็เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ บทความ

ฉบับนี้จึงมองว่าความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียและราชอาณาจักรลาวที่กำลังถึงกาลสิ้นสุดอาจจะได้มีลักษณะที่เป็นไปในแง่ของความร่วมมือมากเท่าใดและจากการศึกษาเอกสารทางประวัติศาสตร์เบื้องต้นก็หาข้อมูลในทางวิชาการได้ยากหากจะเทียบเคียงกับยุคหลังประกาศเอกราชและยุคหลังสงครามเย็นสิ้นสุดลง เมื่ออินเดียต้องดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตกับรัฐบาลภายใต้การระบอบการปกครองใหม่ ขบวนการปะเทดลาว (Pathet Lao) ที่มีความใกล้ชิดกับเวียดนามภายใต้การนำของโฮจิมินห์และยึดถืออุดมการณ์แบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ได้รับชัยชนะในสงครามกลางเมืองภายในลาวในปลายปี ค.ศ. 1975 สหรัฐอเมริกาและรัฐอื่น ๆ ที่มีความใกล้ชิดต่างก็มองว่าลาวจะเป็นภัยคุกคามต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม (Jarnadhan, 2014, p.86) ยิ่งเมื่อสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวสถาปนาความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเวียดนาม จนกองกำลังติดอาวุธของเวียดนามปฏิบัติการทางทหารในดินแดนของลาวได้ (Oldfield, 1998) ดินแดนลาวยิ่งเป็นเสมือนพื้นที่แห่งภัยคุกคามต่อโลกเสรีเป็นอย่างมาก (Paribara, 1984)

ถึงกระนั้นก็ดีก็มีรายงานว่ามีการเยือนอินเดียอย่างเป็นทางการของเจ้าสุพานุวงในฐานะประธานประเทศคนแรกของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวซึ่งอินเดียเองรู้จักกันในนามของเจ้าชายสีแดง (Red Prince) (Jarnadhan, 2014). ภายหลังจากที่ลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ค.ศ. 1975 แล้ว เจ้าสุพานุวงก็ได้เยือนอินเดียในปี ค.ศ. 1977 (Reuter, 1977) โดยได้ใช้เวลาทั้งหมด 8 วัน (Prince Souphanouvong Facebook Page, 2020) ด้วยท่าทีของรัฐบาลอินเดียเองที่ไม่ต้องการจะแสดงจุดยืนว่าเอียงเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในประเด็นความขัดแย้งทางอุดมการณ์ของสงครามเย็น ไม่ว่าจะเป็นฝั่งสหภาพโซเวียตหรือสหรัฐอเมริกา ทำให้โอกาสการสานสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศไม่ถึงกับจะหมดสิ้นลงไปเสียทีเดียว แต่ด้วยเพราะสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชานลาวเองก็ตกอยู่ในสภาวะที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งใหญ่ภายในประเทศ อาทิการนำนโยบายเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์ (centrally-economic plan) มาใช้ ประกอบกับข้าราชการและบุคลากร

ในระบอบเก่าหากไม่อพยพย้ายถิ่นฐานไปต่างประเทศ ก็มักจะถูกไล่ล่าด้วยเพราะถูกกล่าวหาว่ามีความเห็นต่างทางการเมืองเพื่อมาปรับเปลี่ยนทัศนคติภายใต้ชื่อ "ค่ายสัมนา" (re-education camp) (Poole, 2009) ทำให้โอกาสในการสานสัมพันธ์กับอินเดียเองก็ไม่ได้เฟื่องฟูมากนัก ในช่วงเวลานี้ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเองจะดำเนินกิจกรรทางการทูตกับประเทศที่ปกครองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ด้วยกันเองมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเวียดนามและสหภาพโซเวียต

บทความฉบับนี้มองว่า ถึงแม้ว่าสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจะเลือกมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับเฉพาะรัฐที่มีอุดมการณ์ในแบบเดียวกันคือสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฝั่งบริวารของสหภาพโซเวียตและเวียดนาม แต่ก็ไม่ใช่ว่าความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียจะเป็นอุปสรรคไปทั้งหมด หากจะเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างไทยที่เป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา เนื่องด้วยอินเดียเองก็พยายามแสดงจุดยืนในเวทีการเมืองระหว่างประเทศว่าไม่ต้องการฝักใฝ่ทั้งสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต เพียงแต่เนื่องจากเหตุการณ์ทางการเมืองภายในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวระหว่างปี ค.ศ. 1975-1979 ที่ได้เริ่มนำนโยบายเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์ (centrally-planned economy) มาใช้ จนกระทั่งได้เริ่มมีการผ่อนปรน ไปจนถึงเข้าสู่ยุค ค.ศ. 1986 ที่ได้มีการเปิดรับแนวความคิดตลาดเสรีบ้างอย่างแนวคิดจินตะนาการใหม่ แต่ก็ยังขาดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (Poole, 2009) ทำให้ความสัมพันธ์กับรัฐบาลอินเดียในยุคนั้นยังไม่ชัดเจนนัก ซึ่งบทความฉบับนี้มองว่าความขาดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวประการหนึ่ง ภาวะพึ่งพิงประเทศสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ด้วยกันเองโดยเฉพาะอย่างยิ่งเวียดนามอีกประการหนึ่งถือว่าเป็นประเด็นท้าทายอย่างยิ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและอินเดียไม่ได้มีภารพัฒนาในเรื่องความร่วมมือมากนักในยุคนี้

4. ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับอินเดียจากปี ค.ศ. 1989-2019

ในวงวิชาการด้านการเมืองระหว่างประเทศยังคงมีการถกเถียงกันว่าสงครามเย็นสิ้นสุดลงปีใดกันแน่ระหว่างปี ค.ศ. 1989 อันเป็นปีที่มีการทลายกำแพงเบอร์ลินอันเป็นสัญลักษณ์ของการขีดเส้นแบ่งเชิงสัญลักษณ์ทางด้านการเมืองการปกครองและอุดมการณ์ทางการเมืองแบบเสรีนิยมออกจากสังคมนิยม (จุลชีพ ชิณวรรโณ, 2558) กับปี ค.ศ. 1991 อันเป็นปีที่สหภาพโซเวียตล่มสลายลง แต่บทความฉบับนี้จะยึดถือเอาปี ค.ศ. 1989 อันเป็นปีที่นายกรัฐมนตรีชาติชาย ชุณหะวัณของไทยได้ประกาศนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า (Erlanger, 1989) ซึ่งเปรียบเสมือนหมายหมุดเริ่มต้นของการลงทุนของนักลงทุนจากไทยในอดีตรัฐอินโดจีน คือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เวียดนาม และกัมพูชา บทความฉบับนี้จึงมองว่ายุคนี้เต็มไปด้วยโอกาสในการพัฒนาความร่วมมือกันระหว่างอินเดียและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวโดยความแตกต่างทางอุดมการณ์ทางการเมืองในยุคสงครามเย็นที่อินเดียพยายามเป็นกลาง และลาวมีความใกล้ชิดกับค่ายสังคมนิยมจะไม่เป็นอุปสรรคหรือความท้าทายอีกต่อไปอีก แม้ว่าความร่วมมือนั้นจะมีลักษณะแบบพหุภาคี (multilateralism) มากกว่าทวิภาคี (bilateralism) ก็ตาม กล่าวคือหลังจากสิ้นสุดสงครามเย็น มีผู้แสดงทัศนะว่าหากนโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นไปในลักษณะทวิภาคี (bilateralism) ส่วนใหญ่แล้วสาเหตุก็มาจากปัจจัยที่ว่าสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก็มีอำนาจในการต่อรองน้อยกว่าชาติอื่น เมื่อเป็นความสัมพันธ์ในรูปแบบพหุภาคี (multilateralism) โอกาสที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจะเสียเปรียบในการเจรจาก็จะลดลง (Poole, 2009) เช่น หากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวต้องเจรจาต่อรองกับสหรัฐอเมริกา หรือสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อการเจรจานั้นทำร่วมกันพร้อมกับอีกหลายประเทศในกลไกพหุภาคีอาทิกลไกอาเซียน (ASEAN) โอกาสที่จะเสียเปรียบหรือถูกเอารัดเอาเปรียบจากคู่เจรจาก็จะลดลง (Poole, 2009)

คำอธิบายข้างต้นอาจนำมาใช้กับความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในยุคหลังสงครามเย็น เมื่อการต่างประเทศส่วนใหญ่ของทั้งสองมักจะเป็นไปในรูปแบบพหุภาคี (multilateralism) แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าความสัมพันธ์ในรูปแบบทวิภาคี (bilateralism) จะไม่มีปรากฏอยู่เลย กล่าวคือในรูปแบบพหุภาคี อินเดียได้ผลักดันนโยบายมองตะวันออก (Look East Policy) ซึ่งอดีตนายกรัฐมนตรีนาราสิงหา เรา (Narasimha Rao) ที่ดำรงตำแหน่งระหว่างปี ค.ศ. 1991-1996 พยายามผลักดัน โดยการรวมกลุ่มประเทศที่แหกขนบนโยบายในเอเชียของอินเดียที่มักจะจำกัดอยู่แต่ในอนุทวีปดังเก่า ทว่ามองออกไปทางตะวันออกทางพม่าและไทยในโครงสร้าง BIMSTEC อันประกอบไปด้วยบังคลาเทศ ศรีลังกา อินเดียและไทย (Michael, 2013) หรือการรวมกลุ่มของภูมิภาคของที่ตั้งซึ่งอินเดียตั้งอยู่เพื่อไปร่วมมือกับอีกภูมิภาคหนึ่งในที่นี้คือภูมิภาคของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เช่นใช้การนิยามดินแดนที่แม่น้ำคงคาสิ้นสุดแล้วเอารัฐชาติที่อยู่บริเวณนั้นมารวมตัวกันเพื่อมีความร่วมมือกันกับดินแดนที่แม่น้ำโขงไหลพาดผ่าน ในชื่อความร่วมมือแม่น้ำโขง-คงคา (Mekong-Ganga Cooperation) ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นในเดือนมิถุนายนปี ค.ศ. 2000 โดยมีการลงนามกันที่นครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ความร่วมมือแม่น้ำโขง-คงคานี้ได้พัฒนามาจากโครงการคงคา-แม่น้ำโขงสุวรรณภูมิ (Ganga-Mekong Suvarnabhumi Project) ชาติสมาชิกประกอบไปด้วยอินเดีย ไทย เมียนมา กัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเวียดนาม และมีการวางแผนที่ครอบคลุมความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านการท่องเที่ยว วัฒนธรรม การศึกษาและการสื่อสาร กล่าวคือ กลไกความร่วมมือแม่น้ำโขง-คงคาที่ว่านี้มีขอบข่ายที่เตรียมการให้อินเดียจะสร้างจุดเชื่อมโยงระหว่างประเทศเพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนกันระหว่างชาติภาคี การพัฒนาจากภาคตะวันตกถึงภาคตะวันออกของประเทศอินเดียก็ย่อมจะเป็นไปได้เนื่องด้วยจากการเติบโตทางด้านการค้าและการลงทุนในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเอง นอกจากนี้แล้วยังคาดหวังกันว่าทั้งเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจจากตะวันออก-ตะวันตก และทางหลวงสายเอเชียก็จะพัฒนาไปควบคู่กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์อีกด้วย (Sharma, Goria & Mishra, 2011) ทั้งนี้

และทั้งนั้นแผนการดังกล่าวที่มีการลงนามในสปป.ลาว หากพิจารณาดูผิวเผินย่อมหมายความว่าโอกาสแห่งความร่วมมือระหว่างสปป.ลาวกับอินเดียนั้นเปิดกว้างต้อนรับสหัสวรรษใหม่ ไม่ใช่แต่รูปแบบทวิภาคี แต่ยังเป็นรูปแบบพหุภาคีในนามความร่วมมือแม่น้ำโขง-คงคา ความท้าทายประการหนึ่งก็คือเป็นที่น่าสังเกตว่าชื่อของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจะไม่ปรากฏในฐานะตัวแสดงหลักในรูปแบบพหุภาคี หากพิจารณาลงในรายละเอียดมากขึ้นจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับชาติในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงที่มีลักษณะพหุภาคีนั้น แท้จริงแล้วอินเดียเน้นติดต่อปฏิสัมพันธ์กับไม่กี่ชาติและที่ปรากฏชัดในงานวิชาการส่วนใหญ่มักจะปรากฏชื่อเมียนมา และไทยเท่านั้น (Michael, 2013) ที่ยังคงมีปฏิสัมพันธ์กับอินเดียอย่างต่อเนื่อง

เมื่อมาพิจารณาในความสัมพันธ์รูปแบบทวิภาคี (bilateralism) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก็มีท่าทีที่เป็นมิตรกับอินเดียทั้งในทางด้านสังคม การค้า การทหารและก็ทางการทูต กล่าวคือ ในเชิงสังคมมีชุมชนชาวอินเดียกว่า 150 แห่งที่อาศัยอยู่ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและในปี ค.ศ. 2010 ก็ได้จัดตั้งหอการค้าอินเดีย (The Indian Chamber of Commerce) ขึ้นโดยธุรกิจหลักประกอบไปด้วยการค้าอัญมณี ภัตตาคาร สิ่งทอ เสื้อผ้า การโรงแรม เหมือง และการค้าไม้กฤษณา บรรษัทข้ามชาติสัญชาติอินเดียที่เปิดสำนักงานในลาวประกอบไปด้วย Lao-SPG CMC Mining (P) Limited, the Aditya Birla Group, WAPCOS, Krioskar Brothers และ Angelique International (Janardhan, 2014) ทั้งนี้ทั้งนั้นได้ปรากฏสนธิสัญญาในรูปแบบการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมหลายฉบับ อาทิเช่น บันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) ว่าด้วยการบูรณะมรดกโลกปราสาทวัดพูในแขวงจำปาสักทางตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กล่าวคือปราสาทวัดพูได้รับอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมมาจากอารยธรรมขอมโบราณซึ่งก็ได้รับอิทธิพลทางอารยธรรมจากอินเดียมาอีกทอดหนึ่ง (Soikham, 2018) โครงการดังกล่าวได้ลงนามในปี ค.ศ. 2007 และเริ่มมีการปฏิสังขรในปี ค.ศ. 2009 โดยใช้งบประมาณทั้งสิ้น 4.1 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐโดยมีระยะเวลาการดำเนินงานทั้งหมด

8 ปี (Janardhan, 2014) นอกจากนี้ยังมีโครงการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและอินเดียระหว่างปี ค.ศ. 2011-2013 ที่ลงนามไปเมื่อปี ค.ศ. 2010

ครั้นถึงปลายทศวรรษที่ 2000 ต่อทศวรรษที่ 2010 มูลค่าทางการค้าระหว่างอินเดียกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากในช่วงระยะเวลารอยต่อไม่กี่ปี กล่าวคือในปี ค.ศ. 2008 ต่อ 2009 มูลค่าการค้าของสองประเทศคือ 9.52 ล้านเหรียญสหรัฐ โดยการนำเข้าของอินเดียคิดเป็น 9 ล้านเหรียญสหรัฐและส่งออกคิดเป็น 0.52 เหรียญสหรัฐ (Janardha, 2014) แต่ในปี ค.ศ. 2009 มูลค่าการค้าสุทธิกลับพรุ่งพรวดเป็น 37 ล้านเหรียญสหรัฐ ในเวลานั้นสินค้าหลักที่อินเดียนำเข้าจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก็คือแร่ทองแดง และสินค้าที่ส่งออกไปยังลาวอุปกรณ์ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ทางยาตลอดจนเวชภัณฑ์ (Janardha, 2014) ในปี ค.ศ. 2011 มูลค่าทางการค้าทั้งสองประเทศก็ยิ่งสูงขึ้นไปอีก โดยมูลค่าสุทธิคิดเป็น 104.5 ล้านเหรียญสหรัฐ สินค้าที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวซื้อจากอินเดียมีมูลค่า 14.97 ล้านเหรียญสหรัฐและอินเดียสั่งซื้อจากลาวคิดเป็น 89.53 ล้านเหรียญสหรัฐ บทความฉบับนี้มองว่าสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มูลค่าการค้าระหว่างสองประเทศเพิ่มขึ้นในช่วงรอยต่อระหว่างสองทศวรรษก็เนื่องมาจากการลงนามระดับพหุภาคีเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ เมื่ออินเดียและอาเซียนได้ลงนามกันในข้อตกลงว่าด้วยสินค้า (Goods Agreement) ในปี ค.ศ. 2009 จึงเป็นเสมือนจุดเปิดให้การค้าระหว่างอินเดียและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเพิ่มขึ้นดังอ้าง

ในทางการทหารก็ปรากฏให้เห็นเมื่อปี ค.ศ. 2003 ที่กองทัพบกอินเดียได้มอบรถจิ๊ปรุ่น TATA จำนวน 20 คันให้กับกองทัพประชาชนแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นอกจากนี้ยังมีการซ้อมรบและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางด้านการทหารกันระหว่างสองประเทศอยู่เป็นระยะดังที่ปรากฏในปี ค.ศ. 2011 และ 2012 ตามลำดับ (Janardhan, 2014) ความสัมพันธ์ทางกองทัพเป็นประเด็นที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากว่านอกเหนือจากกองทัพของเวียดนามและสาธารณรัฐประชาชนจีน

ที่ได้เข้ามาร่วมซ้อมรับกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวแล้ว กองทัพอินเดียเป็นเพียงชาติเดียวเท่านั้นที่ได้รับโอกาสนี้ (Nardhan, 2014) บทความชิ้นนี้จึงมองว่าความสัมพันธ์ทางการทหารถือได้ว่าเป็นโอกาสที่จะนำไปสู่ความร่วมมมือของทั้งสองชาติได้ในอนาคต

ในด้านความสัมพันธ์ทางการทูตยิ่งปรากฏชัดว่าแน่นแฟ้น กล่าวคือในการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติครั้งที่ 59 คือ United Nations General Assembly (UNGA) เมื่อ ค.ศ. 2004 รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของลาวในขณะนั้น คือ ท้าวสมสะหวาด เล่งสะหวัด ได้พยายามสนับสนุนอินเดียให้ได้ที่นั่งสมาชิกไม่ถาวรในสภาความมั่นคงของสหประชาชาติ (United Nations Security Council) ในรอบระหว่างปี ค.ศ. 2011-2013 จนอินเดียประสบความสำเร็จและได้ที่นั่งดังกล่าว (Janardhan, 2014) เช่นนี้ย่อมหมายความว่า แม้ว่าในความสัมพันธ์รูปแบบพหุภาคี (multilateralism) ของอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงกับแม่น้ำคงคา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมักจะไม่ได้ปรากฏอยู่ในความสนใจหลักของอินเดีย แต่เมื่อใดที่มองความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก็ยังมีความสัมพันธ์ที่ดีกับอินเดียดังอ้าง

หลังจากสงครามเย็นสิ้นสุดลงจึงเป็นโอกาสอันดีที่ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับอินเดียจะได้พัฒนาดังจะเห็นได้จากมีความร่วมมืออันดีกันในระดับทวิภาคีทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การทหารและการทูต หากแต่อุปสรรคก็ยังพอมีอยู่บ้างเนื่องจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเองมักดำเนินนโยบายต่างประเทศในรูปแบบพหุภาคี นักวิชาการอย่าง Poole (2009) ได้ตั้งข้อสังเกตว่าเนื่องจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวยังเป็นประเทศที่ไม่มีอำนาจในการต่อรองในเวทีการเมืองระหว่างประเทศเท่าใดนัก การดำเนินการต่างประเทศแบบทวิภาคีจึงยังไม่ค่อยปรากฏ แต่ด้วยความสัมพันธ์ที่ดีกับอินเดียที่มีมาตลอดประวัติศาสตร์นับตั้งแต่การประกาศเอกราช ก็ใช่ว่าจะไม่สามารถพัฒนาความสัมพันธ์ในรูปแบบทวิภาคีไม่ได้

5. ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวหลังจากมีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา

เชื้อไวรัสโคโรนาหรือเชื้อ COVID-19 ในเมืองอู่ฮั่น (Wuhan) สาธารณรัฐประชาชนจีนในปลายปี ค.ศ. 2019 (Reynold, 2020) โดยพบผู้ป่วยในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นครั้งแรกในปลายเดือนมีนาคม ค.ศ. 2020 และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวถือได้ว่าเป็นประเทศสุดท้ายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีการพบผู้ติดเชื้อ (Phouthonesy, 2020) ในช่วงเวลาที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา หรือโควิด 19 นี้ ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับอินเดียเองแม้จะดูมีอุปสรรคบ้าง คือชาติมหาอำนาจที่มีสายสัมพันธ์ใกล้ชิดอย่างสาธารณรัฐประชาชนจีน และบ้านใกล้เรือนเคียงอย่างเวียดนามได้เป็นสองชาติแรก ๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์ช่วยเหลือรัฐบาลลาว แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าจะไม่ปรากฏโอกาสในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเลยเสียทีเดียว

ประเทศที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวตั้งแต่เมื่อครั้งสงครามเย็นอาทิเช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน และเวียดนามก็ยังคงแสดงความสนิทชิดเชื้อกับรัฐบาลลาว ด้วยระหว่างปี ค.ศ. 2020-2021 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง คือ ท้าวทองลุน สีสุลิดได้ก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่งประธานประเทศแทนที่ ท้าวบุนยัง วอละจิด ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2021 ทั้งประธานาธิบดีสาธารณรัฐประชาชนจีนคือ สี จิ้นผิง (Xi Jinping) ในนามประธานพรรคคอมมิวนิสต์จีน (Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China, 2021) และประธานาธิบดีเหงียน ฟู ตรอง (Nguyen Phu Trong) เวียดนามเองก็เป็นสองชาติแรกที่ต่อสายโทรศัพท์มาแสดงความยินดีกับท้าวทองลุน สีสุลิดในฐานะตัวแทนพรรคปะซาซนปะติดวัดลาว (Lao People’s Revolutionary Party) จึงไม่เป็นที่กังขาว่าความสัมพันธ์ที่แนบแน่นในทางอุดมการณ์ทางการเมืองยังคงมีอยู่ แม้ว่าสงครามเย็นจะสิ้นสุดลงไปแล้วก็ตาม หากพิจารณาในมุมมองของ

อินเดียที่ต้องการเข้ามามีบทบาทกับนโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ก็อาจมองได้ว่ามีอุปสรรคอยู่บ้าง กล่าวคืออินเดียต้องขับเคี่ยวกับทั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนและเวียดนาม

ในด้านการรับมือกับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา หรือโควิด 19 ต่างก็มีรายงานว่าทั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนและเวียดนามต่างให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์กับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ยกตัวอย่างเช่น นับตั้งแต่แรกเริ่มที่ปรากฏผู้ติดเชื้อในนครเวียงจันทน์ในปี ค.ศ. 2020 จนถึง 2021 รัฐบาลในกรุงปักกิ่งได้ส่งทีมงานแพทย์และสาธารณสุขจากจีนเข้าช่วยเหลือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมาโดยตลอด (Lancang-Mekong Cooperation, 2020; Zhang, 2021) โดยทีมแพทย์มาจากเมืองคุนหมิง ในมณฑลยูนนานซึ่งมีพรมแดนติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวโดยตรง ทั้งนี้ทางจีนเองได้นิยามความช่วยเหลือดังกล่าวว่าอยู่แผนความร่วมมือแม่น้ำล้านช้าง ซึ่งประกอบไปด้วยแม่น้ำโขงในส่วนที่ไหลพาดผ่านมณฑลยูนนาน (Lancang-Mekong Cooperation) และแม่น้ำโขงในส่วนที่เป็นแม่น้ำนานาชาติ นอกจากนี้แล้วยังปรากฏความช่วยเหลือจากบ้านใกล้เรือนเคียงอย่างเวียดนามที่มอบอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่มีมูลค่ากว่า 500,000 ดอลลาร์สหรัฐในการรับมือกับการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด ในเดือนเมษายน ค.ศ. 2021 (Vietnam Insider, 2020) และในปี ค.ศ. 2021 ก็ยังมีการให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง

ในส่วนของรัฐบาลอินเดีย แม้จะไม่ได้ให้ความช่วยเหลือโดยตรงกับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวแต่ก็ยังพอจะมีประเด็นที่ตีความได้ว่าโอกาสในการสร้างความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวไม่ได้ปิดประตูไปเสียทีเดียว กล่าวคือมีรายงานจากองค์การอนามัยโลก (WHO) ว่าในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2021 มีการจัดส่งวัคซีนแอสตราเซเนก้า (Astra Zeneca) กว่า 132,000 โดสให้กับรัฐบาลลาว ซึ่งวัคซีนดังกล่าวผลิตโดยสถาบันเซรุ่มแห่งอินเดีย (Serum Institute of India) ซึ่งก็มีรายงานสืบเนื่องต่อไปอีกว่าเป้าหมายของสถาบันคือต้องการปู

พรมฉีดวัคซีนให้เป็นจำนวนร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ดังนั้นจึงต้องใช้วัคซีนทั้งหมด 480,000 โดสเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแผน (World Health Organization, 2021) ผ่านกลไกที่เรียกว่าโครงการโคแวกซ์ (COVAX) ที่ตั้งเป้าว่าจะส่งวัคซีนเพื่อรับมือกับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาให้กับประเทศต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุด อาจกล่าวได้ว่าแม้การจัดส่งวัคซีนดังกล่าวจะไม่ได้ดำเนินการในรูปแบบทวิภาคีผ่านรัฐบาลอินเดียต่อรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวโดยตรง ดังที่ปรากฏเห็นในด้านความช่วยเหลือจากจีนและเวียดนาม บทความฉบับนี้จึงสรุปว่าในช่วงเวลาแห่งการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาหรือโควิด 19 นี้โอกาสที่ความสัมพันธ์ระหว่างลาวอินเดียจะพัฒนาหรือกระชับแน่นอาจมีไม่มาก หากจะเทียบกับสายสัมพันธ์ที่ปรากฏระหว่างลาว-จีน และลาว-เวียดนาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความช่วยเหลือทางการแพทย์ที่ปรากฏค่อนข้างชัด มิพักต้องเอ่ยถึงความสัมพันธ์ทางการเมืองที่มีการแสดงความยินดีระหว่างหัวหน้าพรรคที่ยึดถืออุดมการณ์แบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ระหว่างจีน เวียดนาม และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่ยังคงปรากฏอยู่ แม้ในประวัติศาสตร์จะมีความขัดแย้งกันให้เห็น ดังที่ปรากฏในสงครามระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนกับเวียดนามในอดีต (Anderson, 2006) บทความฉบับนี้ก็ยังยืนยันว่า ความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับอินเดีย แม้จะไม่โดดเด่นแน่นแฟ้นเท่ากับจีนและเวียดนามแต่ก็ไม่ถึงกับเลวร้ายไปเสียทีเดียว อันเนื่องมาจากความใกล้ชิดทางอารยธรรมเอง แล้วก็จุดยืนทางการเมืองระหว่างประเทศของอินเดียในอดีตที่พยายามดำรงตนไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดมาตลอดสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สองและสงครามเย็น

6. สรุป

บทความฉบับนี้ได้สำรวจความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับอินเดียนับตั้งแต่การปลดปล่อยอาณานิคมมาจนถึงยุคปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ตัวบทความเองได้เสนอว่าความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับอินเดียมีลักษณะที่เป็นไปในเชิงบวก คือมีแนวโน้มว่าจะมีความร่วมมือกันมากกว่าความขัดแย้ง วิธีวิจัยจะประกอบไปด้วย

การวิเคราะห์เอกสารทางวิชาการและทางการเมืองทั้งในสปป.ลาวและอินเดียเป็นสำคัญ บทความชิ้นนี้ได้ฉายภาพให้เห็นทั้งความท้าทายและโอกาสนับตั้งแต่ยุคปลดปล่อยอาณานิคมตอนปลายทศวรรษที่ 1940 ต่อเนื่องถึง 1950 ในขณะที่อินเดียได้รับเอกราชในปี ค.ศ. 1947 ลาวเองได้สถานปนารัฐในนามประชาชนชาวลาวของตนคือราชอาณาจักรลาวเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ในปี ค.ศ. 1954 ช่วงเวลาแรกที่บทความชิ้นนี้วิเคราะห์คือแรกเริ่มหลังจากได้รับเอกราชที่โอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับลาวที่เป็นราชอาณาจักรในขณะนั้นปรากฎชัดมาก ในขณะที่สงครามเย็นที่เป็นสงครามทางอุดมการณ์เมืองที่คุกกรุ่นที่สุด ทั้งสองรัฐกลับต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่แตกต่างกันไปแม้ว่าจะพยายามวางตัวเป็นกลางทั้งคู่ อินเดียได้เข้าร่วมกับกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (NAM) แต่ทว่าดินแดนของลาวกลายเป็นสนามรบที่ทั้งสองฟากฝั่งอุดมการณ์เข้าห้ำหั่นกัน ผู้นำอินเดียหลายคนได้แสดงจุดยืนว่าไม่ต้องการให้มหาอำนาจโลกในขณะนั้นทั้งสหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต หรือสาธารณรัฐประชาชนจีนเข้ามาแทรกแซงการเมืองภายในลาว ช่วงเวลาที่สองที่บทความฉบับนี้ได้วิเคราะห์คือภายหลังค.ศ. 1975 ที่ได้มีการสถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวด้วยอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ขึ้นมา ในยุคนี้สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวยิ่งมีความใกล้ชิดกับประเทศในอุดมการณ์สังคมนิยมคอมมิวนิสต์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในค่ายสหภาพโซเวียต ประกอบกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเองก็ขาดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ทำให้ความสัมพันธ์กับอินเดียไม่ปรากฎชัดนัก ในช่วงที่สามก็คือหลังปี ค.ศ. 1989 ที่ถือได้ว่าเป็นจุดสิ้นสุดของความขัดแย้งทางอุดมการณ์แบบสงครามเย็นในการเมืองระดับโลก ในระดับภูมิภาคเองสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก็ได้เปิดรับความสัมพันธ์กับประเทศที่ไม่ได้มีอุดมการณ์แบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์มากขึ้น รวมถึงอินเดียด้วย ในปี ค.ศ. 2009 เป็นปีที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้เป็นเจ้าภาพจัดกีฬาระดับนานาชาติ คือซีเกมส์เป็นครั้งแรก และในช่วงเวลานี้เอง สาธารณรัฐประชาชนจีนได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมากขึ้น บทความฉบับนี้จึงถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่จะวิเคราะห์ถึงความท้าทาย

และโอกาสที่มีต่อความสัมพันธ์กับอินเดีย จวบจนถึงในปี ค.ศ. 2021 ซึ่งเป็นปีที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ด้วยความเข้าใจถึงความท้าทายและโอกาสในอดีตจะช่วยให้ผู้ที่สนใจความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและอินเดียเข้าใจแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอนาคตได้มากขึ้น ในอดีตที่ผ่านมาอาจจะมีอุปสรรคในความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศปรากฎอยู่บ้าง ด้วยเพราะลักษณะทางภูมิรัฐศาสตร์ของการเมืองโลกไม่ว่าจะเป็นเรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองในยุคสงครามเย็นหรือความใกล้ชิดทางเศรษฐกิจระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับสาธารณรัฐประชาชนจีนในยุคหลังสงครามเย็นก็ตาม อย่างไรก็ตามบทความฉบับนี้ยังมองว่าในความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับอินเดียยังมีโอกาสที่จะเป็นมิตรและสร้างสรรค์ความร่วมมือได้เสมอเนื่องด้วยความใกล้ชิดทางอารยธรรมและศาสนา ตลอดจนในยุคสงครามเย็นเองอินเดียก็ไม่ได้กระทบกระทั่งกับสาธารณรัฐประชาชนลาวชัดเจนนักในอนาคตอันใกล้ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจะยังเป็นมิตรที่ดีกับอินเดียทั้งผ่านกลไกทวิภาคและพหุภาคี

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

จุลชีพ ชินวรรโณ. (2558). *ภูมิทัศน์เศรษฐกิจการเมืองโลก: วิกฤตกับการท้าทายในศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นรุตม์ เจริญศรี. (2553). ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง. *จุลสารความมั่นคงศึกษา.* 86. สุรชาติ บำรุงสุข (บก.) กรุงเทพฯ: สแควร์ปริ๊นซ์ 93.

ภาษาต่างประเทศ

Anderson., B. (2006). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism.* London & New York: Verso.

Erlanger, S. (1989). Thailand seeks to shape a ‘Golden Peninsular’. *The New York Times* [Online]. Available from: http://www.nytimes.com/1989/04/30/world/thailand-seeks-to-shape-a-golden-peninsula.html [Accessed 6/03/2018]

Evans, G. (2002). *A short history of Laos: The land in between.* Crows Nest: Allen & Unwin.

Grant, C. (1995). Equity in Third World relations: A Third World Perspective, *International Affairs.* 71 (3). Pp. 567-587.

High, H. (2010). Laos: Crisis and resource contestation. *Southeast Asian Affairs.* [Online]. Pp.153-161. Available from: https://www.jstor.org/stable/41418564 [Accessed 6/11/2021].

Hillmer, P. (2010). A people's history of the Hmong. Saint Paul: Minnesota Historical Press.

Jönsson, K. (2010). Laos in 2009: Recession and Southeast Asian Games. *Asian Survey.* [Online] 50 (1) Pp. 241-26. Available from: https://www.jstor.org/stable/10.1525/as.2010.50.1.241 [Accessed 6/11/2021]

Lancang-Mekong Cooperation. (2020). China sends COVID-19 medical team to Laos. Available from: http://www.lmcchina.org/eng/2020-03/30/content_41450396.html [Accessed 10/7/2021].

Lee. M. N. M. (2015). *Dreams of the Hmong Kingdom: The quest for legitimation in French Indochina, 1850-1960.* Madison: The University of Wisconsin Press.

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2021). *Xi Jinping sends message to congratulation to Thongloun Sisoulith on his election as Lao president.* Available from: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1863854.shtml. Accessed from [10/7/2021].

Nehru, J. (1994). *The discovery of India. New Delhi:* Oxford University Press.

Madan, T. (2020). *Fateful triangle: How can China shaped U.S. – India relations during the Cold War.* Washington D.C.: Brookings Institution Press.

Phillips, M. (2017). *Thailand in the Cold War.* London: Routledge.

Poole, A. P. (2009). *Politics and society in Southeast Asia.* North Carolina & London: McFarland & Company, Inc, Publishers.

Prince Souphanouvong Facebook Page. (2020). Forty-three anniversary of the visit to India [khrop rop sisip sam pi kan yiamyam sathalanalat india] **ຄົບຮອບ 43 ປີການຢ້ຽມຢາມ ສາທາຣນຣັຖ (ອ່ານ ສາທາຣະນະຣັດ) ອິນເດຍ.** Available from https://www.facebook.com/PresidentSouphanouvongOfLaos/posts/2781414672116610 [Accessed 4/7/2021]

Reuter (1977). India: Laotian president Prince Souphavnouvong arrives for first overseas visit since assuming presidency in December, 1975. *British pathe: Historical collection.* Available from: https://www.britishpathe.com/video/VLVA9B81TELJPE8W0HEBBY2HLDQLQ-INDIA-LAOTIAN-PRESIDENT-PRINCE-SOUPHANOUVONG-ARRIVES-FOR-FIRST/query/INTERNATIONAL+BAND [Accessed 4/7/2021].

Reynold, M. (2020). What is coronavirus and how clos is it to becoming a pandemic. *Wired.* Available from: https://www.wired.co.uk/article/china-coronavirus [Accessed 10/7/2021].

Sharma, R., Goria, R. & Mishra, V. (2011). *India and the dynamics of world politics: A book of Indian foreign policy, related events and international organizations.* Chandigarth, Delhi, Chennai: Pearson.

Soikham, P. (2018). *Indian soft power towards Southeast Asia* (Doctoral thesis). Saint Andrews University.

Sirikrai, S. (1979). *Thai-American relations in the Laotian crisis of 1960-1962* (Doctoral dissertation), State University of New York at

Binghamton.

Stuart-Fox, M. (1997). *A history of Laos.* Cambridge: Cambridge University Press.

Tyner, J.A. (2007). *America's strategy in Southeast Asia: From the Cold War to the Terror War.* Plymouth: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.

Phouthonesy, E. (2020). Laos confirms third Covid-19 case. *Vientiane Times.* Available from: https://www.vientianetimes.org.la/freeContent/FreeConten_Laosc.php. [Accessed 10/7/2021].

Vietnam Insider. (2020). *Vietnam to provide Laos and Cambodia with medical equipment worth 100,000 each.* Available from: https://vietnaminsider.vn/vietnam-to-provide-laos-and-cambodia-with-medical-equipment-worth-100000-each/ [Accessed 10/7/2021].

World Health Organization. (2021). *Covid-19 vaccines shipped by COVAX facility arrive in Lao PDR.* Available from https://www.who.int/laos/news/detail/20-03-2021-covid-19-vaccines-shipped-by-covax-facility-arrive-in-lao-pdr [Accessed 10/7/2021].

Zhang, J. (2021). *Chinese medical team arrives in Laos to help fight against COVID-19.* Xinhua. Available from: http://www.xinhuanet.com/english/2021-05/04/c_139924825_2.htm [Accessed 10/7/2021]

พลวัตทางเศรษฐกิจการเมืองกับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นในประเทศสิงคโปร์

Economic and Political Structure and Anti-Corruption in Singapore.

รุ้งนภา ยรรยงเกษมสุข[1]

1 รองศาสตราจารย์ ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัย เรื่อง เศรษฐศาสตร์การเมืองของการต่อต้านคอร์รัปชั่น: กรณีศึกษาประเทศจีนและสิงคโปร์ (The Political Economy of Against Corruption: The Case Studies of China and Singapore) ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

พลวัตทางเศรษฐกิจการเมืองกับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นในประเทศสิงคโปร์

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพลวัตทางเศรษฐกิจการเมืองกับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นในประเทศสิงคโปร์ในช่วงนายกรัฐมนตรีลี กวนยิว โก๊ะ จ๊กตง และลี เซียนลุง และผลของการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองของการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นในประเทศสิงคโปร์ งานวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร และวิเคราะห์ผ่านกรอบการวิเคราะห์ทางด้านเศรษฐศาสตร์การเมือง ผลที่ได้จากการวิจัยพบว่า การกำหนดมาตรการ กลไก และวัฒนธรรมในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นรวมทั้งทัศนคติและพฤติกรรมของผู้คนตั้งแต่สมัยนายกรัฐมนตรีลี กวนยิว เป็นรากฐานที่สำคัญในการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง กระบวนการ และกลไกในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นให้มีประสิทธิภาพ การดำเนินการนี้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างชาติและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศสิงคโปร์ และต่อมาในสมัยนายกรัฐมนตรีโก๊ะ จ๊กตง และลี เซียนลุง ต่างก็สืบสานการดำเนินการต่อจากลี กวนยิว อย่างเข้มข้น รวมทั้งยังมีการปรับเปลี่ยนกลไกและมาตรการต่าง ๆ ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ผลของความมุ่งมั่นเอาจริงเอาจัง ได้นำไปสู่การแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง กฎหมาย สังคม และวัฒนธรรม พร้อม ๆ กัน ทำให้ประเทศสิงคโปร์ได้รับการจัดอันดับเป็นประเทศที่มีความโปร่งใสเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก รวมทั้งเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการแข่งขันสูงมาก

คำสำคัญ: *การต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่น, สิงคโปร์, ลี กวนยิว, โก๊ะ จ๊กตง, ลี เซียนลุง*

ABSTRACT

Economic and Political Structure and Anti-Corruption in Singapore.

This research aimed to study the political economy of anti-corruption in Singapore during Prime Minister Lee Kuan Yew, Goh Jok Tong and Lee Hsien Loong, and the effects of the political economic structural change of anti-corruption in Singapore. Research data collection was documentary research, an analyzed through political economy analytical framework. The research results showed that establishing the measures, mechanisms and cultures in fighting against corruption including changing in attitudes and behaviors of people since Prime Minister Lee Kuan Yew were vital foundations for the restructuring, processes and mechanisms of effective anti-corruption. show that corruption is a high-risk action. These actions were part of nation-building and economic development of Singapore. Later, in the period of Prime Minister Goh Jok Tong and Lee Hsien Loong, they continued to pursue intensive action from Lee KuanYew, including constantly modifying to keep various mechanisms and measures up to date accordance to the change. The result of earnest commitment leads to an integrated solution of economic, political, legal, social and cultural problems together. This caused Singapore is ranked as one of the world's most transparent and highly competitive advantage country.

Keywords: *Anti-Corruption, Singapore, Lee KuanYew, Goh Jok Tong, Lee Hsien Loong*

บทนำ

ประเทศสิงคโปร์ ก่อนการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคผู้นำประเทศที่นำโดย ลี กวนยิว เคยประสบปัญหาคอร์รัปชั่นโดยนักการเมืองและข้าราชการเป็นจำนวนมาก แต่นับตั้งแต่ที่ ลี กวนยิวชนะการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1959 และได้ดำรงนายกรัฐมนตรี เขาก็ได้พยายามปฏิรูปประเทศอย่างต่อเนื่องในทุกๆด้าน รวมทั้งปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่น โดยการออกแบบสถาบันเพื่อเป็นเครื่องมือและกลไกในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นภายในประเทศ และแม้ผู้นำทางการเมืองของประเทศสิงคโปร์จะเปลี่ยนจาก ลี กวนยิว เป็น โก๊ะ จ๊กตง และลี เซียงลุง บุตรชายของลี กวนยิว ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในปัจจุบัน ความพยายามจัดการกับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่น ก็ยังคงดำรงอยู่อย่างเอาจริงเอาจัง จนสิงคโปร์ได้กลายเป็นประเทศที่ติดอันดับประเทศที่มีความโปร่งใสมากที่สุดในโลก

ความต่อเนื่องของนโยบาย การกำหนดโครงสร้างกลไกและปรับแก้มาตรการต่าง ๆ เพื่อต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นได้นำไปสู่การตั้งคำถามถึงเงื่อนไขเชิงเศรษฐกิจการเมืองว่ามีความสัมพันธ์กับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นหรือไม่ เพราะในเบื้องต้นพบว่า โครงสร้างและกลไกในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นมีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอในลักษณะที่เป็นการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยและรูปแบบของการคอร์รัปชั่นที่ปรับเปลี่ยนไป ขณะเดียวกันบทบาทของผู้นำในการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชั่นที่เห็นได้ชัดเจนผ่านนโยบายและการปรับเปลี่ยนกลไกกระบวนการในการต่อต้านและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชั่น ก็สะท้อนผ่านความต่อเนื่องของนโยบายและอันดับของประเทศที่มีความโปร่งใสมากที่สุด

วัตถุประสงค์ในการศึกษา 1) เศรษฐกิจการเมืองกับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นในสมัยนายกรัฐมนตรี ลี กวนยิว, โก๊ะ จ๊กตง และลี เซียนลุง และ 2) ผลของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองกับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่น โดยระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพแนวพรรณนา คือ

การรวบรวมเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นการสำรวจเอกสารเพื่อแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชั่นและการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่น ในการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้หลักการสามเส้าโดยใช้วิธีการตรวจสอบความถูกต้องโดยการเปรียบเทียบจากหลายแหล่งข้อมูล และใช้การวิเคราะห์ตาม 1) กรอบแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง ภายใต้ฐานของวิธีวิทยาแบบการวิเคราะห์และตีความผ่านบริบททางสังคม ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงสถานการณ์และสภาพแวดล้อมภายในสังคมแบบองค์รวมที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาในเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อชี้ให้เห็นว่า เงื่อนไขทางเศรษฐกิจการเมืองมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างและกลไกในการต้านต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นที่เปลี่ยนแปลงไป 2) ทฤษฎีตัวการ-ตัวแทน (Principal-Agent Theory) เพื่อชี้ถึงความสัมพันธ์ในการควบคุมการดำเนินการต่าง ๆ ของตัวการ-ตัวแทน เมื่อพิจารณาจากทฤษฎีตัวการ-ตัวแทน ที่พัฒนาโดย Klitgaard (1991) และ Rose-Ackerman (1999) ที่อธิบายและตีความปรากฏการณ์โดยมุ่งไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแสดงคือ ตัวการและตัวแทน ที่หากพิจารณาจากทฤษฎีที่ว่าด้วยการทุจริตคอร์รัปชั่น ตัวการคือผู้ที่ให้ความสำคัญกับความซื่อสัตย์สุจริต ดำเนินการต่างเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในด้านนี้ ทั้งการตั้งองค์กรหรือกลไกเพื่อทำให้ระบบและผู้แทนไม่มีการทุจริต และ 3) ทฤษฎีเชิงสถาบัน (Institutional Theory) เพื่อชี้ให้เห็นว่าองค์กรคือที่ที่การทุจริตคอร์รัปชั่นเกิด การทำให้การทุจริตคอร์รัปชั่นเกิดน้อยที่สุดคือ ปรับสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขของการทำงานให้ไม่เอื้อต่อการกระทำดังกล่าว นั่นคือ การสร้างกฎหมาย/กฎระเบียบ รวมทั้งการปรับโครงสร้างและกลไกเพื่อการต่อต้านการทุจริตเพื่อให้การดำเนินการสามารถเกิดขึ้นได้จริงและมีประสิทธิภาพ

เศรษฐกิจการเมืองกับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นในสมัย ลี กวนยิว

ในการสร้างชาติและความเป็นชาติสิงคโปร์ ลี กวนยิว คือผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดจนได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งสิงคโปร์ กล่าวคือ ในปี ค.ศ. 1954 ลี กวนยิว ได้ตั้งพรรคการเมืองที่ชื่อว่า People’s Action Party และในปี ค.ศ. 1959 ก็ได้รับการเลือกตั้งและได้เป็นนายกรัฐมนตรี แต่สถานภาพของสิงค์โปร์ในเวลานั้นยังไม่มีเอกราช

ที่สมบูรณ์ จนกระทั่งปี ค.ศ. 1965 ลี กวนยิว ได้นำพาสิงคโปร์แยกตัวออกมาจากสหพันธ์มาเลเซียอย่างเป็นทางการ โดยเขาได้เป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศสิงคโปร์ต่อเนื่องตั้งแต่ปี ค.ศ. 1959 จนถึง ค.ศ. 1990 โดยสามารถนำพาพรรคการเมืองของเขาชนะการเลือกตั้งได้ถึง 7 สมัยด้วยกัน โดยระบบพรรคการเมืองของประเทศสิงคโปร์เป็นระบบพรรคเด่นพรรคเดียว ระยะเวลาที่ยาวนานในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีทำให้ลี กวนยิวคือบุคคลที่ยิ่งใหญ่ของสิงคโปร์และมีบทบาทสำคัญในทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องภาษา ทัศนคติ แรงบันดาลใจ ความสะอาด คุณค่าในการทำงาน สิ่งแวดล้อมที่สะอาดบริสุทธิ์ ฯลฯ

ระบบการเมืองในประเทศสิงคโปร์ เป็นระบบรัฐสภาที่มีลักษณะกึ่งอำนาจนิยม นั่นเพราะลี กวนยิวเชื่อว่า ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียจะต้องหารูปแบบการปกครองที่เหมาะสมกับตัวเอง เพื่อให้สอดรับกับความต้องการและเป็นการสร้างโอกาสให้ตนเองให้มากที่สุด เมื่อประเทศต่าง ๆ มีวิถีทางของตนเอง ก็จะสามารถพัฒนา สร้างความมั่งคั่ง และปรับสิ่งต่าง ๆ จนสามารถประสบความสำเร็จได้ ในด้านการปกครองประเทศ เขาเชื่อว่า ประเทศสิงคโปร์ต้องการผู้นำที่มีความเข้มแข็งเพื่อสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและสังคม และพร้อมตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาเพื่อเดินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ลักษณะโครงสร้างการเมืองการปกครองเช่นนี้ทำให้เกิดเสถียรภาพทางการเมืองและความต่อเนื่องของนโยบาย โดยเฉพาะการที่ ลี กวนยิว กำหนดเป้าหมายในการนำพาประเทศสิงคโปร์ให้พ้นจากการเป็นประเทศโลกที่สาม ด้วยการสร้างสิงคโปร์ให้เป็นประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจโดยเน้นการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมและการบริการ มีสภาพแวดล้อมที่ดี และผู้คนมีชีวิตที่มีคุณภาพ สิ่งเหล่านี้ถูกสร้างด้วยวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกล และให้ความสำคัญในทุก ๆ จุดตั้งแต่เรื่องระดับประเทศจนถึงระดับครัวเรือน

ในด้านเศรษฐกิจและสังคม นับตั้งแต่สิงคโปร์ยังอยู่ภายใต้การเป็นอาณานิคมจนกระทั่งแยกตัวออกมามีเอกราชอย่างสมบูรณ์ ถือได้ว่าเป็นประเทศด้อยพัฒนา ที่ขาดแคลนการจ้างงาน สาธารณูปโภคพื้นฐาน ที่อยู่อาศัย รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติ

แต่ด้วยวิสัยทัศน์ที่กำหนดเอาไว้อย่างชัดเจนและความมุ่งมั่นในการบริหารจัดการเพื่อแก้ปัญหาทั้งหมดและการยกระดับประเทศเพื่อก้าวไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ดังที่ ลี กวนยิว ได้กำหนดเป้าหมายประเทศสิงค์โปร์เอาไว้ ว่าจะต้องก้าวสู่การเป็นประเทศโลกที่หนึ่ง และดังที่ปรากฏในหนังสือที่เขาเขียนที่ชื่อว่า From Third World to Third World ซึ่งเขาก็สามารถนำพาประเทศสิงคโปร์ก้าวสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วได้จริง ด้วย 1) การพัฒนาการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งเขามองว่าเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่จำเป็นในการพัฒนาศักยภาพและความสามารถของผู้คน เพราะคุณภาพของผู้คนจะเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคต 2) การคัดเลือกผู้นำที่เก่งที่สุดและมีความสามารถ และบุคลากรที่มีความสามารถในการนำนโยบายไปปฏิบัติ มุ่งมั่นในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในชีวิตที่ต้องการ รวมทั้งฝ่านค้านที่มีความสามารถและกล้าที่จะคัดค้านเพื่อทำให้นโยบายของรัฐบาลดีขึ้น สิ่งหนึ่งที่น่าสนใจ คือ การขึ้นเงินเดือนรัฐมนตรีให้สูงขึ้น เพื่อให้รัฐบาลเป็นรัฐบาลที่มั่นคงและเที่ยงตรง ขณะเดียวกัน เพื่อให้รัฐบาลและข้าราชการสามารถแข่งขันกับภาคเอกชนได้ มิเช่นนั้นคนและงานที่รัฐบาลจะได้ก็จะไม่สามารถสู้กับภาคเอกชนได้ อีกทั้งยังนำไปสู่ปัญหาการคอร์รัปชั่นที่ไม่สิ้นสุดอีกด้วย และ 3) การดึงดูดคนที่มีความสามารถจากต่างประเทศ เพราะการที่ประเทศจะต้องพึ่งพาคนกลุ่มเล็ก ๆ ในการขับเคลื่อนประเทศ คนกลุ่มนั้นจะต้องมีศักยภาพและพรสวรรค์มากเพียงพอ การที่จะยกระดับความรู้ความสามารถต่าง ๆ ได้ ต้องอาศัยคนที่มีความรู้ความสามารถจากต่างประเทศมาช่วยกันขับเคลื่อนประเทศสิงคโปร์ (Liu Hong and Zhang Huimei, cited in Chen Ning Yang, Gungwu Wang and Ying-shih Yu, 2016, pp 98-101) นอกจากนี้ ภาครัฐได้แก้ไขปัญหาความไม่เท่าเทียมด้านรายได้และทรัพยากรของคนภายในประเทศในหลายโครงการ เช่น โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยของภาครัฐ ที่สร้างที่อยู่อาศัยแก่พลเมืองที่มีรายได้ต่ำให้มีที่อยู่อาศัย หรือโครงการทางด้านสาธารณสุขที่ภาครัฐส่งเสริมด้านงบประมาณโครงการด้านสาธารณสุขและอนามัยเจริญพันธุ์ของเด็กภายในประเทศ ซึ่งผลของการพัฒนานี้ สามารถสะท้อนให้เห็นได้จากสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไปในประเทศสิงคโปร์ตั้งแต่เมื่อปี ค.ศ. 1989

ที่มีมากถึงร้อยละ 6.0 เมื่อเทียบกับประเทศในภูมิภาคเดียวกัน (Tremewan, 1994, 147; Hill & Fee, 1995,116-119)

Woo (2016, 27-28, 55-56) ชี้ให้เห็นว่า ประเทศสิงคโปร์มีการพัฒนาโครงสร้างเศรษฐกิจมาตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1960 ก่อนจะขยายและเติบโตขึ้นอย่างชัดเจนในช่วงทศวรรษที่ 1970 และมีบทบาทในระดับระหว่างประเทศมากขึ้นเรื่อย ๆ ในทศวรรษถัดมา การพัฒนาและปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจเป็นการใช้นโยบายทางด้านการเงินการธนาคาร ควบคู่กับการส่งเสริมนโยบายทางด้านการพัฒนา และนโยบายทางด้านการสร้างเสริมเสถียรภาพในสังคมที่ครอบคลุมถึงการพัฒนามาตรการการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชั่นภายในประเทศ ฉะนั้น ภายใต้อิทธิพลแนวคิด วิสัยทัศน์ บุคลิกภาพและความมุ่งมั่นของลี กวนยิว สิงค์โปร์ได้พัฒนาไปในทุกด้าน ผู้คนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ได้รับการศึกษา มีแบบแผนมาตรฐานการใช้ชีวิตเพื่อนำพาประเทศไปสู่ความก้าวหน้า การศึกษามีคุณภาพ เศรษฐกิจเติบโตก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และสามารถการแข่งขันกับต่างประเทศ พลวัตของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจการเมือง จึงมีส่วนสำคัญที่ทำให้ประเทศสิงคโปร์ก้าวขึ้นมามีบทบาทในฐานะศูนย์กลางทางการเงิน (International Financial Centre: IFC) ในระดับภูมิภาคและมีบทบาททางด้านเศรษฐกิจในระดับโลก

กล่าวสำหรับการทุจริตคอร์รัปชั่น นับตั้งแต่สิงคโปร์ยังอยู่ภายใต้ลัทธิจักรวรรดินิยมของอังกฤษ การทุจริตคอร์รัปชั่นเป็นปัญหาและข้อท้าทายสำคัญหนึ่งที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศเนื่องการถูกมองว่าไม่น่าจะถูกจับและลงโทษได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทุจริตคอร์รัปชั่นในกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ และข้าราชการในระดับต่าง ๆ เช่น เจ้าหน้าที่ของกองกำลังตำรวจสิงคโปร์เข้าไปเกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชั่นและรับสินบนและมาจากค่าตอบแทนและค่าจ้างของเจ้าหน้าที่กองกำลังตำรวจอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าประเทศในกลุ่มทวีปยุโรป หรือภาคเอกชนที่เข้ามาทำการค้าภายในประเทศ ทำให้ต้องมีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องกับการรับสินบนจำนวนมาก หรือแม้แต่การติดสินบนที่เรียกว่า “เงินกาแฟ” (Coffee Money) ที่ปรากฏอยู่ในพฤติกรรมของคนใน

สิงคโปร์เพื่อให้ได้รับบริการจากเจ้าหน้าที่และข้าราชการของรัฐ (ยุทธศักดิ์ คณาสวัสดิ์, 2552; ชัยวัฒน์ ม่านศรีสุข, 2561, 4-24 และ 4-51) แม้รัฐบาลภายใต้ยุคอาณานิคมจะพยายามแก้ไขปัญหานี้ด้วยการตรากฎหมายต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่น (the Prevention of Corruption Ordinance: POCO) รวมถึงการจัดตั้งสาขาต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่น (Anti-Corruption Branch: ACB) เพื่อรับผิดชอบงานต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นโดยตรง ภายใต้การกำกับของกรมสอบสวนคดีอาญา (Criminal Investigation Department) กองกำลังตำรวจสิงคโปร์ รวมถึงการลงโทษผู้กระทำการทุจริตคอร์รัปชั่น แต่ด้วยการทำงานที่ไม่ค่อยมีประสิทธิภาพและข้อจำกัดทางด้านกำลังพล ทรัพยากร รวมถึงความอ่อนแอของข้อกฎหมาย ทำให้การแก้ไขและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชั่นในยุคอาณานิคมไม่ประสบความสำเร็จ จำนวนการทุจริตคอร์รัปชั่น และการติดสินบนเจ้าหน้าที่รัฐยังคงปรากฏเรื่อยมาจนกระทั่งประเทศสิงคโปร์ได้รับเอกราช (Singapore Legal Advice, 2018; Ortmann, 2009, 30; Hesse004, 2560; ชัยวัฒน์ ม่านศรีสุข, 2561, 4-24 และ 4-51)

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการเมืองการปกครองประเทศภายหลังการก้าวขึ้นมาของ ลี กวนยิว เป็นเงื่อนไขสำคัญของการเปลี่ยนแปลงการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นภายในประเทศสิงคโปร์ กล่าวคือ เมื่อลี กวนยิว และพรรคกิจประชา (People’s Action Party: PAP) ได้เข้ามาดำรงตำแหน่งฝ่ายบริหารของประเทศ ได้พยายามผลักดันการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นเพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างชาติและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศด้วยการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและกลไก อันประกอบด้วย (วิทยากร เชียงกูล, 2551; ยุทธศักดิ์ คณาสวัสดิ์, 2552; และสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559, 4)

1) การพัฒนากลไกเชิงกฎหมายและสถาบัน รวมทั้งเพิ่มความยืดหยุ่นของตัวบทกฎหมายเพื่อให้สามารถปรับแก้ได้สะดวกและทันสมัยอยู่เสมอ เช่น การออกพระราชบัญญัติป้องกันการทุจริตคอร์รัปชั่น (Prevention of Corruption Act: PCA) ค.ศ. 1960 เนื่องจากโทษในประมวลกฎหมายอาญาก่อนหน้า ทับซ้อนกับโทษ ใน

พระราชบัญญัติดังกล่าว และกำหนดโทษที่รุนแรงน้อยกว่า จึงแก้ไขเพิ่มเติมโทษและเพิ่มขอบเขตอำนาจแก่สำนักงานสอบสวนการกระทำอันเป็นการทุจริตคอร์รัปชั่น (Corruption Practices Investigation Bureau: CPIB) ให้สามารถดำเนินการสืบสวนสอบสวนและดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดฐานทุจริตคอร์รัปชั่นได้อย่างครอบคลุมและเท่าเทียมกันทั้งเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนทั่วไป โดยการตัดสินลงโทษผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานชัดเจน แค่สามารถพิสูจน์ได้ว่าผู้ต้องหามีพฤติกรรมโน้มเอียงไปในทางไม่ซื่อสัตย์ก็มีสิทธิจะลงโทษได้ รวมทั้งหากผู้ต้องหาถูกตัดสินว่าผิดจริง ต้องรับโทษอย่างรุนแรง ทั้งโทษตามกฎหมาย การจ่ายค่าปรับ และการชดใช้ค่าเสียหายเท่ากับจำนวนเงินที่รับมาอีกด้วย (Corrupt Practices Investigation Bureau, 2018; Singapore Legal Advice, 2018; ; Lim, 2018; Seng & Martin, n.d.; วิทยากร เชียงกูล, 2551; ยุทธศักดิ์ คณาสวัสดิ์, 2552)

2) คณะกรรมการค่าจ้างแห่งชาติ (National Wages Council) เป็นอีกกลไกที่ ลี กวน ยิว ได้พัฒนาและจัดตั้งขึ้นในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1972 เพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณามาตรการการเพิ่มเงินเดือนและค่าจ้างสำหรับคณะรัฐมนตรี เจ้าหน้าที่ระดับสูงและระดับล่าง โดยพยายามลดช่องว่างระหว่างเงินเดือนค่าจ้างของข้าราชการและฝ่ายบริหารของภาครัฐกับภาคเอกชน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่อาจเป็นแรงจูงใจให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐแสวงหาผลประโยชน์จากการทุจริตคอร์รัปชั่น อย่างไรก็ตาม Tanzi (1997) ชี้ว่า การเพิ่มเงินเดือนแก่เจ้าหน้าที่รัฐของสิงคโปร์เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชั่น ไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นทั้งระบบ และยังได้กลายเป็นวาทกรรมที่ถูกนำไปอ้างเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับกลุ่มข้าราชการในสังคมอื่น ๆ ด้วย ซึ่งแท้จริงประเทศสิงคโปร์มีการเพิ่มเงินเดือนให้สูงขึ้น พร้อมทั้งพัฒนากลไกและระบบเพื่อป้องกันการทุจริตคอร์รัปชั่น อื่น ๆ ร่วมด้วย

3) การปฏิรูปองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชั่น โดยเฉพาะหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการอนุญาต การเก็บภาษี ค่าปรับ และ

ให้บริการทางสาธารณะแก่ประชาชน เช่น กรมศุลกากร กรมตรวจคนเข้าเมือง กรมสรรพากร กรมสรรพสามิต กรมตำรวจ เป็นต้น การปฏิรูปองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้เกิดการตรวจสอบและควบคุมการทุจริตคอร์รัปชั่น เพื่อลดโอกาสและความเสี่ยงของเจ้าหน้าที่รัฐที่อาจนำไปสู่การทุจริตคอร์รัปชั่นได้ รวมทั้งการออกแบบระบบราชการที่ไม่ซับซ้อนและสามารถตรวจสอบได้ง่าย สอดคล้องกับขนาดของประเทศ การให้สิทธิแก่ประชาชนสามารถตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชั่นได้ แม้ระบอบการปกครองของประเทศสิงคโปร์จะมีลักษณะเป็นเผด็จการอำนาจนิยม จากบทบาทการใช้อำนาจและการสืบทอดอำนาจของผู้นำประเทศ รัฐบาล และพรรคกิจประชาก็ตาม

4) การสร้างเสริมสำนึกของคนภายในประเทศเกี่ยวกับปัญหาหรือโทษของการทุจริตคอร์รัปชั่น ด้วยการค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนโครงสร้างความคิดความเชื่อและวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับการใช้ชีวิตผ่านสถาบันการศึกษา มีการจัดทำนโยบายการศึกษาแห่งชาติ 10 ปี ที่มีเป้าหมายให้ประชาชนคนรุ่นใหม่ของประเทศมีความรู้และความคิดในเรื่องการพัฒนา ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ภายใต้หลักการพื้นฐาน 4 ประการ คือ 1) นักเรียนของสิงคโปร์จะต้องมีความรู้สึกถึงการมีรากฐานเดียวกัน และเป็นส่วนหนึ่งของชาติ โดยไม่ดูถูกเหยียดหยามประเทศอื่น และไม่อายที่จะประกาศว่าตนเป็นชาวสิงคโปร์ 2) ชาวสิงคโปร์รุ่นใหม่ทุกคนจำเป็นต้องรู้เรื่องราวความเป็นมาของประเทศสิงคโปร์ เช่น ประวัติความเป็นมาของสิงคโปร์ กลุ่มเชื้อชาติต่าง ๆ ในสิงคโปร์ ภาษา วัฒนธรรมและศาสนา 3) ชาวสิงคโปร์ต้องเข้าใจความเป็นสิงคโปร์ คือ ต้องเข้าใจถึงความท้าทายของประเทศ จุดอ่อนของประเทศ และอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตและอนาคต เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นหนึ่งเดียวและสามารถฝ่าฟันอุปสรรคในอนาคตได้ และ 4) ชาวสิงคโปร์รุ่นใหม่จะต้องถูกปลูกฝังความคิดเรื่องความเชื่อมั่นในคุณงามความดีของสังคม และความเท่าเทียมกันของคนในสังคม (วิทยากร เชียงกูล, 2551; ปาลิดา พุทธประเสริฐ, 2558)

หลักการข้างต้นที่ดำเนินไปในช่วงเวลาของการสร้างชาติ ได้กลายเป็นรากฐานสำคัญของการปลูกฝังสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดี และความพร้อมเพรียงในการ

ปกป้องผลประโยชน์ของชาติร่วมกันตามความต้องการของรัฐ จนกลายเป็นความไว้วางใจในทางสังคม และช่วยส่งเสริมการต่อต้านและปรามปรามการทุจริตคอร์รัปชั่นในสังคม ที่สำคัญคือการทำให้คนในสังคมเข้าใจว่าการทุจริตคอร์รัปชั่นเป็นกิจกรรมที่ "มีผลตอบแทนต่ำ-มีความเสี่ยงสูง" ดังนั้น สถาบันการศึกษาจึงเป็นอีกหนึ่งกลไกที่ช่วยส่งเสริมการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นในสังคมสิงคโปร์ (Uslaner, 2008, 211-212; Ortmann, 2009, 30; วิทยากร เชียงกูล, 2551; ปาลิดา พุทธประเสริฐ, 2558; ชัยวัฒน์ ม่านศรีสุข, 2561, 4-51)

Uslaner (2008, 212) ชี้ให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจร่วมกับการลดปัญหาการกระจายความมั่งคั่งที่ไม่เท่าเทียม (unequal distribution of wealth) ทำให้โครงการหรือมาตรการการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นของ ลี กวนยิว สามารถดึงการมีส่วนร่วมจากประชาชนและผู้คนกลุ่มต่าง ๆ ภายในสังคมได้

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจการเมือง และกลไกกระบวนการการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นในช่วง ลี กวนยิว มีส่วนทำให้เจ้าหน้าที่รัฐทั้งระดับล่างและระดับสูงถูกดำเนินคดีในข้อหาการทุจริตคอร์รัปชั่นจำนวนมาก และในปี 1989 ได้มีการตั้งคณะกรรมการประเมินข้อร้องเรียน (A Complaints Evaluation Committee) เพื่อประเมินข้อร้องเรียนเรื่องการทุจริตและดำเนินการติดตามผลการดำเนินการเรื่องการทุจริตคอร์รัปชั่น และได้มีการตราพระราชบัญญัติการทุจริต (การริบทรัพย์) ฉบับใหม่ ทำให้รัฐบาลสามารถยึดผลประโยชน์ที่ได้จากการทุจริตคอร์รัปชั่นได้

การต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นในช่วงนายกรัฐมนตรี โก๊ะ จ๊กตง และลี เซียนลุง

การลงจากตำแหน่งของ ลี กวนยิว ในปี ค.ศ. 1990 และการขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่สองของประเทศของโก๊ะ จ๊กตง (Goh Chok Tong) (ดำรงตำแหน่ง ค.ศ. 1990-2004) ในฐานะผู้นำรุ่นใหม่ (New Guards) เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน ค.ศ. 1990 ถือเป็นอีกหนึ่งจุดเปลี่ยนของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศสิงคโปร์ อย่างไรก็ตาม ลี กวนยิว ก็ยังคงมีบทบาทในฐานะรัฐมนตรีอาวุโส (senior minister)

ในคณะรัฐมนตรีของ โก๊ะ จ๊กตง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของผู้นำกลุ่มเก่าที่ยังคงมีอยู่ในรัฐบาลรุ่นใหม่

โก๊ะ จ๊กตง ได้สืบทอดนโยบายระดับชาติของลี กวนยิว โดยมีการปรับให้เข้ากับเงื่อนไขและความท้าทายใหม่ โดยโก๊ะ จ๊กตง ได้พยายามพัฒนาศักยภาพของประเทศสิงคโปร์ให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สิงคโปร์เป็นประเทศอันดับหนึ่งทางเศรษฐกิจในระดับโลก ประเทศสิงคโปร์ให้ความสำคัญกับการลงทุนใน “คน” หรือทรัพยากรมนุษย์อย่างมาก เนื่องด้วยอิทธิพลทางความคิดจากลี กวนยิว ที่มองว่า การขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวหน้า ประเทศชาติต้องการคนเก่งที่มีความรู้ความสามารถและทุ่มเทเพื่อประเทศ แต่เนื่องจากอัตราการเกิดในประเทศที่ต่ำ แม้รัฐบาลจะมีนโยบายจูงใจ/ส่งเสริมการมีลูก แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ ทำให้ความต่อเนื่องของคนที่มีความรู้ความสามารถไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งจากคนที่มีความรู้ความสามารถจากต่างประเทศ อันนำไปสู่การกำหนดนโยบายเพื่อสรรหาและดึงดูดบุคคลต่างชาติที่มีพรสวรรค์ (Foreign Talent Policy) โดยบุคคลจากต่างประเทศที่กำหนดเอาไว้มีสามระดับคือ ระดับสูงสุด/บนสุด คือ ผู้บริหารระดับสูง นักวิชาการนักวิทยาศาสตร์ ศิลปิน กลุ่มที่สองคือ ระดับเชี่ยวชาญ เช่น เชี่ยวชาญด้าน IT ครู ผู้บริหาร และสุดท้ายคือ แรงงานที่มีทักษะ สิ่งนี้จึงนำไปสู่การย้ายถิ่นฐานที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะชาวต่างชาติที่ได้ค่อย ๆ เข้ามาและได้รับสัญชาติสิงคโปร์และกลายเป็นผู้อยู่อาศัยถาวร

ในด้านเศรษฐกิจ โก๊ะ จ๊กตง พยายามขับเคลื่อนเศรษฐกิจผ่านอุตสาหกรรมเทคโนโลยีเพื่อนำพาเศรษฐกิจของประเทศไปสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ ส่งเสริมการผลิตและอุตสาหกรรมการบริการ สนับสนุนเงินลงทุนจำนวนมากในการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการเงิน เทคโนโลยีสารสนเทศ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นวัตกรรมทางธุรกิจและทรัพยากรบุคคล รัฐบาลให้ความสำคัญกับการผลิตกำลังคนจากภายในประเทศ การดึงดูดคนที่มีความรู้ความสามารถ ผ่านนโยบายด้านภาษี ได้ถูกกำหนดขึ้น โดยรัฐบาลลดหย่อนภาษีค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงานและการอบรม เพื่อทำให้

การดึงดูดคนที่มีศักยภาพเกิดขึ้นได้จริงในทางปฏิบัติ

ในด้านการศึกษา โก๊ะ จ๊กตงให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างมากและต่อเนื่องจากสมัยลี กวนยิว โดยเขาได้ขยายการศึกษาระดับโปลีเทคนิค ขยายการให้การสนับสนุนสถาบันการศึกษาในกลุ่มเทคนิคเพื่อให้นักเรียนสามารถไปศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ การให้ทุนสถาบันการศึกษาและนักเรียนนักศึกษาที่เรียนเก่ง ดึงดูดคนที่มีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพเข้ามาเรียนและทำงาน โดยรัฐบาลให้ทุนการศึกษากับนักเรียนที่มีศักยภาพโดดเด่น และเมื่อทำการสำรวจก็พบว่า ทุนที่ให้กับนักเรียนและกำหนดเงื่อนไขว่าจะต้องทำงานในสิงคโปร์หลังจากจบการศึกษาเป็นเวลาหกปี ปรากฏว่าผู้ที่ได้รับทุนจำนวนมากได้กลายเป็นผู้อยู่อาศัยถาวรในประเทศสิงคโปร์

รัฐบาลชุดนี้ยังดำเนินนโยบายอย่างต่อเนื่องในจ่ายเงินเดือนให้กับข้าราชการและนักการเมืองในระดับสูง ด้วยเงื่อนไขของการให้ความสำคัญกับคุณสมบัติ ความรู้ความสามารถ และศักยภาพในการร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนประเทศ และสิ่งนี้ก็เป็นหนึ่งในเงื่อนไขที่จูงใจให้คนทำงานโดยไม่คอร์รัปชั่น (Liu Hong and Zhang Huimei, cited in Chen Ning Yang, Gungwu Wang and Ying-shih Yu, 2016, p 103)

สำหรับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่น ยังคงใช้กลไกเชิงสถาบันอย่างสำนักงานสอบสวนการกระทำอันเป็นการทุจริตคอร์รัปชั่น (CPIB) และกลไกเชิงกฎหมายอย่างพระราชบัญญัติป้องกันการทุจริตคอร์รัปชั่น (PCA) เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน อย่างไรก็ตาม รัฐบาลชุดนี้ต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่จากบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงของตลาดโลก และการทุจริตคอร์รัปชั่นที่มีลักษณะข้ามชาติและข้ามรัฐมากขึ้น อันส่งผลให้บริษัท ภาคเอกชน รวมถึงกิจการของรัฐจำนวนมากได้รับผลกระทบจากการทุจริตคอร์รัปชั่นและการติดสินบนระหว่างประเทศจำนวนมาก โดยในช่วงค.ศ. 1990-2000 ได้มีการสำรวจบริษัทภายในประเทศสิงคโปร์ และประเทศที่มีบทบาททางด้านเศรษฐกิจที่สำคัญอื่น ๆ ที่ได้รับผลกระทบ

ทางธุรกิจจากการที่มีบริษัทคู่แข่งทำการจ่ายสินบน (bribe) ซึ่งผลการสำรวจพบว่า บริษัทจากสิงคโปร์มากกว่าครึ่งหนึ่งชี้ว่า บริษัทของตนเองต้องสูญเสียผลประโยชน์ทางธุรกิจระหว่างประเทศ จากการที่บริษัทคู่แข่งทำการจ่ายสินบน ทำให้ประสิทธิภาพในการแข่งขันของบริษัทจากสิงคโปร์ต้องลดลงตามไป (Bray, 2004, p. 316)

ในปี ค.ศ. 1996 รัฐบาลสิงคโปร์ได้สั่งห้ามและระงับบริษัทต่างชาติขนาดใหญ่จำนวน 5 บริษัท ประกอบด้วย Marubeni และ Tomen ของประเทศญี่ปุ่น BICC ของประเทศอังกฤษ Siemens ของประเทศเยอรมัน และ Pirelli ของประเทศอิตาลี (Italy) เนื่องจากบริษัทเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกับอดีตรองประธานบริหารของคณะกรรมการสาธารณูปโภคของรัฐ (Public Utilities Board: PUB) อย่าง นาย Choy Hon Tim ที่ได้ถูกดำเนินคดีก่อนหน้านี้ในข้อหาความผิดทางอาญาและรับสินบน คิดมูลค่ารวมเป็น 9.82 ล้านเหรียญสหรัฐตั้งแต่ปี ค.ศ. 1979 จึงเป็นผลทำให้รัฐบาลจำเป็นต้องมีการสั่งห้ามบริษัทต่างชาติขนาดใหญ่ทั้งห้าบริษัทดำเนินธุรกิจและกิจกรรมทางเศรษฐกิจในประเทศสิงคโปร์ เพื่อลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นและผลกระทบต่อภาพรวมทางเศรษฐกิจของประเทศ (Bray, 2005, 121) นอกจากนี้ ในปี ค.ศ. 2005 โก๊ะ จ๊กตง ยังมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้เกิดการจัดประชุมว่าด้วยการป้องกันและต่อต้านการทุจริตในภูมิภาคอาเซียน ครั้งที่หนึ่ง (SEA-PAC: 1th Annual Meeting of Parties to the Memorandum of Understanding on Prevention and Combating Corruption) ณ กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ เพื่อหารือแนวทางการดำเนินการตามกรอบความร่วมมือของบันทึกความเข้าใจระหว่างกันว่าด้วยการป้องกันและต่อต้านการทุจริตในภูมิภาคอาเซียน รวมถึงความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ในการประสานงานคดีทุจริต ตลอดจนผลักดันให้กลุ่มความร่วมมือต่อต้านการทุจริตอาเซียนนี้เป็นที่รู้จัก และยอมรับในเวทีความร่วมมือระหว่างประเทศมากขึ้น (โชคสุข กรกิตติชัย, 2559, หน้า 5-6)

ความพยายามในการปราบปรามและต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นภายใต้การนำของ โก๊ะ จ๊กตง ทำให้ประเทศสิงคโปร์ยังคงเป็นประเทศที่ได้รับการจัดอันดับ

ในฐานะประเทศที่มีความโปร่งใส และมีประสิทธิภาพในการป้องกันและปรามปรามการทุจริตคอร์รัปชั่นอันดันต้น ๆ ของโลก อันส่งผลต่อศักยภาพของประเทศในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

เมื่อตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเปลี่ยนผ่านมาสู่ ลี เซียนลุง ซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ของพรรคกิจประชา (PAP) ในปี 2004 บริบทที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วงที่ ลี เซียนลุง ก้าวขึ้นสู่อำนาจ เป็นเสมือนทางแยกที่ต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางในการขับเคลื่อนประเทศใหม่ นั่นเพราะความท้าทายใหม่ได้เพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์การเมืองโลก ปัญหาการก่อการร้าย การก้าวสู่โลกที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของรุ่นคนที่เป็นรุ่นที่เติบโตในช่วงหลังจากสิงคโปร์ประกาศอิสรภาพ การขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมาย จึงมีเงื่อนไขและการกำหนดแนวทางในการเดินทางที่ต่างกันออกไป (Prime Minister’s Office, 2004)

ในทางการเมืองรัฐบาลของ ลี เซียนลุง ยังคงเป็นรัฐบาลที่ไม่ได้มีความเป็นประชาธิปไตยเช่นเดียวกับที่ผ่านมา แม้จะมีการเลือกตั้ง แต่ก็มีการออกกฎจำกัดการแข่งขัน หรือสิทธิในการลงสมัครรับเลือกตั้งของคู่แข่งขันทางการเมือง ดังจะเห็นได้ชัดจากการเลือกตั้งเมื่อปี 2020 นักเคลื่อนไหวทางการเมืองก็ถูกปราบปราม เสรีภาพของประชาชนในการแสดงคิดเห็นโต้แย้งก็ถูกจำกัด รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นในสื่อออนไลน์ก็ถูกจำกัด และปราบปราม ฉะนั้นในทางการเมือง ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ ลี เซียนลุง ก็ยังคงเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญและมีอำนาจค่อนข้างเด็ดขาดในการดำเนินการต่าง ๆ ตามแนวทางและนโยบายที่ได้ถูกวางเอาไว้ตั้งแต่สมัย ลี กวนยิว

ในด้านการพัฒนาคน ลี เซียนลุง ยังคงเน้นการพัฒนาศักยภาพของคนในประเทศอย่างต่อเนื่องผ่านการศึกษา เพราะเขาเชื่อว่า ความรู้จะช่วยให้ทำงานหาเลี้ยงชีพได้ และยังช่วยพัฒนายกระดับจนกระทั่งค้นพบจุดแข็งและบรรลุศักยภาพได้ ดังปรากฏคะแนนของประเทศสิงคโปร์จากดัชนีการพัฒนามนุษย์ (HDI) ในปี 2020 ที่อยู่ที่ 0.938 ซึ่งเป็นคะแนนของประเทศที่มีการพัฒนามนุษย์ที่สูงมาก ซึ่งหากย้อน

กลับไปเมื่อปี 1990 จนกระทั่งปี 2019 ค่าดัชนีการพัฒนามนุษย์ของสิงคโปร์ได้เพิ่มขึ้นจาก 0.721 เป็น 0.938 คือ เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 30.1 อย่างไรก็ตาม คงไม่สามารถบอกได้ว่าค่าคะแนนที่มากจะหมายถึงความเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะรายได้ ที่พบว่าประเทศสิงคโปร์เป็นหนึ่งในประเทศที่มีช่องว่างของรายได้สูง ซึ่งสิ่งนี้เองเป็นข้อท้าทายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาต่อไป (UNDP, 2020)

ในด้านเศรษฐกิจ ลี เซียนลุง ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจฐานความรู้ เพราะเป็นสิ่งที่จะทำให้ประเทศสิงคโปร์มีความแตกต่าง ดึงดูด และก้าวยืนเพื่อแข่งขันบนเวทีเศรษฐกิจโลกได้ ในส่วนของกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจ ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์กับภายนอกประเทศ การปกป้องผลประโยชน์ของประเทศ พร้อมกันนั้นก็สร้างงาน สร้างเศรษฐกิจ อันจะช่วยทำให้ค่าจ้างและรายได้เพิ่มขึ้น แต่เขาก็พร้อมที่จะปรับโครงสร้างเศรษฐกิจใหม่ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่มีการแข่งขันสูง ความท้าทายโดยเฉพาะจากประเทศจีนและอินเดีย เพื่อให้ประเทศสิงคโปร์เติบโตและแข่งขันได้ (Lee, 2003)

สำหรับนโยบายและมาตรการการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชั่น ก็เช่นเดียวกับนายกรัฐมนตรีก่อนหน้านี้ทั้งสองคน คือ เอาจริงเอาจังในการป้องกัน ปราบปราม และต่อต้าน การทุจริตคอร์รัปชั่นในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป การทุจริตคอร์รัปชั่นก็เปลี่ยนรูปแบบไป มีความซับซ้อนมากขึ้น โดยในปี 2015 ได้มีการจำนวนเจ้าหน้าที่ของสำนักงานสอบสวนการกระทำอันเป็นการทุจริตคอร์รัปชั่นได้เพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 20 เพื่อรับมือกับความซับซ้อนของการทุจริตคอร์รัปชั่นที่มีลักษณะข้ามชาติและการกระทำการทุจริตคอร์รัปชั่นผ่านช่องทางอินเตอร์เน็ต มีการจัดตั้งศูนย์แจ้งการทุจริตคอร์รัปชั่น (one stop service) เพื่อให้ประชาชนสามารถแจ้งการกระทำผิดได้เพิ่มเติมอีกหนึ่งช่องทาง รวมถึงมีการปรับปรุงข้อกำหนดของการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ และการดำเนินโครงการของภาครัฐต่าง ๆ การดำเนินการเช่นนี้ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากอันดับดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชั่น (CPI) ของประเทศสิงคโปร์ในปี 2014 ที่ตกลงมาจากปีก่อนหน้า รวมถึงมีการทุจริตคอร์รัปชั่นในกลุ่มเจ้าหน้าที่ของ

รัฐระดับสูง อย่างกรณีคดีของนาย Peter Lim Sin Pang อดีตผู้บัญชาการกองกำลังป้องกันพลเรือนของสิงคโปร์ (the Singapore Civil Defence Force: SCDF) จากความผิดข้อหามีความสัมพันธ์กับผู้บริหารหญิงจากบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง เพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการทำธุรกิจ หรือกรณีนาย James Lim Liong Ghee อดีตลูกจ้างของสนามบินนานาชาติสิงคโปร์ และนาย Ng Soon Weng ผู้อำนวยการบริษัทไอที First Tel Tech ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการติดสินบนและการปลอมแปลงเอกสารประกวดราคา รวมถึงกระแสของความไม่เห็นด้วยและการต่อต้านจากประชาชนต่อการใช้อำนาจของ ลี เซียนลุง เมื่อครั้งการชุมนุมประท้วงเมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2017 เพื่อเรียกร้องการตรวจสอบต่อการใช้อำนาจโดยมิชอบของ ลี เซียนลุง ต่อพี่น้องในตระกูลของตนเอง หลังมีความเห็นไม่ลงรอยกันเรื่องการจัดการทรัพย์สินและบ้านของ ลี กวนยิว บิดาที่ถึงแก่อสัญกรรมในปี ค.ศ. 2015 (Ang, 2019; China Radio International, 2558; กรุงเทพธุรกิจออนไลน์, 2558; กองบรรณาธิการ TCIJ, 2560; AEC10news, 2562ก; สำนักข่าวอิศรา, 2562)

ผลของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองกับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่น

ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจการเมืองกับการป้องกันและต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นในสิงคโปร์ ในประเทศสิงคโปร์พบว่า เวลาที่เปลี่ยนแปลงไปการจัดอันดับความโปร่งใสก็มีอันดับที่ดีขึ้น ซึ่งหากเราวิเคราะห์และทำความเข้าใจด้วยทฤษฎีตัวการ-ตัวแสดง และทฤษฎีเชิงสถาบัน จะทำให้เราเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนและโครงสร้างภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลา

สำหรับประเทศสิงคโปร์ นับตั้งแต่ลี กวนยิว ก้าวสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เขาในฐานะผู้นำที่มีบทบาทนำได้แสดงความมุ่งมั่นในการนำพาประเทศสิงคโปร์ให้พ้นจากความยากจน การเป็นประเทศด้อยพัฒนา และการทุจริตคอร์รัปชั่นที่มีอยู่มากเนื่องจากผู้คนไม่ได้เกรงกลัวกับการทำผิดและการลงโทษ ลี กวนยิว จึงได้กำหนดวิสัย

ทัศน์และเป้าหมายของประเทศที่ชัดเจน และดำเนินการอย่างรวดเร็ว เด็ดขาด โดยเฉพาะในประเด็นการคอร์รัปชั่น เขาเริ่มต้นด้วยตัวเองที่ไม่ทำการทุจริตคอร์รัปชั่น และขึ้นเงินเดือนให้ข้าราชการการเมืองและข้าราชการผู้ปฏิบัติงานในนามของรัฐ/รัฐบาล เพื่อให้เงินเดือนมีความจูงใจในการปฏิบัติงาน แข่งขันกับภาคเอกชนได้ และสร้างความซื่อตรงได้ ขณะเดียวกันก็สร้างโครงสร้างที่เอื้อต่อการเอาจริงเอาจังในการจัดการกับการคอร์รัปชั่น ตั้งแต่การตั้งองค์กรเพื่อรับผิดชอบการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นโดยตรง การตรากฎหมายเพื่อต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นที่มีความยืดหยุ่นในการปรับใช้แต่จริงจังในการลงโทษและเอาผิด เพื่อให้โครงสร้างและกลไกที่กำหนดขึ้นนี้สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายที่ ลี กวนยิว วางเอาไว้ได้

สิ่งที่เห็นได้ชัดคือ ลี กวนยิว ได้ลงโทษเอาผิดกับรัฐมนตรีหลายคน เพื่อชี้ให้เห็นว่ารัฐมนตรีที่เข้ามาทำหน้าที่ที่ได้รับความไว้วางใจจาก ลี กวนยิว และประชาชนหากได้รับความไว้วางใจให้เข้ามาทำหน้าที่เป็นตัวแทนและได้เงินเดือนสูงซึ่งเป็นเงินภาษีจากประชาชนแล้ว แต่ยังทำการทุจริตคอร์รัปชั่น ก็จะต้องถูกลงโทษอย่างเด็ดขาด โดยไม่ไว้หน้าหรือให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้เห็นว่าการกระทำเช่นนี้หากกระทำแล้วจะได้รับผลอย่างไร เช่น คดีของนาย Wee Toon Boon อดีตรัฐมนตรีกระทรวงสิ่งแวดล้อมในเวลานั้น ที่ถูกพิพากษาว่ากระทำผิดในการทุจริตคอร์รัปชั่นเมื่อปี ค.ศ. 1975 หรือในกรณีคดีของ นาย Teh Cheang Wan อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาประเทศ ที่ฆ่าตัวตายเมื่อปี ค.ศ. 1986 ก่อนถูกตั้งข้อหาอย่างเป็นทางการ โดยเขาได้ส่งจดหมายถึง ลี กวนยิวแสดงความรู้สึกผิดต่อสิ่งที่เกิดขึ้น และยอมรับความผิดทั้งหมด ทั้งสองตัวอย่างข้างต้นถือได้ว่ามีนัยสำคัญเชิงสัญลักษณ์ที่เป็นการตอกย้ำถึงความมุ่งมั่นเอาจริงเอาจังและความเป็นกลางในการแก้ไขปัญหานี้ของ ลี กวนยิว

นอกจากนี้ ลี กวนยิว ได้ใช้การศึกษาในการปลูกฝังความคิดและทัศนคติกับคนรุ่นใหม่เกี่ยวกับการคอร์รัปชั่น เพื่อให้เป้าหมายในการขจัดการคอร์รัปชั่น ไม่เป็นเพียงนโยบายระยะสั้น หากแต่ต้องฝังลึกในความคิด จิตสำนึกและการกระทำ ว่า การคอร์รัปชั่น คือ กิจกรรมที่ผลตอบแทนต่ำแต่ความเสี่ยงสูง อันจะเป็นการยกระดับความ

น่าเชื่อถือของประเทศให้สูงขึ้นและสร้างความเชื่อมั่นต่อนักลงทุนในด้านเศรษฐกิจ

เงื่อนไขของสิงค์โปร์เมื่อครั้งแยกออกมาจากประเทศมาเลเซีย แม้จะดูง่ายที่ผู้นำจะสามารถวางกติกาใหม่สำหรับสังคมใหม่ได้ แต่ปัญหาฝังลึกในโครงสร้าง สังคม ผู้คน รวมทั้งความคิดและพฤติกรรมก็มีอยู่มากจนกลายเป็นปัญหาใหญ่ที่ยากในการขับเคลื่อนประเทศการกำหนดกลไกและโครงสร้างต่าง ๆ ใหม่ทั้งหมดและดำเนินการด้วยความมุ่งมั่นเอาจริงเอาจังและเด็ดขาด กระตือรือร้น และมีวิสัยทัศน์ของผู้นำ จึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จที่เกิดขึ้น

ผลของการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างรวมทั้งกระบวนการกลไกต่าง ๆ เห็นได้ชัดหลังจากที่ ลี กวนยิว ลงจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยสิงคโปร์คือประเทศที่สามารถทำอันดับและคะแนนความโปร่งใสได้ดีกว่ากลุ่มประเทศในเอเชีย และหลายประเทศทั่วโลก (Oehlers, 2005, 151-152; ยุทธศักดิ์ คณาสวัสดิ์, 2552)

ตารางที่ 1 อันดับดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชั่น ของประเทศสิงคโปร์ ระหว่างปี ค.ศ. 1995-2002

Country	*1995*	*1998*	*2001*	*2002*
China	40	52	57	59
Hong Kong	17	16	14	14
India	35	66	71	71
Indonesia	41	80	88	96
Malaysia	23	29	36	33
The Philippines	36	55	65	77
Singapore	*3*	*7*	*4*	*5*
Thailand	34	61	61	64

ที่มา: Transparency International cited in Oehlers, 2005, p. 151.

ตารางที่ 2 อันดับคะแนนแนวโน้มความเสี่ยงของการทุจริตคอร์รัปชั่นระหว่างปี ค.ศ. 1995-2001

Country	*1995*	*1996*	*1997*	*1998*	*1999*	*2000*	*2001*
China	7.30	8.00	8.06	6.97	9.00	9.11	7.88
Hong Kong	2.80	2.79	3.03	2.74	4.06	2.49	3.77
India	7.00	6.86	8.20	7.40	9.17	9.50	9.25
Indonesia	7.30	7.69	8.67	8.95	9.91	9.88	9.67
Malaysia	4.60	5.00	5.80	5.38	7.50	5.50	6.00
Philippines	6.60	6.95	6.50	7.17	6.71	8.67	9.00
Singapore	*1.20*	*1.09*	*1.05*	*1.43*	*1.55*	*0.71*	*0.83*
Thailand	5.90	6.55	7.49	8.29	7.57	8.20	8.55

ที่มา: Political and Economic Risk Consultancy cited in Oehlers, 2005, p. 151.

เมื่อโก๊ะ จ๊กตง ขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรี บริบททางเศรษฐกิจสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้นโยบายบางอย่างต้องมีการปรับปรุงให้เหมาะสมและทันต่อการเปลี่ยนแปลง แต่ด้วยลี กวนยิว ที่เป็นนายกรัฐมนตรีนานกว่า 30 ปี ได้วางรากฐานความเป็นสิงคโปร์ทั้งในโครงสร้างและในตัวคน ได้วางยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศในระยะยาวไว้ อีกทั้งยังคงอยู่ในตำแหน่งรัฐมนตรีอาวุโส ส่งผลให้โครงสร้างและแนวทางการบริหารประเทศไม่เปลี่ยนแปลง รวมถึงการให้ความสำคัญกับการขจัดการทุจริตคอร์รัปชั่นให้หมดไป เพราะนี่คือสิ่งที่จะทำให้ประเทศก้าวหน้าและเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วแบบเดียวกับประเทศในโลกตะวันตก ดังจะเห็นได้จากอันดับดัชนี้ชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชั่นและจำนวนตัวเลขการรายงานการทุจริตทางการเมืองในประเทศสิงคโปร์ระหว่างปี ค.ศ. 1996-2004 (ตามตารางที่ 3 และ4)

ตารางที่ 3 อันดับดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชั่น (Corruption Perception Index: CPI) ระหว่างปีค.ศ. 1995-2005

ปี	อันดับ	คะแนน
1995	3	9.26
1996	7	8.80
1997	9	8.66
1998	7	9.10
1999	7	9.10
2000	6	9.10
2001	4	9.20
2002	5	9.30
2003	5	9.40
2004	5	9.30
2005	5	9.40

ที่มา: ปรับปรุงจาก Transparency International, 1995-2005 cited in Quah, 2006, p. 72.

ตารางที่ 4 ตัวเลขรายงานการทุจริตทางการเมืองในสิงคโปร์ระหว่างปี ค.ศ. 1996-2004

ปี (ค.ศ.)	**จำนวนรายงาน**	**ร้อยละของกรณีที่เป็นเจ้าหน้าที่ของกองกำลังตำรวจสิงคโปร์**
1996	10	0.12
1997	3	0.04
1998	8	0.10
1999	13	0.16
2000	4	0.05
2001	5	0.06
2002	n.a.	n.a.
2003	5	0.03
2004	3	0.02
รวม	51	0.58

ที่มา: ปรับปรุงจาก the Manpower Department of the Singapore Police Force cited in Quah, 2006, p. 66.

พลวัตของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองของประเทศสิงคโปร์มีส่วนสำคัญที่ทำให้ประเทศสิงคโปร์ก้าวขึ้นมามีบทบาทในฐานะศูนย์กลางทางการเงิน (International Financial Centre: IFC) ในระดับภูมิภาคและมีบทบาททางด้านเศรษฐกิจในระดับโลก

เมื่อลี เซียน ลุง ได้ขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี บริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่เป็นทั้งเงื่อนไขและข้อท้าทายใหม่ทั้งเศรษฐกิจ การลงทุน

สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ทำให้ลี เซียนลุง ยังคงยึดมั่นในแนวทางการสร้างคนสิงคโปร์ที่มีความรักชาติ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ ขับเคลื่อนประเทศไปสู่การเป็นประเทศโลกที่ 1 แต่มีความรวดเร็วในการปรับโครงสร้างกฎหมาย องค์กร สถาบันต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อผลประโยชน์ของชาติเป็นที่ตั้ง รวมถึงการป้องกันและการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นที่มีลักษณะข้ามรัฐข้ามชาติและกระทำผ่านช่องทางอินเตอร์เน็ตมากขึ้น ในส่วนนี้ได้มีการเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแจ้งการกระทำผิดเพิ่มเติมผ่านช่องทางอินเตอร์เน็ตอีกด้วย

แม้การทุจริตคอร์รัปชั่นยังเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในประเทศสิงคโปร์ แต่ด้วยมาตรการและกลไกในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชั่นของประเทศสิงคโปร์ที่ ลี เซียนลุง ได้สืบทอดเจตนารมณ์จากผู้นำคนก่อน ๆ และพัฒนากลไกต่าง ๆ เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์และบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทำให้อันดับดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชั่น (CPI) ของประเทศสิงคโปร์ในปีล่าสุด ค.ศ. 2020 อยู่อันดับที่ 3 มีคะแนนรวม 85 คะแนน ซึ่งถือเป็นอันดับที่สะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นและศักยภาพของการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นที่มีรากฐานการพัฒนามาอย่างยาวนาน และมีการปรับปรุงให้ทันต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ ยังทำให้สิงคโปร์กลายเป็นประเทศที่มีศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันสูงสุดจากรายงานของ World Economic Forum ได้จัดอันดับในปี ค.ศ. 2019 โดยประเทศสิงคโปร์ได้คะแนนสูงถึง 84.8 คะแนน นอกจากนี้ สิงคโปร์ยังเป็นอันดับหนึ่งในอีกสองดัชนีชี้วัดอย่าง อายุและสุขภาพของพลเมือง และตลาดแรงงาน รวมถึงอันดับของศักยภาพด้านระบบการเงิน ประสิทธิภาพของตลาด และเสถียรภาพของเศรษฐกิจมหภาคที่ได้รับคะแนนในอันดับต้น ๆ เช่นเดียวกัน (Schwab and World Economic Forum, 2019, 35)

เห็นได้ชัดเจนว่า ผู้นำประเทศในฐานะที่เป็นตัวแสดงหลักของการเปลี่ยนแปลงมีบทบาทอย่างมากในการสร้างการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการต่อต้าน

การทุจริตคอร์รัปชั่นที่เป็นมรดก (legacy) จาก ลี กวนยู ในงานของ Quah (2018) เรื่อง “Why Singapore Works: Five Secrets of Singapore’s Success” ได้ชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงบริบทเชิงนโยบายของประเทศสิงคโปร์นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1959-2016 แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นขอบเขตของพื้นที่ประเทศที่มีจำนวนมากขึ้น 137.7 ตารางกิโลเมตร จำนวนประชากรในประเทศเพิ่มขึ้น 4.03 ล้านคน ค่าเฉลี่ยรายได้ต่อหัวประชากร (GDP per Capita) เพิ่มขึ้น 71,857 เหรียญสิงคโปร์ อัตราการว่างงานลดลงร้อยละ 11.9 ทุนสำรองระหว่างประเทศ (Official Foreign Reserves) เพิ่มขึ้น 355,102.9 ล้านเหรียญสิงคโปร์ ประชากรที่อาศัยอยู่ในการเคหะเพิ่มขึ้นร้อยละ 73 รายจ่ายของรัฐบาลด้านการศึกษาเพิ่มขึ้น 12,596.6 ล้านเหรียญสิงคโปร์ และขอบเขตของการทุจริตคอร์รัปชั่น (Extent of Corruption) ของประเทศอยู่ในอัตราที่ต่ำในปัจจุบัน ทั้งนี้ Quah ชี้ให้เห็นว่า ความลับที่สำคัญที่สุดสำหรับการพัฒนากระบวนการการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชั่นในประเทศสิงคโปร์ คือ การเรียนรู้จากอดีต และประเทศอื่น ๆ เพื่อนำมาทำความเข้าใจสถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่นในปัจจุบัน รวมทั้งมรดกทางความคิดและเจตนารมณ์ของการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่น และการพัฒนาเศรษฐกิจของ ลี กวนยู ที่อยู่ท่าทีของผู้นำประเทศสิงคโปร์คนปัจจุบันอย่าง ลี เซียนลุง

บทสรุป

จากการศึกษาการป้องกันและการต่อต้านการคอร์รัปชั่นการคอร์รัปชั่นในประเทศสิงคโปร์ ผ่านแนวทางการศึกษาแบบเศรษฐศาสตร์การเมืองที่มุ่งเน้นการศึกษาและวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ เพื่อทำความเข้าใจบริบททางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ด้วยทฤษฎีตัวการ-ตัวแทน และทฤษฎีสถาบัน พบว่า พลวัตทางเศรษฐกิจการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปมีผลต่อการการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและกลไกในการป้องกันและต่อต้านการคอร์รัปชั่น อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างและการทุจริตคอร์รัปชั่นที่น้อยลงได้ แต่จะต้องมาพร้อมกับการมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มุ่งมั่นเป็นตัวอย่างในการไม่กระทำการทุจริตคอร์รัปชั่น การสร้างแรงจูงใจเพื่อให้การทุจริต

คอร์รัปชั่นลดน้อยลง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างค่านิยมเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชั่นว่ามีความเสี่ยงสูง จากบทลงโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย การกำหนดคุณสมบัติ ความรู้ความสามารถ และเงินเดือนที่สูงเพื่อทำให้สถานะของผู้ปฏิบัติงานทั้งภาคการเมืองและภาครัฐมีเกียรติ และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทั้งกฎหมายและองค์กร/สถาบันต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่น สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการยกระดับประเทศให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วและโปร่งใส เหมาะแก่การลงทุน การไม่ทุจริตคอร์รัปชั่น

เมื่อพิจารณาจากทฤษฎีตัวการ-ตัวแทน จะเห็นได้ว่า ตัวแทนคือข้าราชการและนักการเมืองที่ทำหน้าที่ในการรับใช้ประชาชน แต่หากทำการทุจริตคอร์รัปชั่นซึ่งเป็นสิ่งที่ขัดกับการทำหน้าที่ตัวแทน และขัดกับตัวการหรือก็คือนายกรัฐมนตรีที่ไม่ยอมรับการทุจริตด้วยการปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่าง รวมทั้งการทำให้ประจักษ์กับทุกคนด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย และการวางเป้าหมายประเทศที่จะเป็นประเทศที่ก้าวหน้าและโปร่งใสเพื่อประชาชนทุกคนและประเทศชาติ ความขัดกันนี้แสดงถึงผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกันอย่างเทียบไม่ได้ เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสให้ตนเองได้รับผลประโยชน์ซึ่งคือสิ่งที่ประกาศไว้กับประชาชนและความน่าเชื่อถือที่ตนเองจะได้ตอบแทนกลับมา จึงดำเนินการอย่างจริงจังเด็ดขาดกับตัวแทนที่กระทำการขัดกับผลประโยชน์ดังปรากฏเป็นคดีความมากมาย

สำหรับการเกิดขึ้นของกลไกและโครงสร้างการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่น พบว่า เมื่อระบบราชการคือพื้นที่ที่เกิดการทุจริตคอร์รัปชั่น การออกกฎหมาย การตั้งสำนักงานสอบสวนการกระทำอันเป็นการทุจริตคอร์รัปชั่น ที่มีการปรับแก้เพื่อให้ทันสมัย มีช่องโหว่น้อยที่สุด เกิดผลในทางปฏิบัติจริงมากที่สุด ร่วมกับการเปิดช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร้องเรียนหากพบเห็นหรือมีข้อมูลการทุจริตคอร์รัปชั่น ถือเป็นแนวทางในการทำให้องค์กร/สถาบันไม่กลายเป็นพื้นที่ที่เอื้อ/สนับสนุนต่อการทุจริตคอร์รัปชั่น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรุงเทพธุรกิจออนไลน์. 2558. *สิงคโปร์ประกาศมาตรการขั้นเด็ดขาดปราบทุจริตหลังเจอเรื่องอื้อฉาวเป็นระลอก.* มิถุนายน 2562.https://www.bang kok-biznews.com/news/detail/628732.

กองบรรณาธิการ TCIJ. 2560. *ร้องปธน.สิงคโปร์ ตั้งทีมสอบสวนนายกฯ ลี เซียนลุงหลังใช้อำนาจโดยมิชอบต่อพี่น้องร่วมตระกูล.* มิถุนายน 2562. https: //www.tcijthai.com/news/2017/16/asean/7169.

ชัยวัฒน์ ม่านศรีสุข. 2561. “นโยบายสาธารณะด้านการต่อต้านการคอร์รัปชั่นในบริบทโลก.” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชานโยบายสาธารณะในบริบทโลก (หน่วยที่ 4).* นนทบุรี : สำนักพิมพ์ มหา-วิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

โชคสุข กรกิตติชัย. 2559. *ปัญหาการคอร์รัปชั่นของกลุ่มประเทศอาเซียน.* กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ปาลิดา พุทธประเสริฐ. 2558. *‘การศึกษาสร้างชาติสิงคโปร์’ ประวัติศาสตร์จุดเริ่มความเข้าใจ ‘เศรษฐกิจ-การเมือง’ นำอาเซียน.* มีนาคม 2562. https:// www.tcijthai.com/news/2015/29/scoop/2275.

ยุทธศักดิ์ คณาสวัสดิ์. 2552. *บีโอไอ:ทำไมสิงคโปร์แก้ไขปัญหาคอร์รัปชันเป็นผลสำเร็จ?.* มีนาคม 2562. https://mgronline.com/daily/detail/9520000073000.

วิทยากร เชียงกูล. 2551. *ประสบการณ์แก้ไขปัญหาคอร์รัปชั่นของประเทศสิงคโปร์.* ธันวาคม 2561. https://witayakornclub.wordpress.com/2008/04/20 ประสบการณ์แก้ไขปัญหาคอ/.

สำนักข่าวอิศรา. 2562. *ส่องคดีทุจริตโลก:อดีต ผอ.สนามบินชางงีสิงคโปร์ รับสินบนแลกปลอมแปลงเอกสารเอื้อ บ.ไอที.* ธันวาคม 2562. https://www. isranews.org/article/isranews-scoop/83969-changi.html.

สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2559. *สาธารณรัฐสิงคโปร์กับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต.* กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

China Radio International. 2558. สิงคโปร์จะเพิ่มกำลังปราบปรามการทุจริตคอรัปชั่น. มิถุนายน 2562. http://thai.china.com/news/world/1042/20150114 /253992.html.

Hesse004. 2560. *เปิดโปรไฟล์หน่วยงานต่อต้านคอร์รัปชันทั่วโลก (ตอนที่ 1) : รู้จัก CPIB.* มีนาคม 2562. https://thaipublica.org/2017/04/hesse004-69/.

ภาษาต่างประเทศ

Ang, P. (2019, 23 December). *Former Changi Airport unit employee charged after receiv-ing more than $200,000 in bribes.* Retrieved December 24, 2019, from https://ww w.straitstimes.com/singapore/courts-crime/former-changi-airport-employee-charge d-after-receiving-more-than-200000-in.

Bray, J. 2004. “International business attitudes toward corruption.” In Transparency International. (ed.). *Global Corruption Report 2004: 316-318.* London: Pluto Press.

Corrupt Practices Investigation Bureau. 2016a. *Organisational Structure.*

March 11. https://www.cpib.gov.sg/about-us/our-work/organisational-structure.

Hill, M. & Fee, L. K. 1995. *The Politics of Nation Building and Citizenship in Singapore.* New York: Routledge.

Klitgaard, Robert. 1991. *Controlling Corruption.* California: University of California Press.

Lambsdorff, J. G. & Taube, M. & Schramm, M. ed. 2005. "The use of intermediaries and other 'alternatives' to bribery." *The New Institutional Econo-mics of Corruption.112-137.* New York: Routledge.

Lee, Hsien Loong. 2003. *Lee Hsien Loong: Remaking the Singapore Economy.* March 2. https://www.bis.org/review/r030428d.pdf

Lim, Vincent. 2018. "An Overview of Singapore's Anti-Corruption Strategy and the Role of the CPIB in Fighting Corruption." *Resource Material Series No.104.* March 2. https://www.unafei.or.jp/publications/pdf/RS_No104/No104_2_COVER.pdf.

Liu Hong and Zhang Huimei. 2016. "Lee Kuan Yew's Thoughts on Talent and Singapore's Development Strategy" In Chen Ning Yang, Gungwu Wang and Ying-shih Yu. Lee Kuan Yew Through The Eyes Of Chinese Scholars. 97-115. Singapore : World Scientific.

Oehlers, A. 2005. "Corruption: the peculiarities of Singapore." In Tarling, N. (ed.). Corruption and Good Governance in Asia. 149-164. New York: Routledge.

Ortmann, Stephen. 200). “Singapore: The Politics of Inventing National Identity.”Journal of Current Southeast Asian Affairs 28(4): 23-46.

Prime Minister’s Office. 2004. *National Rally 2004.* March 2. https://www.pmo.gov.sg/Newsroom/prime-minister-lee-hsien-loongs-national-day-rally-2004-english.

Quah, J. 2006. “Preventing Police Corruption in Singapore: The Role of Recruitment, Training and Socialisation.” *Asia Pacific Journal of Public Administration 28 (1):* 59-75.

Rose-Ackerman, Susan. 1999. *Corruption and Government. Causes, consequences and reform.* Cambridge: Cambridge University Press.

Seng, Y. L. and Martin, A. (n.d.). *Anti-Corruption in Singapore.* December 11. https://globalcompliancenews.com/anti-corruption/anti-corruption-in-singapore/.

Singapore Legal Advice. 2018. *All You Need to Know About Corruption in Singapore.* March 11. https://singaporelegaladvice.com/law-articles/all-you-need-to-know-about-corruption-in-singapore/.

Tanzi, V. 1997. “Opportunities and Options for Reform: Comments.” In Elliott, K. A. (ed.). *Corruption and the Global Economy.* 163-169. Washington, DC: Institu-te for International Economics.

Transparency International. 2020. *Corruption Perceptions Index 2020.* February 12. https: //www.transparency.org/en/cpi/2020.

Tremewan, C. 1994. *The Political Economy of Social Control in Singa-*

pore. New York: St. Martin's Press.

UNDP. 2020. *The Next Frontier: Human Development and the Anthropocene.* February 1. http://hdr.undp.org/sites/all/themes/hdr_theme/country-notes/SGP.pdf.

Uslaner, E. M. 2008. "The Easy and Hard Cases: Africa and Singapore and Hong Kong." In Corruption, *Inequality, and the Rule of Law: The Bulging Pocket Makes the Easy Life.* 180-213. New York: Cambridge University Press.

"Why Singapore works: five secrets of Singapore's success Five secrets of Singapore's success." 2018.Public Administration and Policy. 21 (1): 5-21.

Woo, J. J. 2016. *Singapore as an International Financial Centre: History, Policy and Politics.* London: Palgrave Macmillan.

บทความปริทัศน์หนังสือ

บัณฑิตกับนักบุญ (The Doctor and The Saint)

ลักษณนัยน์ ทรงเสี่ยงไชย [1]

ระบบวรรณะปรากฏอยู่ในคัมภีร์ฮินดูโบราณที่เรียกว่า วรรณาศรมธรรม หรือ จตุวรรณะ มีหลักการเบื้องต้นอยู่บนการแบ่งแยกผู้คนตั้งแต่แรกเกิดออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ตามสิทธิ หน้าที่ และความบริสุทธิ์ โดยไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ การจัดลำดับชนชั้นตามระบบวรรณะเช่นนี้ได้รับการน้อมรับปฏิบัติสืบมากว่าพันปีในสังคมอินเดีย กระทั่งช่วงเวลาที่ขบวนการกู้ชาติก่อตัวขึ้นจนได้รับเอกราชในปี 1947 แนวความคิดเรื่องความเสมอภาค เสรีภาพ และภราดรภาพ เกิดแพร่หลายในหมู่คนรุ่นใหม่ซึ่งเห็นว่าการแบ่งวรรณะส่งผลต่อโอกาสทางสังคมและเศรษฐกิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้เกิดการตั้งคำถามว่า การจัดการกับระบบวรรณะควรเป็นอย่างไร แล้วระบบวรรณะยังเหมาะกับสังคมอินเดียในยุคร่วมสมัยหรือไม่

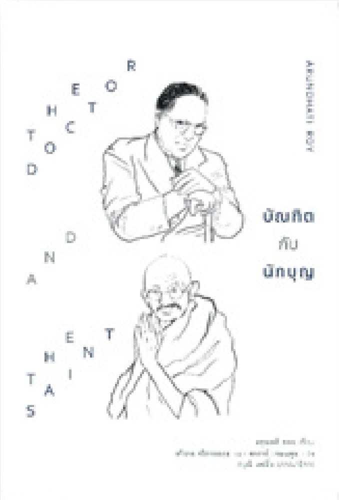

หนังสือเรื่อง **บัณฑิตกับนักบุญ** เป็นการนำเสนอความเห็นอันขัดแย้งเกี่ยวกับ

1 ลักษณ์นัยน์ ทรงเสี่ยงไชย (Ph.D. Arts and Communication, University of Hyderabad, India, 2020. Email: Luxsnai.s@chula.ac.th) ปัจจุบันเป็นนักวิจัยประจำศูนย์เอเชียใต้ศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระบบวรรณะในอินเดียระหว่าง บาบาสาเฮบ อัมเบดการ์ และ มหาตมาคานธี ผู้ซึ่งต่างมีบทบาทสำคัญกับการสร้างชาติและระบอบประชาธิปไตยอันแข็งแกร่งของอินเดีย แต่ชาติกำเนิดที่แตกต่างกันทำให้มุมมองในการแก้ปัญหาของสังคมภายใต้การสร้างชาติหลังประกาศเอกราชมีความแตกต่างกัน

โมหันทาส กรัมจันท์ คานธี เกิดในวรรณะแพศย์ (พ่อค้า) ได้รับการเลี้ยงดูจากบิดาผู้เป็นข้าราชการมั่นคงและมารดาผู้เคร่งศาสนา การต่อสู้ทางการเมืองแบบอหิงสาของคานธีประสบผลสำเร็จในการรวบรวมคนในชาติเพื่อปลดแอกจากเจ้าอาณานิคม เขากลายเป็นที่เคารพนับถือเปรียบดั่งเทพในจินตนาการของโลกสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกตะตก (ตามทัศนะของผู้แต่ง) คานธียึดมั่นในคัมภีร์ภควคีตาสนับสนุนให้ดำรงไว้ซึ่งระบบแห่งชนชั้น เขาเชื่อว่าการก่อสร้างชาติมาจากการจัดระเบียบสังคมที่น่าอัศจรรย์ของการผลิตระบบวรรณะ อันเป็นหนทางที่ทำให้อินเดียแข็งแกร่ง และสามารถต่อกรกับการคุกคามของตะวันตกได้

ในขณะที่ ด็อกเตอร์ ภิมราว รามยี อัมเบดการ์ ผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรมหลังจากอินเดียได้รับเอกราช และผู้(ร่วม)ร่างรัฐธรรมนูญของอินเดียกลับเห็นค้านและยืนหยัดต่อต้านจารีตของระบบวรรณะด้วยเห็นว่าจะทำให้อินเดียไม่ก้าวหน้าในโลกสมัยใหม่ เขาได้แสดงความเห็นว่า “ไม่มีระบบใดที่จะเสื่อมทรามยิ่งไปกว่าระบบวรรณะอีกแล้ว มันคือระบบที่ทำให้ประชาชนง่อยเปลี้ย ด้านชา พิกลพิการจากกิจกรรมอันเป็นประโยชน์” (P.24) จากประสบการณ์ที่ตัวเขาถือกำเนิดในครอบครัวนอกระบบวรรณะ หรือดาลิต (dalit) มีฐานะต่ำสุดในพีระมิดแห่งชนชั้นถูกประทับตราเสมือนเป็นตัวเชื้อโรค ตลอดชีวิตคนชนชั้นล่างอย่างเขาต้องต่อสู้ให้ได้มาซึ่งโอกาสในชีวิต ทรัพย์สิน หรือแม้แต่การยอมรับจากสังคม

ผู้เขียน อรุณธตี รอย เจ้าของรางวัลบุ๊กไพน์เซอร์จากผลงานเรื่อง เทพเจ้าแห่งสิ่งเล็กๆ (God of Small Things) ได้หยิบยกบทความสำคัญ ๆ ของอัมเบดการ์และคานธี เช่น ผลงานเรื่อง การล้มล้างระบบวรรณะ (Annihilation of Caste) ร่วมกับ

การสืบค้นข้อมูลเชิงเอกสารจำนวนมาก เพื่อแสดงภูมิหลัง ประสบการณ์ ล้วงลึกถึงหลักมั่นทางอุดมการณ์จากทั้งสองฝั่งซึ่งส่งผลต่อความคิด ศีลธรรม และจิตวิญญาณแก่คนรุ่นหลังเรื่อยมา

งานเขียนชิ้นนี้เหมาะอย่างยิ่งสำหรับผู้สนใจประเด็นเกี่ยวกับระบบวรรณะทางสังคม กระตุ้นให้ผู้อ่านได้อภิปรายเกี่ยวกับกลไกของระบบวรรณะที่สร้างทั้งประโยชน์และความเจ็บปวดแบบบรรทัดต่อบรรทัด เนื้อหาในหนังสือเผยให้เห็นข้อขัดแย้งของผู้ทรงอิทธิพลของอินเดียด้วยวิธีการนำเสนอแบบร่วมสมัย พาผู้อ่านกระโจนเข้าสู่เวทีของการโต้ตอบทางความคิดอันดุเดือด อย่างน้อยที่สุดงานเขียนชิ้นนี้สะท้อนให้เห็นว่าแม้ระบบวรรณะจะยังคงดำรงอยู่ในปัจจุบัน แต่การโต้แย้งวิพากษ์วิจารณ์บนจุดยืนที่แตกต่างกันถือเป็นกิจกรรมทางสังคมที่ทำให้เกิดการพัฒนาร่วมกันอย่างเสรีภาพ อันเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปกครองประเทศภายใต้ระบอบประชาธิปไตย